

Установа адукацыі
"Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя Максіма Танка"

Факультэт эстэтычнай адукацыі
Кафедра тэорыі і методыкі выкладання мастацтва

(рэг. № УМ 30-01 нн 158-2024)
(дата)

УЗГОДНЕНА
Загладчык кафедры
Ю.Ю.Захарына
15. 11. 2024 г.

УЗГОДНЕНА
Дэкан факультэта
І.У.Шасцітка
19. 12. 2024 г.

ЭЛЕКТРОННЫ ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНЫ КОМПЛЕКС
ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ
"Музейнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі"

Для спецыяльнасцей
1-03 01 07 Музычнае мастацтва, рытміка і харэаграфія
1-03 01 08 Музычнае мастацтва і сусветная мастацкая культура

Складальнікі: І.У.Шасцітка – дэкан факультэта эстэтычнай адукацыі, кандыдат педагагічных навук, дацэнт; М.А.Шатарава – дацэнт кафедры тэорыі і методыкі выкладання мастацтва, кандыдат філалагічных навук; І.У.Жарская – старшы выкладчык кафедры музычна-педагагічнай адукацыі

Разгледжаны і зацверджаны
на пасяджэнні Савета БДПУ 23. 12. 2024 г. пратакол № 4

2024 г.

ЗМЕСТ

<u>ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПСКА</u>	3
<u>ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ</u>	6
<u>1.1 Кароткі курс лекцый па вучэбнай дысцыпліне</u>	6
<u>Уводзіны. Музей як сацыяльны інстытут. Гісторыя ўзнікнення і развіцця музея</u>	6
<u>Структура музея і асноўныя напрамкі дзейнасці. Навукова-фондавая работа музея</u>	13
<u>Культурна-адукацыйная дзейнасць музеяў. Музейная педагогіка</u>	18
<u>Экскурсійная дзейнасць у адукацыі</u>	23
<u>II. ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ</u>	30
<u>2.1 План практычных заняткаў</u>	30
<u>2.2 Прыкладная тэматыка дакладаў для практычных заняткаў</u>	36
<u>2.3 Прыкладная тэматыка рэфератаў для практычных заняткаў</u>	43
<u>2.4 Метадычныя рэкамендацыі для арганізацыі самастойнай работы</u>	44
<u>2.5 Кампетэнтнасныя заданні для самастойнай работы</u>	46
<u>2.6 Змест вучэбнага матэрыялу адукацыйнай галіны “Музеязнаўства” для арганізацыі аб’яднання па інтарэсах</u>	47
<u>III. РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЮ ВЕДАЎ</u>	50
<u>3.1 Крытэрыі ацэньвання навучэнцаў па вучэбнай дысцыпліне</u>	50
<u>3.2 Патрабаванні да заліку</u>	55
<u>IV. ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ</u>	58
<u>4.1 Вучэбныя планы</u>	58
<u>4.2 Вучэбная праграма УВА</u>	63
<u>4.3 Гласарый</u>	100
<u>4.4 Спіс рэкамендаванай літаратуры</u>	102

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

У адпаведнасці са стандартам вышэйшай адукацыі вучэбная дысцыпліна "Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі" прызначана для студэнтаў спецыяльнасцей 1-03 01 07 "Музычнае мастацтва, рытміка і харэаграфія", 1-03 01 08 "Музычнае мастацтва і сусветная мастацкая культура".

Да ЭВМК "Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі" прыкладаецца Тлумачальная запіска, у якой пазначаны:

- мэты і задачы ЭВМК, яго функцыі, асаблівасці структуравання і падачы вучэбнага матэрыялу;
- рэкамендацыі па арганізацыі працы з ЭВМК;
- характарыстыка матэрыялу кожнага з раздзелаў.

Мэты і задачы ЭВМК, яго функцыі, асаблівасці структуравання і падачы вучэбнага матэрыялу

Мэта электроннага вучэбна-метадычнага комплексу "Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі" - садзейнічаць фарміраванню ў студэнтаў прафесійных кампетэнцый у галіне музеязнаўства і экскурсійнай дзейнасці як сродку сацыякультурнага развіцця асобы навучэнцаў.

Задачы электроннага вучэбна-метадычнага комплексу "Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі":

1. Фарміраванне сістэмы ведаў студэнта на самастойнай аснове вывучэння матэрыялу пра гісторыю развіцця музеязнаўства як навукі, пра ўзнікненне і дзейнасць музеяў свету, пра формы арганізацыі музеяў у сучаснай Беларусі, пра спосабы выяўлення, фіксацыя і аховы помнікаў гісторыі і культуры, пра метады арганізацыі экскурсійнай дзейнасці ў адукацыі.

2. Фарміраванне гатоўнасці будучых настаўнікаў на самастойнай аснове вывучэння матэрыялу да вырашэння спецыяльных прафесійных задач: спрыяння развіццю пазнаваўчых здольнасцей навучэнцаў, фарміраванню цікавасці да пазнаваўчай і творчай дзейнасці; развіццю базавых навыкаў для комплекснага даследавання гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі і іншых краін свету.

3. Фарміраванне ў студэнтаў на самастойнай аснове вывучэння матэрыялу станоўчай матывацыі прафесійнай дзейнасці, звязанай са стымуляваннем творчага пошуку навучэнцаў, развіццё здольнасцей навучэнцаў да плённых зносін у рашэнні розных вучэбных задач.

Функцыі электроннага вучэбна-метадычнага комплексу "Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі":

1. Дапамагчы самастойна асвоіць тэарэтычны матэрыял дысцыпліны, як у лекцыйнай, так і ў практычнай яго частцы;

2. Навучыць падбіраць і забяспечваць эфектыўнае выкарыстанне на занятках дыдактычных матэрыялаў для самастойнай работы навучэнцаў, у тым ліку для іх работы з лічбавымі вучэбнымі рэсурсамі;

3. Садзейнічаць вывучэнню паняційна-тэрміналагічнага апарата, фарміраваць у студэнтаў базавыя навыкі для комплекснага даследавання гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі і іншых краін.

4. Сфарміраваць уяўленні пра методыку і формы арганізацыі экскурсійнай работы, гісторыю развіцця і сучасны стан буйнейшых музеяў свету.

Асаблівасці структурывання і падачы вучэбнага матэрыялу:

Структура зместу вучэбнай дысцыпліны "Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі" вызначана на аснове тэматычнага падыходу. На вывучэнне вучэбнай дысцыпліны "Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі" згодна вучэбнаму плану спецыяльнасцей 1-03 01 07 "Музычнае мастацтва, рытміка і харэаграфія" і 1-03 01 08 "Музычнае мастацтва і сусветная мастацкая культура" адводзіцца 106 акадэмічных гадзін. З іх для студэнтаў дзённай формы атрымання адукацыі адзведзена 48 аўдыторных гадзін. Размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: 8 – лекцыйных, 40 – практычных. На самастойную работу студэнтаў адведзена 58 гадзін.

Аўдыторныя гадзіны для дзённай формы атрымання адукацыі размяркоўваюцца наступным чынам:

4 курс 8 семестр – усяго 48 гадзін (8 – лекцыйных, 40 – практычных), залік.

Асноўнымі формамі заняткаў пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны "Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі" з'яўляюцца:

- лекцыйныя заняткі;
- практычныя заняткі.

Бягучы кантроль ведаў, уменняў і навыкаў студэнтаў дзённай формы атрымання адукацыі ажыццяўляецца ў форме дакладаў, прэзентацый, рефератаў, вучэбных праектаў, індыўдуальных і фронтальных апытанняў. Практычныя заняткі прадугледжваюць работу з інфармацыйнымі крыніцамі, прагляд відэаматэрыялаў, правядзенне групавых дыскусій, арганізацыю віртуальных экскурсій і іншыя формы работы.

Бягучая атэстацыя праводзіцца ў адпаведнасці з вучэбным планам спецыяльнасці дзённай формы атрымання адукацыі ў форме заліку – у 8 семестры.

Рэкамендацыі па арганізацыі працы з ЭВМК

Электронны вучэбна-метадычны комплекс па дысцыпліне "Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі" уяўляе сабой сістэму ўзаемазвязаных дыдактычных сродкаў на друкаванай і электроннай аснове. Выкарыстанне комплексу ў працэсе навучання забяспечвае асэнсаваную і прадуктыўную самастойную дзейнасць навучэнцаў і эфектыўную арганізацыйную дзейнасць выкладчыка, што садзейнічае індыўдуалізацыі працэсу навучання.

ЭВМК складаецца з чатырох раздзелаў: [тэарэтычны раздзел](#), для працы з якім неабходным навыкам з'яўляецца навык удумлівага чытання вучэбнага

матэрыялу; [практычны раздзел](#), прызначаны для падрыхтоўкі да практычных заняткаў; [раздзел кантролю ведаў](#), які прызначаны забяспечваць педагагічнае кіраванне працэсам асваення зместу вучэбнага прадмета па матэрыялах выніковай атэстацыі, іншым матэрыялам, якія дазваляюць вызначыць адпаведнасць вынікаў вучэбнай дзейнасці навучэнцаў патрабаванням адукацыйных стандартаў вышэйшай адукацыі і вучэбна-праграмнай дакументацыі адукацыйных праграм; [дапаможны раздзел](#), які дапамагае эфектыўна кантраляваць выкананне самастойнай работы навучэнцаў згодна з прадстаўленай праграмнай дакументацыяй і пералікам вучэбных выданняў.

Характарыстыка матэрыялу кожнага з раздзелаў

Афармленне ЭВМК ажыццяўляецца згодна патрабаванням міждзяржаўнага стандарту ГОСТ 7.80-2001 «Сістэма стандарту інфармацыі бібліятэчнай і выдавецкай справы. Электронныя рэсурсы. Асноўныя віды і выхадныя звесткі», уведзенага ў дзеянне ў Рэспубліцы Беларусь пастановай Камітэта па статыстыцы, метралогіі і сертыфікацыі пры Савеце міністраў Рэспублікі Беларусь ад жніўня 2002 года № 37.

ЭВМК складаецца з чатырох раздзелаў, у якіх прадстаўлены наступны змест.

[Тэарэтычны раздзел](#). Змяшчае матэрыял тэарэтычнага вывучэння вучэбнай дысцыпліны ў аб'ёме, прадугледжаным вучэбнымі планамі па спецыяльнасцях 1-03 01 07 "Музычнае мастацтва, рытміка і харэаграфія", 1-03 01 08 "Музычнае мастацтва і сусветная мастацкая культура". У прыватнасці гэта: кароткі курс лекцый па вучэбнай дысцыпліне "Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі" для самастойнага вывучэння.

[Практычны раздзел](#). Змяшчае матэрыял для тэарэтычных, практычных і іншых вучэбных мерапрыемстваў. Арганізоўваецца ў адпаведнасць з вучэбнымі планамі спецыяльнасцяў 1-03 01 07 "Музычнае мастацтва, рытміка і харэаграфія", 1-03 01 08 "Музычнае мастацтва і сусветная мастацкая культура". У прыватнасці, гэта план практычных заняткаў, прыкладная тэматыка дакладаў для практычных заняткаў, прыкладная тэматыка рэфератаў для практычных заняткаў, метадычныя рэкамендацыі для арганізацыі самастойнай работы, кампетэнтнасныя заданні для самастойнай работы, а таксама змест вучэбнага матэрыялу адукацыйнай галіны "Музеязнаўства".

[Раздзел кантролю ведаў](#). Змяшчае крытэрыі ацэньвання студэнтаў па дысцыпліне "Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі", якія дазваляюць вызначыць адпаведнасць вынікаў вучэбнай дзейнасці навучэнцаў патрабаванням адукацыйных стандартаў вышэйшай адукацыі і вучэбна-праграмнай дакументацыяй адукацыйных праграм вышэйшай адукацыі, а таксама патрабаванням да заліку.

[Дапаможны раздзел](#)

Змяшчае праграмную дакументацыю і пералік навучальных выданняў, а менавіта: вучэбныя планы; вучэбную праграму УВА; гласарый; спіс рэкамендуемай літаратуры.

I. ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

1.1 КАРОТКІ КУРС ЛЕКЦЫЙ ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ

Уводзіны. Музей як сацыяльны інстытут. Гісторыя ўзнікнення і развіцця музея

Музеязнаўства – навуковая дысцыпліна, якая вывучае спецыфічныя музейныя адносіны чалавека да рэчаіснасці і феномен музея, даследуе працэсы захавання і трансляцыі сацыяльна значнай інфармацыі з дапамогай музейных прадметаў, а таксама развіццё музейнай дзейнасці і асноўныя яе напрамкі.

Хаця музей як сацыяльны феномен мае старажытную гісторыю, але тэарэтычнае асэнсаванне музеяў і іх дзейнасці - з'ява дастаткова позняя. Пачатак фарміравання ўяўленняў аб музейнай дзейнасці як спецыфічнай галіне чалавечай культуры адносіцца да часу Рэнэсансу. Толькі ў канцы XIX ст. з'явіўся тэрмін "музеалогія" ("museologie" (ням.), "museology" (англ.); у рускай мове больш звыклы тэрмін «музеязнаўства»). З 1877 г. у Германіі ў Дрэздэне выдаваўся часопіс «Zeitschrift für Museologie und Antiquitätenkunde» («Журнал музеалогіі і антыкваразнаўства»), у якім у 1883 г. з'явіўся артыкул «Музеалогія як навука», які ўпершыню пазначыў даследчы і грамадскі патэнцыял новай навукі.

Паняцце «музей» з'явілася ў культурным ужытку чалавецтва больш дзвюх з паловай тысяч гадоў таму, але ў сучасную эпоху яго змест кардынальна змянілася. Старажытныя грэкі разумелі пад “мусейонам” свяцілішча муз, а з часам з гэтым словам стала звязвацца і уяўленне аб месцы для заняткаў літаратурай, навукай і навуковых зносін. У эпоху Сярэднявечча, калі адышлі ў нябыт многія традыцыі і інстытуты антычнага свету, паняцце "мусейон" выйшла з ужывання разам з культурным кантэкстам, які да яго адносіцца. У эпоху Адраджэння музеям сталі зваць спачатку калекцыі помнікаў антычнасці і твораў мастацтва, затым узораў свету прыроды і ўсяго, што успрымалася ў якасці "рэдкасці" і "дзівы". У другой палове XVI ст. тэрмін «музей» усё часцей пачынаюць ужываць не толькі ў адносінах да збору прадметаў, але і да памяшкання, у якім яно захоўваецца і экспануецца.

З'яўленню новага аспекту ў сваёй трактоўцы музей абавязаны эпосе Асветы з яе акцэнтамі на роўнасць адукацыйных магчымасцей людзей, культам розуму і прапаганды ведаў. У гэты час музей вырастае ва ўстанову, адкрытае для шырокай публікі, і яе вызначальнай прыкметай становіцца ўжо не толькі наяўнасць калекцыі, яе захоўванне і вывучэнне, але і паказ.

У XIX стагоддзі завяршаецца працэс фарміравання музея як сацыякультурнага інстытута. У нашы дні існуе цэлы шэраг азначэнняў музея, што ў значнай ступені тлумачыцца складанасцю і шматаблічнасцю самога феномена. XX стагоддзе падарыла чалавецтву новыя тыпы музеяў. Прышло ўсведамленне таго, што захоўваць і экспанавать можна і трэба не толькі прадметы, але і характэрнае для іх асяроддзе, розныя фрагменты гісторыка-культурнага асяроддзя, віды чалавечай дзейнасці. З'явіліся музеі пад адкрытым

небам, у аснове якіх - не традыцыйная калекцыя прадметаў, а помнікі архітэктуры і народнага побыту, прадстаўленыя ў сваім натуральным прыродным асяроддзі. Узніклі і музеі, экспануючыя галоўным чынам не арыгіналы, а іх рэпрадукцыі.

У музейзнаўстве ў якасці асноўных традыцыйна вылучаюць дзве функцыі, якія вызначаюць спецыфіку музейнай дзейнасці, месца і роля музея ў грамадстве і культуры - функцыю дакументавання і функцыю адукацыі і выхавання.

Функцыя дакументавання мяркуе мэтанакіраванае адлюстраванне ў музейным зборы з дапамогай музейных прадметаў розных фактаў, падзей, працэсаў і з'яў, якія адбываюцца ў грамадстве і прыродзе. Сутнасць музейнага дакументавання ў тым, што музей выяўляе і адбірае аб'екты прыроды і створаныя чалавекам прадметы, якія могуць выступаць сапраўднымі (аўтэнтчнымі) сведчаннімі аб'ектыўнай рэальнасці. Пасля ўключэння іх у музейны збор яны становяцца знакам і сімвалам канкрэтнай падзеі і з'явы. Гэта ўласцівае музейнаму прадмету ўласціvasць адлюстроўваць рэчаіснасць у яшчэ большай ступені раскрываецца ў працэсе вывучэння і навуковага апісання прадмета.

Функцыя адукацыі і выхавання грунтуецца на інфарматыўных і экспрэсіўных уласціvasцях музейнага прадмета. Яна абумоўлена пазнавальнымі і культурнымі запытамі грамадства і ажыццяўляецца ў розных формах экспазіцыйнай і культурна-адукацыйнай работы музеяў.

Па меркаванні шэрагу даследнікаў, напрыклад Д.А.Равіковіча, апроч гэтых двух функцый для музея характэрна яшчэ і функцыя арганізацыі вольнага часу, якая абумоўлена грамадскімі патрэбамі ў культурных формах вольнага часу і эмацыйнай разрадцы. Яна з'яўляецца вытворнай ад функцыі адукацыі і выхавання, паколькі наведванне музея ў свабоднае час звязана ў асноўным з матывамі пазнавальна-культурнага характару. Гэтая функцыя ва ўтоеным выглядзе гістарычна ўласцівая музейным установам хаця б па той прычыне, што наведванне музеяў звязана, як правіла, з выкарыстаннем вольнага часу.

Павышэнне ролі музеяў у арганізацыі вольнага часу людзей, у сваю чаргу, уплывае на экспазіцыйную і культурна-адукацыйную дзейнасць. Гэта наглядна выявілася ў тэндэнцыі ствараць больш прывабныя для наведвальнікаў экспазіцыі шляхам узнаўлення ў іх інтэр'ераў, памяшкання ў іх дзеючых мадэляў і розных тэхнічных сродкаў – гукавога суправаджэння, кінаэкранаў, манітораў, кампутараў, а таксама выкарыстанні тэатралізаваных форм работы з наведвальнікам, музейных канцэртаў, свят, баляў.

А.М. Разгон вызначаў музейзнаўства як грамадскую навуку, якая вывучае працэсы захавання сацыяльна значнай інфармацыі, спазнанне і перадачу ведаў і эмоцый з дапамогай музейных прадметаў, музейную справу, музей як сацыяльны інстытут, яго сацыяльныя функцыі і формы іх рэалізацыі ў розных сацыяльных, эканамічных, палітычных і культурных умовах.

Музеязнаўства фарміруе тэарэтычныя і метадалагічныя асновы музейнай справы.

Аб'ектам музеязнаўства выступае музей і музейная справа як грамадская з'ява ва ўсіх сваіх праявах. Прадметам музеязнаўства з'яўляецца вывучэнне заканамернасцяў, звязаных з працэсамі назапашвання, захавання і трансляцыі сацыяльнай інфармацыі з дапамогай музейных аб'ектаў, з даследаваннем пытанняў узнікнення, развіцця і грамадскага функцыянавання музея.

Музеязнаўства як навуковая дысцыпліна мае сваю структуру. Вылучаюць агульнае (займаецца пытаннямі, якія маюць дачыненне да дзейнасці музеяў усіх профіляў і тыпаў) і спецыяльнае (прыкладное) музеязнаўства (займаецца пытаннямі, якія маюць дачыненне да дзейнасці музеяў асобных профіляў, а таксама спецыфічнымі пытаннямі, якія не адносяцца да даследчай сферы профільных дысцыплін).

Музейны прадмет – рухомы аб'ект прыроды або матэрыяльны вынік чалавечай дзейнасці, які ў сілу сваёй значнасці для музейнага выкарыстання канфіскаваны з асяроддзя бытавання і ўключаны ў склад музейнага збора.

Першыя праявы цікавасці людзей да розных прадметаў культуры і прыроды адносяцца да глыбокай старажытнасці. Ужо тады людзі збіралі і імкнуліся захаваць рэчы натуральнага і штучнага паходжання, якія мелі для іх асаблівае сакральнае значэнне і прадстаўлялі цікавасць з пазнавальнай і эстэтычнай кропак гледжання.

З II тыс. да н.э. у гарадах Міжрэчча пісцы збіралі тэксты, напісаныя клінапісам на гліняных таблічках. Так ствараліся бібліятэкі – прыватныя і царскія. Найбуйнейшая бібліятэка асірыйскага цара Ашурбанапала (VII ст. да н.э.) налічвала дзясяткі тысяч таблічак гістарычнага, рэлігійнага, літаратурнага і навуковага зместу.

Старажытныя грэкі ўвялі ў культурны ўжытак слова "музей". Але ў антычную эпоху тэрмін "мусейон" (museion - храм муз) абазначаў філасофскую ўстанову. Музы лічыліся заступніцамі мастацтва, літаратуры і навук, якія дораць творчае натхненне, таму культ муз у супольнасцях навукоўцаў набыў значную ролю. Мусейоны былі найважнейшымі цэнтрамі інтэлектуальнага жыцця старажытных грэкаў. Сярод філасофскіх школ найбольшай славай карысталася Акадэмія ў Афінах (каля 388 г. да н.э.) – знакамітая філасофская школа Платона, створаная ў імя служэння Апалону і музам. У ёй мелася свяцілішча муз - Мусеён. Іншы вядомай філасофскай школай быў Лікей, заснаваны ў 335 г. да н.э. Арыстоцелем. Пры дапамозе выхаванца Арыстоцеля - Аляксандра Македонскага (ваенныя паходы якога распаўсюдзіліся аж да Заходняй Індыі), у Лікеі былі сабраны багатыя заалагічныя і батанічныя калекцыі. Гэтыя зборы і сталі асновай прыродазнаўчых даследаванняў, якія праводзіліся вялікімі навукоўцамі. Пры Тэафрасце ў Лікеі быў створаны мусейон і паняцце "мусейон" замацавалася за месцам даследавання, навучання і месцазнаходжання калекцый.

З ватыўных прадметаў складаліся першыя калекцыі антычнага свету. Для захавання гэтых прынашэнняў у свяцілішчах, храмах або асобна будуемых

будынках адводзіліся спецыяльныя памяшканні, якія зваліся thesaurot (скарбніца).

Для захоўвання жывапісных малюнкаў – прынашэнняў у дар багам – у старажытных грэкаў служылі спецыяльныя памяшканні - пінакатэкі, або збору карцін. Пінакі (грэч. pínax, pínasox) – карціны, выкананыя васковымі фарбамі на драўляных або тэракотаваых дошчачках. Самай вядомай была пінакатэка, размешчаная на афінскім Акропалі.

Такім чынам, старажытнагрэцкія дамузейныя зборы фармаваліся стыхійна, насілі сакральны характар, з'яўляліся агульным здабыткам грамадзян, адрозніваліся неаднародным складам.

Галоўным зместам эпохі элінізму (канец IV – I ст. да н. э.) стала аб'яднанне двух міроў – старажытнагрэцкага (элінскага) і старажытнаўсходняга. Як важныя сімвалы пераемнасці ўлады дынастыі, якая кіруе ў Егіпце, успрымаліся: Александрыйскі мусейон і знакамітая Александрыйская бібліятэка. Вядомыя навукоўцы, запрошаныя егіпецкімі кіраўнікамі, жылі і тварылі ў мусейоне ў Александрыі, атрымліваючы царскае забеспячэнне з боку Пталямея I і яго нашчадкаў. У Александрыйскім мусейоне вялі навуковыя даследаванні Арыстарх Самоскі, празваны «Капернікам антычнасці», а таксама Еўклід, Архімед і многія іншыя навукоўцы. Тут тварылі паэты Арыстафан Візантыйскі, Арыстарх Самафракійскі. Мусейон уяўляў сабой навуковае і адначасова сакральнае аб'яднанне вучоных. Размяшчаўся ён у царскім квартале егіпецкай сталіцы і ўключаў у сябе ўласна мусейон (свяцілішча муз), а таксама пакоі для насельнікаў пансіёну, залу для сумеснай трапезы.

Прыватнае калекцыянаванне, якое мела асабліва індывідуальную матывацыю, у гісторыі антычнай культуры завітнела ў эпоху Старажытнага Рыма. Рымляне вывозілі з заваяваных краін у якасці трафеяў зброю, статуі, вырабы, якія мелі высокую мастацкую каштоўнасць. Нярэдка рымляне скуплялі каштоўныя помнікі культуры ў жыхароў збыдзелых грэчаскіх гарадоў. Такім чынам, да I у. да н.э. прыватнае калекцыянаванне ў Рыме - якая склалася з'ява. Багатая мастацкая калекцыя стварала чалавеку рэпутацыю знаўцы і знатака мастацтва, падвышала (ці пацвярджала) яго высокі грамадскі статус, і шматлікія багатыя людзі прыкладалі ўсе намаганні, каб абзавесціся ўласнымі зборамі.

Большасць калекцыянераў збіралі творы мастацтва - статуі, карціны. З I ст. да н.э. у Рыме становіцца прэстыжным мець у прыватнай хаце ці на віле пінакатэку – збор карцін. У яе змяшчаліся скульптурныя і жывапісныя выявы продкаў, партрэты кіраўнікоў, знакамітых сучаснікаў, людзей мінулых эпох.

Але былі ў Рыме і іншыя калекцыі - грамадскія зборы пра творы мастацтва, даступныя для ўсіх. Па прыкладзе Старажытнай Грэцыі на плошчах гарадоў Рымскай імперыі размяшчаліся статуі, а на вонкавых сценах дамоў - карціны. Да пачатку IV ст. н.э. у горадзе сабраліся, па падліку даследчыкаў, тысячы статуй, якія адкрыта стаяць, – пазалочаных, выкананых з золата і слановай косці (хрысаэлефанцінных), мармуровых.

Першы публічны збор карцін - пінакатэка, названая ў частку стваральніка "Помнікамі Асінія Паліёна" - з'явілася ў Рыме ў 38 г. да н.э. У ёй былі прадстаўлены партрэты вялікіх людзей.

З другой паловы II стагоддзя да н.э. з'яўляюцца спецыяльныя архітэктурныя збудаванні, прызначаныя для дэманстрацыі ў іх твораў мастацтва.

Для антычнай эпохі характэрны дзве формы перадмузейных збораў прадметаў. Першая - гэта збор разнастайных прадметаў, якія паступова назапашваліся ў храмах, свяцілішчах, пінакатэках і іншых грамадскіх пабудовах. Другая форма - гэта прыватныя калекцыі, якія ствараліся мэтанакіравана.

У сярэднявечнай хрысціянскай культуры не было месца антычным зборам мастацкіх твораў і гістарычных рэліквій. У эпоху ранняга Сярэднявечча былі рассеяны мастацкія зборы антычнага свету. У хрысціянстве паганства звязвалася з сіламі зла.

Сярэднявечны чалавек сустракаўся з мастацтвам, галоўнай выявай, у храме. Царква заўсёды разумела сілу мастацтва, ставілася да яго, як да Святога Пісання для непісьменных.

Царкоўныя скарбніцы ў Заходняй Еўропе з'явіліся ў VII ст., але сапраўдны размах у іх будаўніцтве даследнікі злучаюць з імем імператара Карла Вялікага (742 – 814). У XI - XIII стст. крыжовыя паходы супраць «няверных» сталі найважнейшай крыніцай з'яўлення новых скарбніц і папаўнення старых. У выніку IV крыжовага паходу (1204), які завяршыўся спусташэннем і разрабаваннем праваслаўнага Канстанцінопаля, з'явілася знакамітая скарбніца сабора Сан Марка ў Венецыі. У храмавых скарбніцах абавязкова захоўваліся і рэліквіі, звязаныя з Ісусам Хрыстом, Божай Маці, апосталамі, пакутнікамі, святымі. Гэта былі адзенне, прадметы ўжытку святых, плашчаніцы (тканіну, у якую заварочвалася цела спачылага), у выпадку пакутніцкай смерці - прылады катавання і пакарання. Асабліва шанаваліся мошчы - нятленныя астанкі людзей, прылічаных царквой да ліку пакутнікаў і святых. Святыя астанкі змяшчалі ў спецыяльныя ёмішчы - рэлікварыі, вырабленыя з высакародных металаў, слановай косці, дрэва, і ўпрыгожаныя каштоўнымі камянямі, разьбой, эмаллю.

Манархі сярэднявечных дзяржаў адкрыта дамагаліся на царкоўную маёмасць, часта канфіскавалі царкоўныя каштоўнасці і адпраўлялі святыя прадметы з высакародных металаў на пераплаўку. Разам з тым ужо ў перыяд ранняга Сярэднявечча самі стваралі зацішныя памяшканні, дзе ўтрымліваліся дарагія ўпрыгожванні, зброя, каштоўныя рэчы і дакументы. Падобнае сховішча ў заходнееўрапейскіх краінах звалася "гардэробнай" (фр. *garderobe*, іт. *guardaroba*, анг. *wardrobe*). Карлу Вялікаму належала адна з самых праслаўленых скарбніц ранняга Сярэднявечча, якая размяшчалася ў знакамітай Ахенскай капэле.

Скарбніцы французскага караля Карла V Мудрага (1338 – 1380) утрымоўвалі велізарную колькасць ювелірных упрыгожванняў, залатых

сервізаў, а таксама дарагое культавае начынне: крыжы з золата і срэбра, статуі святых, упрыгожаныя каштоўнымі камянямі.

Працэс станаўлення музея як сацыякультурнага інстытута пачынаецца ў эпоху Адраджэння. У эпоху Рэнесансу адбываўся бурны росквіт калекцыянавання, асноўным аб'ектам якога выступала антычная спадчына. Радзімай еўрапейскага калекцыянавання па праве лічыцца Італія, дзе ўжо ў пачатку XV стагоддзя прадметы даўніны і творы мастацтва сталі збіраць кіраўнікі і патрыцыі многіх італьянскіх гарадоў (Медычы ў Фларэнцыі, Ганзага ў Мантуі).

У XVI ст. ідэі гуманізму распаўсюдзіліся па ўсёй Еўропе. Кіраўнік Францыі і прыхільнік італьянскага мастацтва Францыск I (1494 – 1547) сабраў у сваёй загараднай рэзідэнцыі Фантэнбло лепшыя творы эпохі Адраджэння, многія з якіх затым патрапілі ў Луўр. У Баварыі традыцыі мастацкага калекцыянавання былі закладзены герцагам Вільгельмам IV фон Вітэльсбахам у гады яго праўлення ў 1508 – 1535 гг. У 1528 г. для ўпрыгожвання летняга павільёна ў садзе сваёй рэзідэнцыі ён зрабіў замову славытым нямецкім жывапісцам напісаць карціны на гістарычныя і біблейскія тэмы. Шэдэўрам мюнхенскага збору стала палатно «Бітва Аляксандра Македонскага з Дарыем», напісанае А. Альтдорферам у 1529 г. Гэтым творам і быў пакладзены пачатак Старой Пінакатэцы ў Мюнхене, адметнай асаблівасцю якой з'яўляецца высокая мастацкая якасць твораў, якія ў ёй захоўваюцца.

У XVI ст. кіраўнік Свяшчэннай Рымскай імперыі Карл V (1500 – 1558) стаў набываць творы італьянскіх майстроў. У палацы ў Бруселі размясціў палотны яго любімага жывапісца Тыцыяна. Цяпер гэтыя і іншыя праслаўленыя творы прадстаўлены ў музеі Прада.

У гэты перыяд адбывалася фармаванне першасных музейных формаў: «галерэя», «кунсткамера», «мюнцкабінет», «студыёла», «антыкварый».

Найбольш распаўсюджанай формай з'яўлялася «галерэя», якая ўяўляла сабой залу падоўжанай формы, адна з бакоў якой была прарэзана суцэльным побач вокнаў. Прастора і неабходнае натуральнае асвятленне рабілі яе найбольш прыдатным архітэктурным рашэннем для экспанавання мастацкіх твораў.

Як галерэя статуі першапачаткова стваралася ў Фларэнцыі і знакамітая галерэя Уфіцы (з італ. Ufficio - установа, канцылярыя). Заснаваў яе банкірскі род Медычы, які кіраваў горадам амаль 300 гадоў, і ўсе яго прадстаўнікі ўносілі сваё ўкладанне ў памнажэнне мастацкіх скарбаў дынастыі.

Запрошаны для правядзення дадатковых будаўнічых работ архітэктар Б. Буанталенці зашкліў адну з лоджый верхняга паверха Уфіцы, стварыўшы тым самым доўгі і добра асветлены калідор, названы «Галерэя статуі». Тут размясціліся антычныя творы, у тым ліку 26 скульптур, падораных Ватыканам, а таксама работы італьянскіх майстроў: Данатэла, Мікеланджэла і іншых.

Праз некалькі гадоў ва Уфіцы з'явіліся невялікія залы для разважвання часткі жывапіснага збору Медычы, памяшканне для навуковых прыбораў, залы

са старажытнай і сучаснай зброяй, а таксама васьмікутная зала – Трыбуна, якая прызначалася для экспанавання самых каштоўных асобнікаў збору Медычы.

Развіццю калекцыянавання садзейнічалі Вялікія геаграфічныя адкрыцці XV – XVI стст. Экзатычнае адзенне, зброя, посуд, а таксама ўзоры флары і фауны сталі асядаць у зборах калекцыянераў.

Рубеж XVI-XVII стст. дазваляе зафіксаваць фармаванне музейнай патрэбы, імкненне грамадства да публічнасці вядомых збораў. У гэтую эпоху дэманстрацыя назапашаных скарбаў лічылася адной з абавязковых праяў абсалютнай улады.

Такім чынам, у культуры Новага часу ўзнік феномен публічнага музея. Гэта аказала вялікі ўплыў на фармаванне сусветнай культурнай прасторы. Першыя публічныя музеі адчыняюцца ў Швейцарыі, Англіі, Венецыі, Францыі.

Адзін з найстарэйшых у Еўропе публічных музеяў - Базельскі мастацкі музей у Швейцарыі. У аснове яго калекцыі - кабінет Амербахаў. Заснавальнік дынастыі Ёганэс Амербах пасяліўся ў Базелі ў 1482 г. Ён пачаў збіраць калекцыю жывапісу, і калекцыянаванне стала сямейнай традыцыяй. У 1648 г. кабінет Амербахаў быў выстаўлены на продаж.

Першым публічным навучальным музеем можна лічыць музей Ашмолу. Ён быў арганізаваны ў Англіі ў 1683 г. у Оксфардзе ў навуковаадукацыйных мэтах. Яго аснову склалі прыватныя калекцыі, сабраныя бацькам і сынам Трэйдэскантамі і атрыманыя ў спадчыну затым Эліясам Ашмолам.

Публічны музей нацыянальнага маштабу - Брытанскі музей - з'явіўся ў Англіі ў 1753 г. Заснавальнікам музея стаў Хэнс Слоун (1660–1753) – лейб-медык, натураліст, прэзідэнт Лонданскага каралеўскага таварыства, які завяшчаў сваю значную калекцыю каралю з умовай, што збор будзе служыць развіццю навукі і мастацтва.

На працягу ХVIII ст. адбыліся важныя змены ў музейнай справе:

1) пачынаецца будаўніцтва спецыяльных музейных будынкаў. Першым спецыялізаваным будынкам у Германіі стала карцінная галерэя Сан-Сусі, пабудаваная ў 1755–1763 гг. па праекце Бруінга. Менавіта напрыканцы ХVIII ст. будынкі для захоўвання і экспанавання калекцый сталі зваць "музеямі";

2) з'явіліся новыя профільныя групы музеяў. Так, у 1738-1748 гг. у Неапалі быў адкрыты першы Археалагічны музей, заснаваны на матэрыялах раскопак Геркуланума і Пампей;

3) зараджалася музеаграфія, выпрацоўваліся прынцыпы апісання калекцый, этыкетажу, пабудовы экспазіцый. Так, у 1759 г. з'явіўся першы даведнік па галерэі Уфіцы. А з 1795 г. побач з палотнамі ў галерэі ўпершыню сталі змяшчаць надпісы з імёнамі мастакоў;

4) музеі паступова станавіліся агульнадаступнымі. Але да канца ХVIII ст. даступнасць музея толькі для абранай і адукаванай публікі была афіцыйнай пазіцыяй большасці вядомых музеяў.

Найбуйнейшы музей не толькі Францыі, але і ўсяго свету - Луўр ствараўся на працягу многіх стагоддзяў. Комплекс яго палацавых будынкаў быў перабудаваны пры Францыску I, які кіраваў Францыяй з 1515 г., і Генрыху

II (1519–1559), каралю Францыі з 1547 г., па праекце архітэктара П'ера Леско і скульптара Жана Гужона. Цалкам аблічча Луўра склалася толькі ў XVII ст., калі былі створаны яго велічныя карпусы ўздоўж Сены і вакол Квадратнага двара, а таксама ўзведзена знакамітая каланада па праекце Клода Перо.

У эпоху Асветы было ўсвядомлена значэнне музейных збораў для фіксацыі грамадскага гістарычнага досведу, які перадаецца ад пакалення да пакалення. Музею адводзілася роля захоўвання гэтага вопыту, ён стаў установай, якая скарачае шлях і пашырае межы пазнання.

Структура музея і асноўныя напрамкі дзейнасці.

Навукова-фондавая работа музея

Напрамкі музейнай работы фарміруюцца зыходзячы з яго сацыяльных функцый. Захавальная, уліковая функцыі вызначаюць такія напрамак дзейнасці музея, як навукова-фондавая работа. Выкананне даследчай функцыі патрабуе ад музеяў арганізацыі навуковай працы як накіраванай на захаванне фондаў (даследаванні па рэстаўрацыі, кансервацыі, рэжыме і сістэме захоўвання і г.д.), так і арганізацыі даследчай працы з музейнымі прадметамі як крыніцамі ведаў па профільных дысцыплінах. Рэалізацыя адукацыйнай функцыі патрабуе ад музея правядзення культурна-адукацыйнай работы (культурна-выхаваўчай, масавай, асветніцкай): арганізацыі даследаванняў па музейнай педагогіцы і псіхалогіі, экспазіцый, выставак, лекторыяў і да т.п. Рэалізуючы рэкрэацыйную функцыю, музей выступае арганізатарам вольнага часу: дае свае памяшканні для працы разнастайных клубаў, аб'яднанняў, праводзіць музычныя вечары і г.д.

Структурныя аддзелы сучаснага музея: навуковая рада, навукова-метадычная рада, фондава-закупачная камісія.

Фарміраванне фондавага збору – асноўны напрамак дзейнасці музея. Навуковая канцэпцыя камплектавання – сістэмнае ўяўленне аб мэтах, напрамках, формах і метадах камплектавання фондаў музея і як аснова дзейнасці ўсіх падпарадкаванняў музея.

1. Камплектаванне музейных фондаў.

Аснова дзейнасці музеяў – праца з фондамі. Мэта навукова-фондавай работы – стварэнне аптымальных умоў для адбору, захавання, даследавання і выкарыстання музейных прадметаў. Праца з фондамі складаецца з шэрагу этапаў:

1) камплектаванне музейных фондаў – адбор прадметаў музейнага значэння з асяроддзя іх бытавання;

2) улік музейных фондаў – замацаванне за адабранымі прадметамі пэўнага юрыдычнага статусу (прыналежнасць да сусветнага, нацыянальнага і да т.п. здабытку, прыналежнасць да пэўнай формы ўласнасці і да т.п.);

3) захоўванне музейных фондаў – меры, накіраваныя на абарону музейнага збору навукова-дапаможных матэрыялаў ад псуцы, замахаў і да т.п., забеспячэнне даступнасці фондаў для выкарыстання як самім музеем у яго дзейнасці, так і іншымі ўстановамі і асобамі;

4) навукова-даследчая работа з калекцыямі, накіраваная на ўвядзенне іх у навуковы абарот (у тым ліку, праз арганізацыю стацыянарных і часовых экспазіцый). Хаця навуковыя даследаванні могуць праводзіцца на ўсіх стадыях фондавай работы: і пры камплектаванні, і пры вырашэнні пытанняў кансервацыі і рэстаўрацыі прадметаў і г.д.

Дзейнасць любога музея пачынаецца з камплектавання збору – фондаў музея (у замежным музейзнаўстве аналаг айчыннаму паняццю “камплектаванне фондаў” – “палітыка фарміравання калекцый”). Фонды музея – галоўны паказчык яго эфектыўнай працы. Без стварэння і клопату аб сваіх калекцыях музей не можа выконваць свае грамадскія функцыі. Камплектуючы фонды, музей назапашвае сацыяльна значную інфармацыю, якую потым транслюе праз свае экспазіцыі, выданне музейнай літаратуры і да т.п.

Для асветніцкіх музеяў галоўнае, што трэба ўлічыць пры камплектаванні, – экспазіцыйныя задачы музея. Важна вызначыць храналагічныя, географічныя межы, профіль, у межах якога музей дакументуе сацыяльныя працэсы і з’явы. Гэта дазволіць вырашыць: ці цікавыя музей толькі ўнікальныя прадметы. У цэлым абысціся без прадметаў тыпавых удаецца даволі рэдка, нават мастацкі твор, пры ўсёй сваёй непаўторнасці, можа мець выкананыя аўтарам копіі, падрыхтоўчыя матэрыялы: эскізы, накіды, прамалёўкі асобных фрагментаў і да т.п. Нараўне з агульнымі крытэрыямі экспертнай ацэнкі (каштоўнасцю, атрактыўнасцю, рэпрэзентатыўнасцю і г.д.) прымяняюцца прыватныя крытэрыі, якім адносіцца спецыфіка канкрэтнай калекцыі, тып, від, разнавіднасць музейнага прадмета.

У сувязі з гэтым вялікае значэнне набывае музейфікацыя - пераўтварэнне нерухомах помнікаў гісторыі і культуры або прыродных аб’ектаў у аб’екты музейнага паказу з мэтай кансервацыі і захавання астатніх комплексаў, выяўлення іх каштоўнасці, навуковага даследавання і актыўнага ўключэння ў сучасную культуру.

Адмысловую складанасць уяўляе фармаванне калекцый па сучасным стане грамадства, яго культуры, т.к. крытэрыі адбору тут носяць максімальна нявызначаны характар (прыкладам можа служыць сучаснае мастацтва: працы мастакоў набываюць прызнанне часам ужо пасля смерці аўтараў, раптоўна адбываецца ўсплёск цікавасці, які падае, да твораў майстроў, прызнаных сучаснікамі, іх імёны паступова забываюцца і да т.п.).

Ёсць пяць спосабаў (відаў) камплектавання музейных фондаў: музейфікацыя, сістэматычнае, тэматычнае, комплекснае і інфармацыйнае камплектаванне. Музейфікацыя накіравана на захаванне нерухомах помнікаў у тым выглядзе, як яны склаліся і дайшлі да нас. У адрозненне ад астатніх музеяў, створаныя падобнай выявай, установы не «мучацца» задачай узнаўлення аблічча сацыяльнай або прыроднай рэальнасці, яны атрымліваюць яе ў гатовым выглядзе.

Рэалізацыя асноўных відаў камплектавання забяспечваецца рознымі формамі такой дзейнасці:

1) правядзенне музеем навуковых экспедыцый;

- 2) навуковыя камандзіроўкі супрацоўнікаў (з мэтай выяўлення прадметаў, устанаўлення іх магчымага месца знаходжання і г.д.);
- 3) абмен паміж музеямі;
- 4) набыццё прадметаў і калекцый за кошт музейных сродкаў;
- 5) мэтавыя заказы на выкананне арыгінальных работ;
- 6) праца з дарыльнікамі (як прыватнымі асобамі, так і ўстановамі).

У цэлым у музеяў у працэсе работы фарміруюцца сувязі з творчай інтэлігенцыяй, выдавецтвамі, прадпрыемствамі, букіністычнымі, камісійнымі, антыкварнымі магазінамі, калекцыянерамі, навуковымі ўстановамі і г.д. Гэта асабліва важна пры фармаванні сучасных калекцый (плакаты, сучасныя нумізматычныя матэрыялы, прадметы сучаснай прамысловай вытворчасці лягчэй за ўсё атрымаць ад непасрэднага вытворцы);

7) акрамя таго, крыніцай камплектавання служаць падзеі, якія немагчыма запланаваць, так званыя "выпадковыя знаходкі". Яны магчымы пры зносе будынкаў, пры правядзенні будаўнічых і земляных работ і г.д.

Камплектаванне музейных фондаў - "вечны" працэс, які праходзіць на ўсіх этапах жыцця музея, але з асаблівай інтэнсіўнасцю, вядома, у працэсе стварэння музейнага збору.

Канцэпцыя службы асновай плана камплектавання. Планы складаюцца гадавыя (утрымоўваюць пэўныя заданні на дадзены год з улікам сродкаў музея, укамплектаванасці штатаў музея, працоўнага часу супрацоўнікаў) і перспектыўныя (раней тэрмінам перспектыўнага планавання была пяцігодка; дзяржаўныя музеі часта прытрымліваюцца гэтых тэрмінаў; у замежным музейзнаўстве стратэгія развіцця прымаецца звычайна на тэрмін да 20-25 гадоў).

На другім этапе камплектавання вырашаюцца пытанні планавання: фармулююцца канкрэтныя тэмы, выяўляюцца аб'екты камплектавання, праводзіцца экспертнае апытанне спецыялістаў.

На трэцім этапе ідзе падрыхтоўка да збіральніцкай работы: вывучаецца неабходная літаратура па тэме, архіўныя фонды, выяўляецца асяроддзе бытавання прадметаў, якія цікавяць, аналізуюцца калекцыі іншых музеяў, ствараюцца праграмы і планы збору па кожнай асобнай тэме, праводзяцца кансультацыі з музейзнаўцамі, спецыялістамі профільных дысцыплін.

На чацвёртым этапе праводзяцца экспедыцыі, камандзіроўкі і г.д., збор на пастаянных аб'ектах, бягучае і перыядычнае камплектаванне, работа з насельніцтвам, у тым ліку па стварэнню музейнага актыву (сістэма карэспандэнтаў, клубы сяброў музея, краязнаўчыя аб'яднанні і г.д.). Кожны выпадак атрымання асобных прадметаў або калекцый павінен быць адпаведна аформлены ў дакументацыі музея: палявых вопісах, палявых дзённіках, рэстрах асобных відаў крыніц (фотаплёнак, відэазапісаў і да т.п.), вопісах калекцый, актах прыёму і г.д. Пералік і формы неабходнай дакументацыі ўстанаўліваюцца федэральным і мясцовым заканадаўствам⁴⁸.

На заключным этапе адбываецца ўключэнне набытых прадметаў (помнікаў гісторыі і культуры, прадметаў музейнага значэння) у музейны збор.

У айчыннай практыцы (прыватныя музеі могуць прытрымлівацца і іншых правілаў) гэта мяркую калектыўную экспертызу, для чаго існуе Закупачная камісія Міністэрства культуры, музейныя фондава-закупачныя камісіі. Яны разбіраюць прадстаўленыя справаздачы, спадарожную дакументацыю, праводзяць экспертызу і адбор музейных прадметаў. Рашэннем фондава-закупачнай камісіі адабраныя прадметы ўключаюцца ў фонд музея і набываюць статус музейных прадметаў.

2. Улік музейных фондаў

Улік музейных фондаў – кірунак фондавай працы, які замацоўвае пэўны юрыдычны статус (прыналежнасць да сусветнага, нацыянальнага і да т.п. здабытку, прыналежнасць да пэўнай формы ўласнасці, прыналежнасць канкрэтнай установы) за адабранымі прадметамі, забяспечвае юрыдычную ахову музейнага збору і правоў музея на атрыманыя у выніку вывучэння музейных прадметаў і калекцый навуковыя дадзеныя аб іх.

Перш за ўсё ўлік вызначае прыналежнасць кожнага прадмета да той ці іншай часткі музейных фондаў: фонду музейных прадметаў або да фонду навукова-дапаможных матэрыялаў.

Навукова-дапаможныя матэрыялы – аб'екты, якія не валодаюць уласцівасцямі музейных прадметаў, але ўключаюцца ў склад фондаў, т.я. неабходны пры вывучэнні і экспанаванні музейных прадметаў. Да навукова-дапаможных матэрыялаў адносяць: прайграванні музейных прадметаў (копіі, рэпрадукцыі, злёпкі, мадэлі, муляжы, галаграмы, навуковыя рэканструкцыі); макеты, дыяграмы, схемы, планы, карты, табліцы, графікі.

Аднаўленне музейных прадметаў – аб'екты, якія дакладна перадаюць аблічча музейных прадметаў. Да асноўных відаў аднаўлення адносяць:

- копію – прадмет, які ствараецца з мэтай імітацыі або замены іншага, які выступае ў адносінах да копіі як арыгінал (дакладна паўтарае ўсе ўласцівасці арыгінала). Можа быць аўтарскім паўторам (выканана тым жа аўтарам, што і арыгінал); гістарычным узнаўленнем (як рымскія копіі грэцкай скульптуры); сучасным прайграваннем. У першых двух выпадках копіі, як правіла, адносяць да музейных прадметаў, а ў апошнім - да навукова-дапаможных матэрыялаў. Прыкладам, калі копія набывае значэнне самастойнага помніка, можа служыць храм Хрыста Збавіцеля ў Маскве (які прадстаўляе копію разбуранага ў 1930-я гг. храма XIX ст., выкананую з ужываннем сучасных тэхналогій);

- рэканструкцыя – навукова аргументаванае аднаўленне аблічча пашкоджанага або разбуранага помніка гісторыі і культуры, прыроднага аб'екта;

- муляж – прадмет, які паўтарае форму, колер і фактуру арыгінала, але можа адрознівацца па памерах;

- рэпрадукцыя – узнаўленне твораў жывапісу, графікі, рукапісаў, карт ручнога вырабу, рукапісных і ўнікальных друкаваных кніг і г.д., выкананае з выкарыстаннем размнажальнай тэхнікі з мэтай атрымання як мага большай колькасці паўтараў;

- навадзел – дакладная копія, выкананая з таго ж матэрыялу, што і арыгінал;

- макет – аб'ёмнае ўзнаўленне знешняга выгляду арыгінала, выкананае ў маштабе і якое дапускае ўмоўнасць малюнка (за кошт апушчэння або ўтрыроўкі якіх-небудзь неістотных дэталей арыгінала);

- мадэль – копія, якая захоўвае канструктыўныя прынцыпы і фактуру арыгінала;

- галаграма – аб'ёмная трохмерная копія, створаная з дапамогай лазернай тэхнікі або запісу на святлоадчувальную пласціну і яе дэманстрацыя.

3. Захоўванне музейных фондаў

Прадметы матэрыяльнага свету схільныя да старэння і разбурэння. Музейныя прадметы, як прадметы матэрыяльнага свету, нажаль, таксама. У гэтым сэнсе ўласціваць музейных прадметаў старэць і разбурацца знаходзіцца ў абуральнай супярэчнасці з задачай музея - захаванне такіх прадмет навечна. Запавольваць працэсы старэння і разбурэння, па магчымасці спыніць іх ці нават павярнуць назад (абнавіць прадмет у працэсе рэстаўрацыі) закліканы такі кірунак музейнай працы, як захоўванне музейных фондаў.

Захоўванне музейных фондаў - кірунак навукова-фондавай работы, які ажыццяўляецца на аснове рэжыму захоўвання і сістэмы захоўвання з мэтай забеспячэння фізічнай захаванасці і даступнасці для выкарыстання прадметаў музейнага фонду.

Пры агульным захоўванні прымяняецца комплексны рэжым. Паказчыкі комплекснага рэжыму: тэмпература + 18 ° C (± 1 ° C), вільготнасць - 55% (± 5)⁵⁴.

4. Кансервацыя і рэстаўрацыя.

Нават пры выкананні ўсіх нормаў рэжыму захоўвання і сістэмы захоўвання музей не можа гарантаваць поўнай і вечнай захаванасці прадмета. Акрамя таго, у працэсе камплектавання фондаў музей можа станаць ўладальнікам прадметаў, чый знешні выгляд далёкі ад ідэалу. Гэта патрабуе мер па аднаўленні прадмета ці хаця б падтрыманню яго ў тым выглядзе, у якім яго атрымалі, і па недапушчэнні пагаршэння ўласцівасцей прадмета. Гэтыя задачы вырашаюцца падчас рэстаўрацыі і кансервацыі.

Рэстаўрацыя (ад лац. *restauratio* – аднаўленне) – комплекс мерапрыемстваў, накіраваных на захаванне помніка гісторыі, культуры або каштоўнага прыроднага аб'екта. Рэстаўрацыя ставіць за мэту па магчымасці аднаўленне помніка (у ідэале – у першапачатковым выглядзе), назіранне за яго станам, выяўленне яго сацыяльнай значнасці і каштоўнасці. Рэстаўрацыя прадугледжвае даследаванне помнікаў да і ў працэсе рэстаўрацыі, вывучэнне магчымасці прымянення розных матэрыялаў для рэстаўрацыі, публікацыю вынікаў гэтых даследаванняў. У той жа час у сучасным музейзнаўстве пад «аднаўленнем першапачатковых уласцівасцяў» разумеюць меры, якія не пераходзяць меж, дзе пачынаецца разбурэнне помніка сучаснымі «панаўленнямі».

Кансервацыя (ад лац. *conservatio* - захаванне) - комплекс мер, накіраваных на стабілізацыю фізічнага стану помніка гісторыі, культуры або каштоўнага прыроднага аб'екта, забеспячэнне захаванасці ў канкрэтных умовах бытавання, забеспячэнне доўгачасовай абароны ад уздзеяння вільгаці, перападаў тэмпературы, святла, механічных пашкоджанняў і т.д. п. У сучасным музейзнаўстве паняцце «кансервацыя» мае два аспекты разгляду: 1) «кансервацыя» як адзін з аспектаў рэстаўрацыі (у айчынным музейзнаўстве), 2) кансервацыя як рознага роду захавальныя меры.

Культурна-адукацыйная дзейнасць музеяў.

Музейная педагогіка

Музейная педагогіка – спецыяльная навуковая дысцыпліна на стыку музейзнаўства, педагогікі, псіхалогіі і профільнай для дадзенага музея дысцыпліны (або іх комплексу), прадметам якой выступае музейная камунікацыя. Яе задача – распрацоўка новых метадык работы з наведвальнікамі, музейна-педагагічных праграм, вывучэнне ўздзеяння форм музейнай камунікацыі на розныя групы музейнай аўдыторыі.

Пад музейнай аўдыторыяй у дадзеным выпадку разумеецца сукупнасць людзей, уключаных у сферу культурна-адукацыйнай дзейнасці музеяў (выключаючы супрацоўнікаў музеяў, якія залучаны ў сферу гэтай дзейнасці ў сілу сваёй прафесіі).

Вывучэннем музейнай аўдыторыі і выпрацоўкай практычных рэкамендацый займаюцца музейная сацыялогія і музейная педагогіка.

Музейная педагогіка як практычная форма работы пачала фармавацца ў 2-й палове XIX – пачатку XX ст. Тэрмін «музейная педагогіка» быў уведзены ў 1931 г. Фрэйдэлем. Першапачаткова музейная педагогіка арыентавалася на распрацоўку метадык працы і вывучэнне па перавазе дзіцячай аўдыторыі. Толькі ў 1970–1980-я гг. усведамляецца важнасць такіх даследаванняў і для іншых груп наведвальнікаў (хоць праца з дзіцячымі і падлеткавымі групамі застаецца найважнейшым напрамкам), сувязь музейнай педагогікі з усімі бакамі музейнай працы.

Дадзеныя, на аснове якіх робіць высновы музейная педагогіка, падае музейная сацыялогія – спецыяльная навуковая дысцыпліна на стыку сацыялогіі (перш за ўсё сацыялогіі культуры), менеджменту культуры і музейзнаўства. Музейная сацыялогія вывучае функцыянаванне музея як сацыяльнага інстытута; рэалізацыю ў яго дзейнасці грамадскіх патрэб, запытаў і чаканняў; уздзеянне музея на грамадства і таварыствы на музей; стаўленне да музея розных сацыяльных, прафесійных, узроставак і інш. груп, іх патрэбнасці і каштоўнасця арыентацыі.

У сучасным музейзнаўстве цалкам аформіліся ўяўленні аб важнасці сацыялагічных даследаванняў не толькі ў культурна-адукацыйнай дзейнасці музеяў, але і па іншых напрамках работы. Сацыялогія выпрацоўвае метадыкі экспертных ацэнак, функцыянальных характарыстык музейных фондаў, змястоўна-сэнсавых паказчыкаў музейнай дзейнасці, крытэрыі эфектыўнасці

ўнутрымудзейных камунікацый, сувязі паміж музейнай і пазамудзейнай работай (вызначэнне меры значнасці гэтай работы і асобных яе форм для музейнай аўдыторыі, экспертаў, спецыялістаў і г.д.).

За мяжой задачу вывучэння музейнай аўдыторыі, як правіла, вырашаюць адмысловыя службы: аддзелы маркетынгу ці PR-службы (public relation – сувязь з грамадскасцю). У 1920–1930-я гг. праводзіліся буйныя даследаванні ў музеях ЗША, дзе метадамі назірання і хранаметравання (вызначэння часу праходжання па экспазіцыі, часу «кантакту» з экспанатам і г.д.) вызначаліся атрактыўнасць, экспрэсіўнасць і іншыя ўласцівасці як асобных прадметаў, так і экспазіцыі ў цэлым. У 1960–1970-я гг. тэматыка даследаванняў пашыраецца, у тым ліку і з прычыны тэрэтычнага абнаўлення музейнай сацыялогіі: вывучаюцца не толькі матывацыя паводзін у музеі, не толькі сацыяльна-дэмаграфічны склад музейнай аўдыторыі, але і эфектыўнасць экспазіцыі з пункту гледжання тэорыі "прыняцця рашэнняў на аснове інфармацыі". Сацыялагічныя даследаванні з гэтага перыяду пачынаюць мець комплексны характар. У ЗША працуе міжнародная сацыялагічная лабараторыя па вывучэнні наведвальнікаў, якая з 1988 г. выдае часопіс "JLVS Review - A Journal of Visitors Behavior".

У 1990-я гг. пад уплывам практыкі замежных музеяў айчынныя музеі таксама пачынаюць ствараць PR-службы, пераўтвараць навукова-асветніцкія аддзелы, шукаць новыя формы і метады працы з наведвальнікам. Гэта звязана са зменай разумення ролі музея як сацыяльнага інстытута. У сучасным свеце музей не столькі транслятар ведаў, колькі месца адпачынку і забаўкі. Музей павінен звяртацца не толькі да розуму, але і да пачуццяў, уяўленню, унутранаму свету наведвальніка. Гэта ўплывае на змяненне форм работы музеяў, перш за ўсё культурна-адукацыйнай работы, стымулюе пошук і рэалізацыю новых ідэй.

Формы культурна-адукацыйнай дзейнасці, якія ажыццяўляюцца сучаснымі музеямі, дастаткова разнастайныя. Яны арыентаваны як на пэўную пастаянную аўдыторыю, так і на нестабільную масу наведвальнікаў. Функцыі форм культурна-адукацыйнай дзейнасці спрыяюць:

- а) папулярызацыі музея;
- б) плённаму правядзенню вольнага часу наведвальнікаў;
- в) выхаванню паважлівых адносін да гісторыка-культурнай спадчыны не толькі свайго народа, але і іншых народаў і краін блізкага і далёкага замежжа;
- г) развіццю творчых здольнасцей наведвальнікаў музея.

Экскурсія (музейная) (ад лацінскага *excursio* - паездка) – форма музейнай працы, заснаваная на калектыўным аглядзе аб'ектаў музейнага паказу па загадзя вызначанай тэме і спецыяльным маршруце пад кіраўніцтвам спецыяліста – экскурсавода. Удзельнікі экскурсіі, наведвальнікі называюцца экскурсантамі. Экскурсіі як форма работы прымяняюцца не толькі ў музейнай справе, але і ў іншых сферах дзейнасці. Музейная экскурсія прывязана да спецыяльна арганізаванай прасторы – да музейных памяшканняў і тэрыторыі.

Лекцыя належыць да ліку традыцыйных і найбольш ранніх па часу ўзнікнення форм культурна-адукацыйнай дзейнасці музеяў. У многіх музеях лекцыі пачалі выкарыстоўвацца як форма зносін з аўдыторыяй раней, чым экскурсія. Музейныя лекцыі звычайна арганізуюцца ў памяшканні музея (экспазіцыйнай зале), палацах культуры, у клубах, факе кінатэатраў і інш. Асаблівасці правядзення лекцыі ў музеі:

- наяўнасць тэмы і выразнай структуры;
- глыбіня і навуковасць зместу;
- доказальнасць і пераканаўчасць пазіцыі лектара;
- культура маўлення лектара, манера вядзення лекцыі;
- кантакт лектара з аўдыторыяй, ступень іх узаемадзеяння;
- дэманстрацыя музейных прадметаў падчас правядзення лекцыі, а пры іх адсутнасці выкарыстанне копій, дублікатаў музейных прадметаў, фатаграфій, ілюстрацый і інш;
- акцэнт падчас правядзення музейнай лекцыі робіцца не на глядзельнае ўспрыманне, а на рацыянальнае.

Лекцыі ў музеі падзяляюцца на:

- тэматычныя цыклы лекцый;
- лекторыі выхаднога дня;
- выязныя лекцыі.

Тэматыка лекцый можа быць прысвечана жыццю і дзейнасці палітычных, культурных дзеячаў той ці іншай эпохі, аспектам ваеннай гісторыі, прапагандзе помнікаў гісторыі і культуры; беражлівых адносін і паважлівага стаўлення да іх і інш.

Навуковыя чытанні (канферэнцыі, сесіі, пасяджэнні) таксама адносяцца да ліку класічных, традыцыйных, форм, якія ўзніклі ў перыяд станаўлення культурна-адукацыйнай дзейнасці музея. Яны з'яўляюцца сродкам публікацыі і абмеркаванні групай кампетэнтных асоб вынікаў, праводзімых музейнымі супрацоўнікамі даследаванняў, спосабам устанаўлення і развіцця кантактаў з навуковай грамадскасцю. Звычайна яны праводзяцца ў адзін і той жа час, часта прымяркоўваюцца да юбілейных дат, прысвячаюцца памяці той ці іншай асобы, а часам - вынікам дзейнасці за пэўны перыяд.

Магчымасці для выяўлення і развіцця творчых здольнасцей асобы даюць такія формы культурна-адукацыйнай дзейнасці, як гурткі, студыі і клубы. Конкурсы, алімпіяды, віктарыны, якія праводзяцца музеямі, арганізуюцца такім чынам, каб далучыць удзельнікаў да знаёмства з музейнымі калекцыямі і музейнай работай, стымуляваць іх імкненне да атрымання новых ведаў і ўменню самастойна думаць. Так, у Кітаі быў арганізаваны гарадскі конкурс «Знаёмцеся з славукасцямі і музеямі», праведзены Асацыяцыяй музеяў Пекіна. Мэтай конкурсу з'яўлялася ўзняцце прэстыжу музеяў, павелічэнне іх наведвальнасці. Людзі прыходзяць у музей не толькі за ведамі, але і дзеля адпачынку і забаў. Для задавальнення гэтай рэкрэацыйнай патрэбнасці музей выкарыстоўвае такія формы культурна-адукацыйнай дзейнасці, як сустрэча з

цікавым чалавекам, канцэрты, літаратурныя вечары, тэатралізаваныя паказы, кінапрагляды.

Музейнае свята ўяўляе сабой комплексную форму культурна-адукацыйнай дзейнасці, у якой адзінай тэмай аб'яднаны элементы экскурсіі, тэатралізаванага паказу і інш. Музейныя святы ажыццяўляюцца на аснове сцэнарэя, распрацаванага музейнымі спецыялістамі, пры актыўным удзеле работнікаў тэатра, кіно, тэлебачання і інш.

Вылучаюць наступныя разнавіднасці музейных свят: фальклорныя, літаратурныя, ваенна-гістарычныя, каляндарныя.

Абавязковыя атрыбуты музейнага свята:

- 1) выкарыстанне музейных прадметаў;
- 2) актыўны ўдзел наведвальнікаў;
- 3) выкарыстанне элементаў тэатралізацыі і гульні.

На актыўных паводзінах музейнай аўдыторыі заснавана і ролевая гульня. Яе асаблівасць заключаецца ў тым, што яна будзецца на ролевых паводзінах.

удзельнікаў і дае ім магчымасць пагрузіцца ў пэўнае асяроддзе ў час гульні. Супрацоўнікі Шатландскага музея адукацыі, размешчанага у будынку школы пачатку ХХ стагоддзя праводзяць са школьнікамі гульню на тэму "Урок у старой школе". Вучні былі апрануты ў школьную форму мінулага стагоддзя і

працавалі ў класе, у якім на аснове фатаграфій узноўлены яго інтэр'ер. Складанасць заключаецца ў тым, што для іх правядзення неабходныя актёрскія здольнасці з боку музейнага работніка, а таксама спецыяльныя атрыбуты той ці іншай эпохі.

Паняцце «менеджмент» (англ. management ад to manage – кіраваць) абазначае сукупнасць прынцыпаў, метадаў, сродкаў і форм кіравання вытворчасцю, а таксама інтэлектуальнымі, фінансавымі і іншымі рэсурсамі. Іншымі словамі, мэнэджмэнт – гэта тэорыя і практыка кіравання ўстановай і яе персаналам. Адным з асноўных інструментаў менеджменту з'яўляецца перспектыўны план, у працэсе распрацоўкі якога дакладна фармулююцца жаданыя мэты і вызначаюцца шляхі іх дасягнення. Ён дапамагае больш старанна вывучыць сітуацыю, якая склалася ў музеі, і выявіць прыярытэты з пункту гледжання размеркавання фінансавання і расстаноўкі супрацоўнікаў.

Згодна з рэкамендацыямі аднаго з вядучых спецыялістаў у галіне музейнага менеджменту Роджэра Майлза, у працэсе планавання варта ўлічваць тры ключавыя моманты:

- дакладна ўяўляць сабе, у разліку на каго ствараецца план і праводзіцца праца, гэта значыць выявіць аўдыторыю;
- дасягнуць поўнага і яснага разумення таго, да чаго імкнецца музей, гэта значыць выбудаваць іерархію мэт і задач;
- прааналізаваць фактары, якія абмяжоўваюць увасабленне праекта.

Аналіз фактараў мае на ўвазе выяўленне наяўных у распараджэнні музея фінансавых рэсурсаў, людскіх рэсурсаў (неабходныя веды і ўменні), абсталявання і матэрыялаў. Неабходна, каб у распрацоўцы перспектыўнага плана ўдзельнічалі супрацоўнікі музея, паколькі менавіта яны складаюць

найбольш важную аўдыторыю, якой ён адрасуецца. Да стварэння плана прыцягваюцца і іншыя зацікаўленыя групы і асобы, якія маюць дачыненне да музея, яго палітыцы і стылі працы; бо менавіта яны могуць аказаць музею падтрымку ў цяжкія часы. Гэта мясцовыя ўлады ці цэнтральны ўрад, якое часта з'яўляецца асноўнай крыніцай фінансавання музея і ў агульных рысах вызначае яго палітыку, вышэйстаячыя кіруючыя органы, наведвальнікі, даследчыкі, спонсары, сябры музея. Кожная з гэтых груп, ці аўдыторый, прад'яўляе да музея розныя патрабаванні і ацэньвае яго працу на падставе розных крытэрыяў. Пospеху музей дамагаецца ў тым выпадку, калі яму ўдаецца ўлічваць і спалучаць гэтыя рознакіраваныя інтарэсы, не аддаючы перавагу ніводнай з груп.

Перспектыўнае планаванне прадугледжвае пастаянную карэкціроўку ужо напісанага па меры назапашвання досведу, пакуль усе часткі плана не стануць узгодненым цэлым. Напрыклад, пасля ацэнкі фінансавых рэсурсаў і выяўлення рэальна выканальных відаў работ можа ўзнікнуць неабходнасць перагледзець ужо пазначаныя мэты і задачы.

У сучасным свеце існуе сістэма арганізацый, якія распрацоўваюць спецыяльныя дабрачынныя праграмы ў сферы культуры. Звычайна яны фінансуюцца рознымі структурамі, называюцца фондамі і аказваюць дапамогу ў выглядзе грантаў – бязвыплатнай фінансавай і матэрыяльнай падтрымкі. У цяперашні час музеі ўжо назапасілі немалы досвед супрацоўніцтва з рознымі фондамі, і аб'ёмы падтрымкі музейных праектаў дабрачыннымі арганізацыямі ўвесь час растуць.

У адрозненне ад дабрачыннасці спонсарства - гэта камерцыйная "здзелка" паміж бізнесам і установай культуры. Існуе нямала матываў, якія падахвочваюць камерцыйныя структуры ўкладваць сродкі ў культурныя праекты. Спонсарства, перш за ўсё, з'яўляецца часткай рэкламнай кампаніі, якая праводзіцца любой камерцыйнай структурай, і нараўне з серыяй іншых карпаратыўных мерапрыемстваў становіцца найважнейшым інструментам у стварэнні станоўчага іміджу і рэпутацыі кампаніі.

Уменне музея выявіць інтарэсы патэнцыйнага фундатара і выкарыстоўваць іх у сваіх мэтах складае ключавы момант у любой кампаніі па фандрэйзінгу. Як паказвае практыка, сапраўднага фундатара амаль ніколі не ўдаецца знайсці ў выніку выпадковых сустрэч, таму замежныя музеі сталі выдзяляць час і рэсурсы на распрацоўку праграм па прыцягненню спонсараў і ствараць спецыяльныя аддзелы развіцця, у якіх прафесіяналы займаюцца прыцягненнем крыніц дадатковага фінансавання.

Адным з найважнейшых напрамкаў дзелавой актыўнасці сучасных камерцыйных і дзяржаўных структур, а затым і ўстаноў культуры стала засваенне тэхналогій адносін з грамадскасцю. У другой палове 1980-х гг. прыйшло паняцце Public Relations (англ. public - грамадскі + relations - адносіны, сувязі), якое да гэтага часу не атрымала адназначнага тлумачэння ў беларускай мове. Адны спецыялісты прапануюць перакладаць яго як «сувязі з грамадскасцю», іншыя ж імкнуцца пазбягаць такога перакладу і

выкарыстоўваюць транслітарацыю Паблік Рылейшнз і яго англамоўную абрэвіятуру PR. Адным з найбольш абагульненых і ўніверсальных лічыцца вызначэнне PR як кіраўніцкай дзейнасці, накіраванай на ўсталяванне ўзаемавыгадных гарманічных адносін паміж арганізацыяй і грамадскасцю, ад якой залежыць поспех функцыянавання гэтай арганізацыі.

PR-дзейнасць дзеліцца на ўнутраную і знешнюю. Асноўная задача унутранай дзейнасці - стварэнне станоўчага клімату і творчай атмасферы ў самой установе культуры. Вонкавы PR уключае бягучыя мерапрыемствы і PR-кампаніі. Мэта бягучых мерапрыемстваў - падтрымліваць на належным узроўні ўжо сфарміраванае стаўленне грамадскасці да музея і планамерна яго развіваць. PR-кампаніі накіраваны на дасягненне цалкам канкрэтных вынікаў, здольных сфарміраваць або змяніць стаўленне мэтавых груп да музея, яго праграм і праектаў. Яны складаюцца з комплексу ўзаемазвязаных акцый і мерапрыемстваў, размеркаваных ва часу так, каб адно дапаўняла іншае. Распрацоўкай PR-кампаній займаюцца спецыяльныя агенцтвы або запрошаныя кансультанты. PR можа ажыццяўляцца рознымі шляхамі, але перш за ўсё праз сродкі масавай інфармацыі. Працуючы са СМІ, музеі рассылаюць тэле- і радыё-кампаніям і вядучым журналістам:

- прэс-рэлізы – паведамленні, якія змяшчаюць важную навіну ці карысную інфармацыю для шырокай аўдыторыі, напрыклад, аб маючым адбыццям вернісажы;
- прэс-даведкі – інфармацыя аб бягучых мерапрыемствах, якія не з'яўляюцца сенсацыяй (напрыклад, аб ходзе рэстаўрацыі);
- прэс-пакеты – падборка матэрыялаў з праграмамі і фатаграфіямі.

Праводзяцца брыфінгі, прэс-канферэнцыі, "круглыя сталы", публічныя дыскусіі, прэзентацыі; арганізуюцца прагляды выставак. Велізарныя магчымасці для інфармавання аўдыторыі дае Інтэрнет. У нашы дні вельмі многія музеі маюць у Інтэрнеце сваю індывідуальную старонку - сайт (ад англ. site - месца, участак), з дапамогай якой яны знаёмяць сваіх кампутарных карыстальнікаў з перспектыўнымі і бягучымі напрамкамі дзейнасці, анансуюць маючыя адбыццям мерапрыемствы, рэкламуюць паслугі. Інтэрнет дазваляе арганізоўваць інтэрактыўныя зносіны любых прафесійных груп і аўдыторый, адкрывае бязмежныя магчымасці для прадстаўлення музейнага прадукта, перш за ўсё за кошт розных відаў сучасных "электронных" публікацый і інтэрактыўных продажаў у віртуальных крамах, кірмашах і выставах.

Мэнэджмент і маркетынг - гэта не толькі навука, якія варта спасцігаць, але і мастацтва, якое патрабуе вызначанага роду таленту. Адзінага рэцэпту паспяховай дзейнасці для музеяў рознага тыпу і профілю быць не можа. Кожны з іх павінен распрацаваць свой уласны механізм выжывання і працвіцання ва ўмовах рыначнай эканомікі.

Экскурсійная дзейнасць у адукацыі

Экскурсія – мэтанакіраваны наглядны працэс пазнання, пабудаваны па спецыяльна адабраных аб'ектах пад кіраўніцтвам экскурсавода ў адпаведнасці з

азначаным (акрэсленым) маршрутам і падпарадкаваны задачам раскрыцця пастаўленай тэмы. Кожная экскурсія, незалежна ад мэты, мае наступныя прыкметы: наяўнасць экскурсійнай групы (ад 1 да 30 чалавек), кваліфікаванага кіраўніка – экскурсавода, наяўнасць экскурсійных аб'ектаў і іх паказ, перамяшчэнне групы па спецыяльна акрэсленым маршруце, наяўнасць мэты, тэмы і задач, якія вызначаюць парадак і паслядоўнасць паказу аб'ектаў, працягласць па часе. Акрамя агульных, у кожнага віда экскурсіі ёсць свае спецыфічныя прыкметы:

- у транспартных - выхад з аўтобуса для агляду экскурсійных аб'ектаў;
- у музейных – знаёмства з экспазіцыйнымі матэрыяламі;
- у вытворчых – дэманстрацыя экскурсійных аб'ектаў у працэсе вытворчай дзейнасці.

Экскурсіі, як форма адукацыйнай і выхаваўчай працы, з'явіліся ў Расіі ў канцы XVIII у. пад уплывам ідэй Я.А. Каменскага. Асобныя элементы экскурсіі прысутнічалі ў працы музеяў першапачаткова: тлумачэнні, якія даюцца захавальнікам і наведвальнікам музеяў, можна лічыць своеасаблівымі папярэднікамі сучасных экскурсій. У Расіі фарміраванне экскурсійнай работы як асаблівага напрамку музейнай дзейнасці адносіцца да 1870-х гг. Да канца XIX у. з фармаваннем музейнай педагогікі з'яўляюцца экскурсіі, разлічаныя на розныя ўзроставыя, сацыяльныя, прафесійныя катэгорыі.

У экскурсіі спалучаецца паказ прадметаў з расповедам пра іх. Глядзельныя ўражанні фарміруюцца за кошт магчымасці аглядзець прадмет з розных пунктаў гледжання, з розных адлегласцяў, у працэсе перамяшчэння па музейным памяшканні. Аповяд экскурсавода ўключае ўбачаныя прадметы ў шырэйшы інфармацыйны кантэкст, які перадаецца вербальна. У сваю чаргу, вербальная інфармацыя ўзмацняецца за кошт фарміравання асаблівага прадметнага вобраза (музейны вобраз) тых феноменаў, якім прысвечана экскурсія. Узмацненню ўздзеяння матэрыялаў экспазіцыі садзейнічае і калектыўны характар экскурсіі, які спараджае агульнасць перажыванняў, дае магчымасць абмяняцца думкамі аб убачаным і пачутым. Экскурсіі ўсё часцей разглядаюць як асаблівы від камунікацыі (з'явілася нават паняцце "музейная камунікацыя"), прадмет якога – каштоўнасці гісторыі, культуры, прыроды, якія маюць значнасць для ўсіх удзельнікаў экскурсіі – экскурсантаў і экскурсавода.

Класіфікацыя экскурсій вядзецца па розных прыкметах:

- па профілі прадстаўляюцца калекцый: прыродазнаўчая, гістарычная і г.д.;
- па мэтавай накіраванасці: агульнаадукацыйныя; метадычныя (арыентаваны на спецыялістаў і звязаны з раскрыццём прынцыпаў асобных напрамкаў музейнай работы, асаблівасцей арганізацыі фондаў, прынцыпаў пабудовы экспазіцыі, прымянення музейных экспазіцый у навучальным працэсе і г.д.); навучальныя (звязаны з рэалізацыяй праграм навучальных устаноў), акадэмічныя або спецыяльныя (па профільных дысцыплінах для спецыялістаў);

па шыраце ахопу тэматыкі: аглядныя (па ўсіх экспазіцыях музея, у асноўным разлічаны на экскурсантаў, якія раней не наведвалі дадзены музей),

тэматычныя (дэтальна раскрываюць нейкую адну тэму або праблему), цыклавыя (некалькі лекцый, звязаных нейкай скразной тэмай; часцей арыентаваны на групы пастаянных наведвальнікаў);

па складзе экскурсантаў: па ўзросту (дзіцячыя, дарослыя), па сацыяльным складзе (для розных прафесійных груп), па месцы жыхарства (для мясцовых жыхароў або прыездных, для грамадзян або іншаземцаў), па характары экскурсійных груп (для аднастайнай па складзе аўдыторыі або для разнастайнай, напрыклад бацькі з дзецьмі і да т.п.).

па месцы правядзення і аб'ектах паказу: 1) музейная экскурсія: па экспазіцыі, па часовых выставах, фондавая экскурсія (па адкрытым захоўванні або ў фонды музея на закрытым захоўванні⁷⁹), экскурсія па музейнай тэрыторыі; 2) пазавузельная экскурсія: па памятных месцах і г.д.; 3) комплексная экскурсія: аб'ядноўвае адзінай тэмай паказ музейнай экспазіцыі і помнікаў (пазамузейных музеафікаваных і немусеефікаваных аб'ектаў);

па спосабе перамяшчэння: аўтобусная, пешаходная, марская і г.д.

Магчымы і іншыя класіфікацыі экскурсій. Напрыклад, нямецкімі музеямі з 1997 г. суцэль паспяхова ўкараняецца ідэя «музейных начэй» - начных экскурсій па экспазіцыях музеяў. Удзельнікам экскурсіі прадастаўляецца аўтобус, які перавозіць іх ад музея да музея, а таксама ежа. Першым горадам, які прапанаваў гэты эксперымент, быў Берлін, у 2004 г. у ім удзельнічаюць 50 гарадоў ФРГ. Гарады Еўропы (разам з нямецкімі на сённяшні дзень у эксперымент уключыліся каля 120 гарадоў) таксама выкарыстоўваюць гэты вопыт (напрыклад Парыж, Рэйк'явік, Амстэрдам, Базэль).

Паспяховае правядзенне экскурсіі шмат у чым залежыць ад умення экскурсавода падаць матэрыял, зацікавіць наведвальніка тэмай. Экскурсія павінна быць "адрасной", г.зн. улічваць асаблівасці менавіта дадзенай групы наведвальнікаў. Экскурсаводу важна ўстанавіць кантакт з аўдыторыяй, размясціць да сябе людзей.

Экскурсія складаецца з трох асноўных частак: уступная гутарка, асноўная частка, заключная гутарка. У падрыхтоўцы экскурсіі ўдзельнічае шырокае кола работнікаў музея: экскурсаводы, метадысты, навуковыя супрацоўнікі (такі пералік удзельнікаў хутчэй характарызуе працу буйнога музея з вялікім штатам).

Падрыхтоўка экскурсіі. Праца пачынаецца з фармулёўкі тэмы, вызначэння мэт і задач, складанні бібліяграфіі (крыніц і даследаванняў), працы з літаратурай. Далей вядзецца работа з экспазіцыяй: адбіраюцца аб'екты паказу, распрацоўваецца маршрут экскурсіі, вызначаюцца яе структурныя часткі, вывучаюцца звесткі аб прадметах на аснове фондавай дакументацыі, выпрацоўваюцца аптымальныя метады прадстаўлення экспанатаў, лагічныя сувязі паміж аб'ектамі і магчымасці пераходу ў працэсе экскурсіі ад аднаго экспаната да другога. На аснове вынікаў гэтай працы аўтар экскурсіі піша яе тэкст і складае разгорнуты план. У плане выкладаецца мэта экскурсіі, даецца яе структура, кароткі змест тэм і падтэм, маршрут, склад аб'ектаў паказу (экспанатаў) і час для іх паказу, канкрэтызуецца змест уступнай і заключнай

гутарак, робяцца заключэнні аб характары групы, на якую арыентавана экскурсія (узрост, сацыяльны і прафесійны статус і да т.п.).

На аснове плана праводзіцца пробная экскурсія. Яна дазваляе вызначыць добрыя якасці і недахопы патэнцыйнай экскурсіі і выпрацаваць метады іх ухілення. Па выніках гэтага этапа працы складаецца метадычная распрацоўка экскурсіі. Яна будзецца па той жа тэме, што і разгорнуты план, але дапаўняецца разгорнутым пералікам метадычных прыёмаў, рэкамендаваных для экскурсіядаў, якія працуюць з гэтай экскурсіяй. Выніковы дакумент абмяркоўваецца на метадычнай радзе музея і зацвярджаецца кіраўніцтвам.

Пасля зацвярджэння экскурсіі яна асвойваецца экскурсаводамі. Экскурсавод павінен быць кампетэнтным, г.зн. валодаць тэмай на высокім прафесійным узроўні, быць гатовым адказаць на пытанні, у тым ліку і прафесіяналаў. Памылкі ці недакладнасці змяншаюць уражанне ад экскурсіі, «забіваюць» цікавасць наведвальніка не толькі да пэўнай экскурсіі, але і да наведвання музеяў наогул. Важна і тое, як экскурсавод прамаўляе тэкст. Ён павінен быць вывучаны на памяць, але гэтага мала. Экскурсія не вымаўленне тэксту, а апавяданне. Экскурсавод павінен валодаць увагай аўдыторыі, рэагаваць на настрой удзельнікаў экскурсіі і т.д.

Для ўсталявання кантакту з групай важна правільна пабудаваць уступную частку. У гэтай частцы экскурсавод павінен даць уяўленне аб музеі, тэме экскурсіі, парадку яе правядзення. Тут важна не толькі паведаміць неабходны мінімум інфармацыі, але і размясціць да сябе аўдыторыю. Экскурсавод павінен «выпраменьваць» ветлівасць, дэманстраваць зацікаўленасць у аўдыторыі і ў той жа час рабіць уражанне чалавека, які ведае «крыху» больш, чым усе, але не ганарыстага і гатовага падзяліцца гэтымі ведамі.

Велізарную ролю гуляе падбор звестак для апавядання. Таму, падбіраючы звесткі для экскурсіі, важна даць асноўнае, калі экскурсант захоча даведацца больш, то, маючы зносіны з экскурсаводам, задаючы пытанні, ён можа атрымаць больш падрабязныя звесткі. Важна выбудоўваць экскурсію, як гутарку, зносіны, імкнуча задзейнічаць наведвальніка, высветліць яго ўражанні ад убачанага і пачутага. Важная частка экскурсіі – пераходы ад аднаго аб'екта агляду да іншага. Іх варта выкарыстоўваць для зносін з групай: для адказаў на пытанні, удакладнення звестак, аповеду аб тым, што яшчэ трэба ўбачыць.

Ёсць маса метадаў (прыёмаў) устанаўлення і падтрымання кантакту з наведвальнікам. Эўрыстычны метады (ад грэч. "bridkw" - "знайшоў, адшукаў") мяркую гутарку ў форме пытанняў-адказаў. Паведамляючы пачатковы матэрыял, экскурсавод выбудоўвае яго так, што потым, задаючы пытанне, наведвальнік атрымлівае на яго адказ. Гэта стварае ўражанне самастойнага асваення матэрыялу экспазіцыі, дзе экскурсавод іграе ролю памочніка. Прамыя, дакладна сфармуляваныя пытанні даюцца толькі дзіцячай аўдыторыі. Пытанні да дарослай аўдыторыі трэба фармуляваць ускосна, падахвочваючы падзяліцца звесткамі і думкамі, якія ёсць ва ўдзельнікаў экскурсіі.

Метад заданняў мяркуе выкананне нейкіх нескладаных даручэнняў: выбар самага цікавага экспаната, аповяд аб уражанні ад аб'екта паказу і да т.п.

Праца з дзіцячай і дарослай аўдыторыяй прадугледжвае розныя метады пабудовы апавядальнага апавядання. Дзецям можна даваць інфармацыю, робячы акцэнт на яе пазнавальнасці і навізне. Для іх звыкла і натуральна, што дарослы чалавек ведае больш, можа расказаць нешта новае і цікавае. Можна і задаваць пытанні, і ладзіць віктарыны, спаборніцтвы ў ведах. Зусім непрымальна такая пабудова апавядання экскурсавода для дарослай аўдыторыі. Пытанні, звернутыя да дарослай аўдыторыі, рэкамендуецца задаваць у ўскоснай форме: "Як Вы, напэўна, памятаеце...", "Вы, вядома, ведаеце..." і г.д. Гэта дазваляе наведвальніку атрымліваць веды, не адчуваючы дыскамфорту ад уласнага невуцтва, дае магчымасць стварыць уражанне давернай гутаркі, дзе суразмоўцы роўныя і адзін аднаму цікавыя.

Важна і тое, як экскурсавод рухаецца, яго жэстыкуляцыя і да т.п., бо экскурсія гэта не толькі апавяданне, але і паказ прадметаў у экспазіцыі. Экскурсавод не павінен зачыняць сабой аб'екты паказу, не павінен станавіцца да іх спіной (гэта стварае ўражанне нецікавасці і няважнасці аб'ектаў паказу), а напаўпаварота. Экскурсавод павінен паказваць на прадметы, вылучаць іх для агляду па ходзе апавядання, вызначаць становішча прадмета ці нейкага фрагмента (злева – справа, унізе – уверсе і г.д.). Пры гэтым абавязкова і самому паглядзець на прадмет (гэты рух паўтараць астатнія ўдзельнікі экскурсіі). Важна даць магчымасць добра разгледзець аб'ект паказу, зрабіўшы паўзу. Жэсты павінны быць дакладна разлічаны і не перашкаджаць успрыманню прадметаў. Цяпер, як правіла, адмаўляюцца ад выкарыстання ўказак, т.я. яны прыкоўваюць увагу да сябе, адцягваючы яго ад прадмета. Але правілы «жэстыкуляцыі» застаюцца аднолькавымі: жэст толькі паказвае на прадмет, нельга клапатліва вадзіць указкай ці рукой, паказаўшы на прадмет, варта прыбраць указку ці руку, зрабіўшы аб'ект паказу даступным для агляду. Залішняя жэстыкуляцыя прыцягвае да сябе ўвагу, стварае стан напружанасці і дыскамфорту.

У заключнай частцы экскурсіі важна прадугледзець частку, якая складаецца з адказаў на пытанні. Дадатныя ўражанні замацоўваюцца самастойным аглядам, што і варта прапанаваць аглядзець музей ці наведваць яго ў складзе іншых экскурсій. Экскурсавод цалкам можа «рэкамендаваць» нейкія музейныя мерапрыемствы, паведаміць пра дату іх правядзення, уручыць лісткі з анатацыямі і памяткамі пра такія мерапрыемствы. кіёсках і да т.п. Набытыя там буклеты, сувеніры і да т.п. наведванні музея. Галоўнае рабіць гэта менавіта ў выглядзе "рэкамендацыі добраму знаёмаму", не навязваючы свае паслугі і прапановы, як абавязковыя да выканання. Наведвальнік павінен панесці з музея станоўчыя эмоцыі і жаданне яшчэ раз вярнуцца.

Вучэбная экскурсія ва ўстанове адукацыі з'яўляецца формай навучання і выхавання, падпарадкаванай асноўным відам дзейнасці – уроку, лекцыі. Падчас вучэбнай экскурсіі школьнікі пад кіраўніцтвам настаўніка або прафесійнага экскурсавода мэтанакіравана па спецыяльна адабраных аб'ектах і акрэсленым

маршруце вывучаюць тэму, звязаную з праграмным або пазапраграмным матэрыялам. Такім чынам, галоўная яе задача – вывучэнне канкрэтнай тэмы вучэбнай праграмы.

Вучэбная экскурсія можа выкарыстоўвацца і як форма арганізацыі ўрока (урок-экскурсія), і як дадатковая форма заняткаў, падчас якой ужо вядомая школьнікам тэарэтычная інфармацыя падмацоўваецца паказам рэальных аб'ектаў, становіцца больш нагляднай. Адначасова адбываецца замацаванне новага матэрыялу.

У залежнасці ад паслядоўнасці правядзення экскурсіі і ўрока вучэбныя экскурсіі можна класіфікавацца наступным чынам:

- азнаямленчыя – праводзяцца перад пачаткам вывучэння новай тэмы. Інфармацыю, атрыманую на такіх экскурсіях, потым абавязкова неабходна выкарыстаць на ўроку;

- урокі-экскурсіі – калі тэма, мэты і задачы экскурсіі супадаюць з тэмай, мэтай і задачамі ўрока, экскурсія становіцца формай яго правядзення. На такой экскурсіі адбываецца засваенне новага матэрыялу;

- выніковыя – патрэбныя для замацавання новага матэрыялу падмацавання тэарэтычнай інфармацыя паказам рэальных аб'ектаў.

У вучэбна-выхаваўчым працэсе выкарыстоўваюцца экскурсіі трох тыпаў:

Вучэбная	Вывучэнне праграмнага матэрыялу па адным прадмеце
Комплексная	Вывучэнне праграмнага матэрыялу па некалькіх прадметах, таксама па пазапраграмных і факультатывных тэмах
Пазапраграмная	Па плане пазакласнай і выхаваўчай работы

Вучэбныя экскурсіі могуць праводзіцца ў школьным або дзяржаўным музеі любога профілю (у залежнасці ад тэмы экскурсіі), галерэі, па помніках гісторыі і культуры, па унікальных прыродных аб'ектах. Гэта могуць быць і вытворчыя экскурсіі. Асноўная іх мэты – паглыбленае вывучэнне прадмета, замацаванне атрыманых ведаў, пашырэнне кругагляду, выхаванне, прафесійная арыентацыя.

Пры правядзенні вучэбнай экскурсіі неабходна нагадваць вучням пра яе мэты і задачы, пастаянна канцэнтравать увагу на матэрыяле, які мае непасрэднае дачыненне да тэмы, якая вывучаецца. Трэба не толькі нагадваць вучням вядомы матэрыял, але і ўключаць у тэкст экскурсіі новыя дадзеныя, звязаныя з тэмай вучэбнай праграмы.

Абавязковае патрабаванне да вучэбнай экскурсіі – гэта падрыхтаваны расказ. Пажадана, каб выкладчык (калі ён праводзіць экскурсію) самастойна распрацаваў тэкст, а не карыстаўся гатовым. Пажадана скласці тэхналагічную карту экскурсіі, у якой вызначаюцца мэты і задачы экскурсіі, яе сувязь з вучэбнай праграмай, схема расказу, тэмы і падтэмы, маршрут, прыпынкі, аб'екты паказу, метадычныя прыёмы і час правядзення. Выкладчык павінен дасканалы валодаць тэкстам экскурсіі, а яго расказ павінен быць эмацыянальна афарбаваным.

Метадычная распрацоўка уключае тытульны ліст (назва, аўтары, назва установы у якой тэкст стварылі), мэты, задачы, маршрут (моўнае апісанне, а калі неабходна, то і схема маршрута), метадычную распрацоўку (маршрут, прыпынак, аб'екты паказу, час, падтэма, арганізацыйныя парады, метадычныя парады.

Пры падрыхтоўцы вучэбнай экскурсіі настаўніку пажадана пакзаць тэкст экскурсіі і метадычную рапрацоўку спецыялістам: калегам-педагогам, навуковым супрацоўнікам музеяў, краязнаўцам, якія дапамогуць аб'ектыўна ацаніць падрыхтаваны матэрыял, а пры неабходнасці ўдакладніць і дапоўніць.

Абавязковым элементам падрыхтоўкі экскурсіі з'яўляецца правядзенне пробнай экскурсіі, куды мэтазгодна запрасіць вопытных спецыялістаў: педагогаў, метадыстаў, супрацоўнікаў музеяў, краязнаўцаў. Пасля заканчэння экскурсіі неабходна яе абмеркаваць і дапрацаваць ў адпаведнасці з выказанымі прапановамі.

Работа над удасканаленнем экскурсіі павінна працягвацца пастаянна. Тэксты могуць абнаўляцца, дапаўняцца, змяняцца ў залежнасці ад з'яўлення новых фактаў, навуковых распрацовак, можа мяняцца і маршрут у адпаведнасці са з'яўленнем новых аб'ектаў, экспанатаў.

Работа над новай экскурсіяй можа лічыцца завершанай, калі будуць падрыхтаваны ўсе неабходныя дакументы: спіс літаратуры (пералік усіх выданняў, якія былі выкарыстаны пры падрыхтоўцы (манаграфіі, энцыклапедыі, артыкулы, часопісы); спіс крыніц (пералік усіх выкарыстаных крыніц (копіі дакументаў, цытаты і вытрымкі, вопісы, справаздачы экспедыцый); карткі аб'ектаў (звесткі, якія характарызуюць экскурсійны аб'ект: назва, пісанне, захаванасць, падзеі, звязаныя з аб'ектам, аўтар, крыніцы); кантрольны тэкст (тэкст, у якім матэрыял выкладаецца ў адпаведнасці з тэмай экскурсіі, яе мэтай і задачамі); індывідуальны тэкст (расказ канкрэтнага экскурсавода ў адпаведнасці з метадычнай распрацоўкай на аснове кантрольнага тэксту); маршрут (схеме, карта – найбольш рацыянальны шлях перамяшчэння экскурсійнай групы ў адпаведнасці з паслядоўнасцю паказу. Можа быць прадстаўлены ў форме моўнага апісання, а пры неабходнасці змяшчаць графічную схему); “Партфель экскурсавода” (папка з дадатковымі матэрыяламі: фотаздымкамі, копіі дакументаў, рэпрадукцы, аўдыязапісы і інш.); метадычная распрацоўка (рэкамендацыі па правядзенні экскурсіі: мэтадычныя прыёмы, паслядоўнасць паказу і расказу, тэхніка вядзення экскурсіі).

II. ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

2.1 ПЛАН ПРАКТЫЧНЫХ ЗАНЯТКАЎ

Тэма 1. Уводзіны. Музей як сацыяльны інстытут. Гісторыя ўзнікнення і развіцця музея

1. Музейная справа ў эпоху Асветніцтва (другая палова XVII – XVIII ст.).
 - 1.1 Адлюстраванне асветніцкай ідэалогіі ў музейнай справе.
 - 1.2 Перамены ў падыходах да калекцыяніравання ў другой палове XVII ст., звязаныя са зменай сацыяльных функцый збіральніцтва.
 - 1.3 Росквіт палацавых калекцый. Эрмітаж (Санкт-Пецярбург), Луўр (Парыж), Цвінгер (Дрэздэн).
 - 1.4 Першыя спробы класіфікацыі музейных прадметаў.
 - 1.5 Вызначэнне спецыялізацыі музеяў, звязанай з развіццём і дыферэнцыяцыяй навук.

2. Адкрыццё першых публічных музеяў.
 - 2.1 Брытанскі музей (1753).
 - 2.2 Луўр (1793).
 - 2.3 Пецярбургская кунсткамера (1719).
 - 2.4 Асаблівасці прыватных палацавых галерэй і калекцый.
 - 2.5 Лёс калекцыі Чартарыйскіх.
 - 2.6 Калекцыі сям’і Баргезе (Рым), галерэй Піцці і Уфіцы (Фларэнцыя).

3. Музейная справа ў XIX – пачатку XX ст.
 - 3.1 “Залаты век” музеяў мастацкага профілю. Рэарганізацыя існуючых мастацкіх музеяў і адкрыццё новых.
 - 3.2 Прада (1819), Лонданская Нацыянальная галерэя (1824), Старая Мюнхенская пінакатэка (1836).
 - 3.3 Уплыў росту нацыянальнай самасвядомасці на развіццё нацыянальных музеяў.
 - 3.4 Першыя спробы стварэння канцэпцыі нацыянальнага музея Ф. Адэлунга (1817).
 - 3.5 Узнікненне самастойных музейных устаноў шырокага гістарычнага профілю.
 - 3.6 Венгерскі Нацыянальны музей у Будапешце (1802), Нацыянальны музей у Празе (1818), Стары музей у Берліне (1828), Нацыянальны музей у Кракаве (1879), Егіпецкі музей у Каіры (1858) і інш.
 - 3.7 Рост і ўскладненне сеткі музеяў гістарычнага профілю, з’яўленне спецыялізаваных археалагічных музеяў. Развіццё ваенна-гістарычных музеяў. Літаратурна-мемарыяльныя музеі. Музей Шылера ў Марбахе (1857), музей Гётэ ў Веймары (1886).

4. Роля мецэнатаў і інтэлігенцыі ў стварэнні новых музеяў і развіцці музейнай справы.

- 4.1 Асаблівасці ўтварэння Метраполітэн музея ў Нью-Йорку (1870).
- 4.2 Дзейнасць І.В. Цвятаева па стварэнні “Музея прыгожых мастацтваў” (1890).
- 4.3 “Маскоўская гарадская галерэя Паўла і Сяргея Траццяковых” (1856; 1892).
- 4.4 Павелічэнне ролі музеяў у навуковай і адукацыйнай дзейнасці.
5. Навукова-даследчая і навукова-адукацыйная функцыі музея ў канцы XIX – пачатку XX ст.
- 5.1 Навуковыя музеі і музеі пры навучальных установах. Ашмоліян-музей у Оксфардзе (1845).
- 5.2 Мастацка-прамысловыя музеі і музеі рамёстваў, прамысловыя і тэхнічныя музеі. Кенсінгтонскі музей навукі і тэхнікі (1852), Маскоўскі політэхнічны музей (1872).
- 5.3 Стварэнне новага тыпу музея – музея пад адкрытым небам. Дзейнасць А. Хазеліуса па стварэнні “Скансэна” (1891).
- 5.4 Асноўныя фактары павелічэння колькасці музеяў пад адкрытым небам у краінах паўночнай Еўропы ў канцы XIX – пачатку XX ст.
- 5.5 Асаблівасці развіцця музеяў Еўропы і Амерыкі ў сярэдзіне – канцы XX ст.
- 5.6 Ідэалагізацыя і палітызацыя музейнай справы, пагаршэнне ў выніку гэтага навукова-даследчай, збіральніцкай, фондавай і культурна-адукацыйнай працы.
- 5.7 Страты музейных каштоўнасцей падчас Другой сусветнай вайны.
6. Пашырэнне сферы дзейнасці музеяў у другой палове XX ст.
- 6.1 Развіццё музейнай справы ў розных рэгіёнах свету пасля вайны.
- 6.2 Фарміраванне і развіццё музейлогіі як навуковай дысцыпліны. Стварэнне сеткі музейных навуковых і даследчых цэнтраў.
- 6.3 Сучасныя тэндэнцыі і напрамкі ў развіцці музейзнаўства.
- 6.4 Экамузейлогія. Асноўныя прынцыпы арганізацыі і дзейнасці экамузеяў.
- 6.5 Першыя тэарэтычныя і практычныя спробы рэалізацыі ідэі стварэння экамузеяў у Францыі. Музей чалавека і прамысловасці абшчыны Ле Крэзо.
- 6.6 Міжнародны рух за новую музейлогію.
- 6.7 Міжнародныя музейныя ўстановы (ICOM, 1964).

Тэма 2. Гісторыя развіцця музейнай справы ў Беларусі

1. Музейная справа на тэрыторыі Беларусі да XX стагоддзя.
- 1.1 Крыніцы вывучэння музейнай справы (арыгінальныя апісанні і каталогі, музейзнаўчыя выданні, каталогі музеяў, манаграфічныя даследаванні, працы музеяў, музейзнаўчыя часопісы і г. д.).
- 1.2 Старажытнабеларускае збіральніцтва (вялікакняжацкія зборы і зборы рэчаў калекцыяў унікальных прыватнага збіральніцтва). Калекцыі унікальных

помнікаў матэрыяльнай культуры, фамільных рэліквій, рэдкіх кніг, рукапісаў у маёнтку Радзівілаў у Нясвіжы, “Сапежанскі збор”.

1.3 Перамены ў падыходах да прыватнага калекцыяніравання ў другой палове XVIII ст. Палацавыя галерэі і прыватнашляхецкія зборы І. Храптовіча (Шчорсы), А. Тызенгаўза (Гродна) і інш.

1.4 Узнікненне першых музеяў пры навучальных установах, іх роля ў развіцці даследаванняў у галіне прыродазнаўчых, дакладных навук. Музей пры Полацкай калегіі езуітаў. “Кабінет натуральнай гісторыі” Гродзенскай медыцынскай школы.

1.5 Драбленне і вываз калекцый з беларускіх зямель пасля падзелу Рэчы Паспалітай. Лёс “Музеўма айчыннай прамысловасці” Горы-Горыцкага прамысловага інстытута.

1.6 Віленскі музей старажытнасцей – першы агульнадаступны музей на Беларусі (1856).

1.7 Тэндэнцыі развіцця музеяў Беларусі ў канцы XIX – пачатку XX ст. Царкоўна-археалагічныя музеі, музеі пры земствах, навуковых таварыствах, навучальных установах.

1.8 Прыватныя калекцыі ў другой палове XIX ст.

2. Музейная справа на тэрыторыі Беларусі ў XX стагоддзі

2.1 Змены ў музейнай справе пасля 1917 г. Заканадаўчыя акты савецкага ўрада па музейнай справе.

2.2 Нацыяналізацыя культурна-гістарычных каштоўнасцей. Дзяржаўныя ўстановы па кіраванні музеямі. Стварэнне музейнай сеткі і нацыянальнага музейнага фонду.

2.3 Беларускі дзяржаўны музей і яго філіялы. Роля М. Шчакаціхіна ў стварэнні нацыянальнага беларускага музея.

2.4 Краязнаўчыя музеі ў Заходняй Беларусі. Развіццё Беларускага музея І. Луцкевіча ў Вільні (1921–1946 гг.). Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей.

2.5 Палескі музей у Пінску. Дом-музей А. Міцкевіча ў Навагрудку.

2.6 Ідэалагізацыя і палітызацыя музейнай справы ў 30-я гг. XX ст., рабаўніцтва і продаж найкаштоўнейшых музейных прадметаў, рэпрэсіі ў адносінах да супрацоўнікаў музеяў.

2.7 Музеі Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Страты часткі музейнага фонду падчас акупацыі.

2.8 Аднаўленне і развіццё музейнай сеткі ў пасляваенны час. Змяненне сістэмы кіравання музеямі, падпарадкаванне музеяў Міністэрству культуры БССР. Пашырэнне музейнай сеткі.

2.9 Павелічэнне колькасці музеяў ваенна-гістарычных, мемарыяльных, працоўнай і баявой славы. Рост сеткі грамадскіх музеяў.

2.10 Звужэнне функцый музеяў у 50–70-я гг., падпарадкаванне іх палітычным мэтам. Праблемы забеспячэння музеяў спецыялістамі.

Тэма 3. Сістэма арганізацыі музейнай справы ў сучаснай Беларусі

1. Характарыстыка сучаснага становішча музейнай справы ў Беларусі. Нарматыўна-прававое рэгуляванне музейнай справы ў Рэспубліцы Беларусь.

1.1 Класіфікацыя музеяў. Прынцыпы дзялення музеяў на групы. Дзяленне музеяў па юрыдычным статусе (дзяржаўныя, грамадскія, прыватныя). Якасная тыпалогія (публічныя, навуковыя, вучэбныя). Дзяленне музеяў па іерархічнай падпарадкаванасці (цэнтральныя, мясцовыя, абласныя і г. д.). Ведамасная прыналежнасць музеяў.

1.2 Асноўныя профільныя групы музеяў. Музеі комплекснага профілю.

1.3 Тыпы музеяў (музей пад адкрытым небам, скансэн, музей-запаведнік, мемарыяльны музей, дом-музей і г. д.).

1.4 Музей народнай архітэктуры і побыту. Гісторыка-культурны музей-запаведнік “Заслаўе”. Полацкі гісторыка-архітэктурны музей-запаведнік.

2. Музейная сетка Беларусі.

2.1 Галаўны музей і яго філіялы.

2.2 Нацыянальны музей гісторыі і культуры Беларусі.

2.3 Музей старажытнабеларускай культуры НАН Беларусі.

2.4 Нацыянальны мастацкі музей.

2.5 Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей.

2.6 Філіялы рэспубліканскіх музеяў, абласныя музеі, мясцовыя краязнаўчыя музеі.

2.7 Катэгорыі музея. Параметры вызначэння катэгорыі музея (месца ў дзяржаўнай сістэме музеяў, аб’ём асноўнага фонду, экспазіцыйная плошча, колькасць наведванняў і г. д.).

Тэма 5. Навукова-экспазіцыйная работа ў музеі

1. Музейная экспазіцыя і яе тыпы.

1.1 Прынцыпы пабудовы музейнай экспазіцыі: ідэйнасць, навуковасць, універсальнасць.

1.2 Методыка пабудовы музейнай экспазіцыі: сістэматычны, ансамблевы, тэматыка-храналагічны, выбарна-сюжэтны метады.

1.3 Залежнасць выбару асноўнага метаду пабудовы экспазіцыі ад профілю музея, яго тыпу, мэты і г. д.

1.4 Арганізацыя работы над экспазіцыяй.

1.5 Этапы падрыхтоўкі экспазіцыі: праектаванне і ажыццяўленне. Тры элементы праектавання: навуковае, архітэктурна-мастацкае і тэхнічнае.

2. Выставачная дзейнасць як сфера экспазіцыйнай работы.

2.1 Спецыфіка музейных выставак.

2.2 Класіфікацыя выставак (па тэматыцы, месцы размяшчэння, працягласці).

2.3 Тыпы выставак. Выстаўка новых паступленняў, выстаўка фондаў, выстаўка з прыватных збораў, мемарыяльная выстаўка, юбілейная выстаўка і інш.

Тэма 6. Культурна-адукацыйная дзейнасць музеяў. Музейная педагогіка

1. Дзіцячы музей.

1.1 Спецыфіка дзіцячых музеяў.

1.2 Змены мадэляў дзіцячага музея на працягу ХХ ст.

Тэма 7. Музей установы адукацыі

1. Стварэнне музея ўстановы адукацыі.

1.1 Фонд арыгінальных музейных прадметаў, наяўнасць памяшкання і абсталявання, якія забяспечваюць захаванасць музейных экспанатаў і ўмовы для іх паказу. Актыў музея (кіраўнік педагог, актыў навучэнцаў).

1.2 Профіль музея. Адпаведнасць профіля педагогічнай мэтазгоднасці, характару сабраных калекцый, крыніцам папаўнення (этнаграфічныя, археалагічныя, літаратурныя, мастацкія, музычныя, навуковыя, гісторыі школы, горада, вёскі і г. д.).

1.3 Статус музея (грамадскі музей пры школе). Умовы атрымання звання “Народны музей”.

1.4 Улік і забеспячэнне захаванасці фондаў. Інвентарная кніга. Адказнасць кіраўніцтва школы, пры якой функцыяніруе музей, за захаванасць фондаў.

1.5 Асаблівасці экспазіцыйнай работы музея ўстановы адукацыі.

1.6 Выкарыстанне музея ў вучэбным працэсе (улік зместу вучэбных праграм па розных прадметах пры выбары матэрыялу для экспазіцыі).

1.7 Рухомасць школьнай экспазіцыі і прыёмы яе абнаўлення. Паказ у экспазіцыі вынікаў пошукавай работы навучэнцаў. Выставачная дзейнасць.

1.8 Формы выкарыстання музея ўстановы адукацыі ў вучэбным і выхаваўчым працэсах.

1.9 Вучэбна-выхаваўчыя задачы музея ўстановы адукацыі. Формы і метады класнай і пазакласнай работы ў музеі.

2. Методыка правядзення заняткаў на базе музея ўстановы адукацыі.

2.1 Распрацоўка канспектаў заняткаў, сцэнарыяў пазакласных мерапрыемстваў на базе музея.

2.2 Музей установы адукацыі і экскурсійная работа.

Тэма 8. Экскурсійная дзейнасць у адукацыі

1. Класіфікацыя экскурсій.

1.1 Аглядавыя і тэматычныя экскурсіі.

1.2 Падзяленне тэматычных экскурсій на падгрупы (гістарычныя, мастацтвазнаўчыя, архітэктурныя і архітэктурна-будаўнічыя, літаратурныя, прыродазнаўчыя і экалагічныя, вытворчыя).

2. Методыка падрыхтоўкі і правядзення краязнаўчых, матацтвазнаўчых і архітэктурных экскурсій у адукацыі.

2.1 Класіфікацыя экскурсій па месцы правядзення экскурсіі.

2.2 Гарадскія і загарадныя экскурсіі, іх спецыфіка.

2.3 Асаблівасці выдзялення экскурсій па спосабе перамяшчэння экскурсійнай групы.

2.4 Форма правядзення экскурсій.

3. Экскурсія ў вучэбна-выхаваўчым працэсе.

3.1 Экскурсія як форма навучання і выхавання.

3.2 Асаблівасці вучэбнай экскурсіі.

3.3 Картка экскурсійнага аб'екта.

3.4 Кантрольны і індывідуальны тэкст экскурсіі.

4. Методыка падрыхтоўкі і правядзення экскурсіі.

4.1 Метады і прыёмы арганізацыі дзейнасці на экскурсіі.

4.2 Структура экскурсіі ў навучальным працэсе.

5. Складанне кароткага і поўнага плана-касспекта экскурсіі па вызначанай тэме.

5.1 План-канспект экскурсіі і яго структура.

5.2 Кароткі і поўны план-канспект экскурсіі.

5.3 Прынцыпы складання кароткага і поўнага плана-касспекта экскурсіі па вызначанай тэме.

2.2 ПРЫКЛАДНАЯ ТЭМАТЫКА ДАКЛАДАЎ ДЛЯ ПРАКТЫЧНЫХ ЗАНЯТКАЎ

Тэма 1. Уводзіны. Музей як сацыяльны інстытут. Гісторыя ўзнікнення і развіцця музея

1. Музейная справа ў эпоху Асветніцтва (другая палова XVII – XVIII ст.).
 2. Перамены ў падыходах да калекцыяніравання ў другой палове XVII стагоддзя.
 3. Палацавая калекцыя Эрмітажа (Санкт-Пецярбург)
 4. Луўр (Парыж) і яго калекцыя.
 5. Палацавая калекцыя Цвінгера (Дрэздэн).
 6. Адкрыццё першых публічных музеяў у XVIII стагоддзі.
 7. Брытанскі музей (1753).
 8. Пецярбургская кунсткамера (1719).
 9. Лёс калекцыі Чартарыйскіх.
 10. Калекцыі сям’і Баргезе (Рым).
 11. Галерэя Піцці (Фларэнцыя).
 12. Галерэя Уфіцы (Фларэнцыя).
 13. Музейная справа ў XIX – пачатку XX ст.
 14. “Залаты век” музеяў мастацкага профілю. Прада (1819).
 15. Лонданская Нацыянальная галерэя (1824).
 16. Старая Мюнхенская пінакатэка (1836).
 17. Першыя спробы стварэння канцэпцыі нацыянальнага музея
Ф. Адэлунга (1817).
 18. Венгерскі Нацыянальны музей у Будапешце (1802).
 19. Нацыянальны музей у Празе (1818).
 20. Стары музей у Берліне (1828).
 21. Нацыянальны музей у Кракаве (1879).
 22. Егіпецкі музей у Каіры (1858).
 23. Развіццё ваенна-гістарычных музеяў у XIX стагоддзі.
 24. Музей Шылера ў Марбахе (1857).
 25. Музей Гётэ ў Веймары (1886).
 26. Асаблівасці ўтварэння Метраполітэн музея ў Нью-Йорку (1870).
 27. Дзейнасць І.В. Цвятаева па стварэнні “Музея прыгожых мастацтваў”
(1890).
 28. “Маскоўская гарадская галерэя Паўла і Сяргея Траццяковых” (1856;
1892).
 29. Ашмоліян-музей у Оксфардзе (1845).
 30. Кенсінгтонскі музей навукі і тэхнікі (1852).
 31. Маскоўскі політэхнічны музей (1872).
 32. Дзейнасць А. Хазеліуса па стварэнні “Скансэна” (1891).
 33. Музей чалавека і прамысловасці абшчыны Ле Крэзо.
 34. Міжнародныя музейныя ўстановы (ICOM, 1964).
- Літаратура:*

1. 100 великих музеев мира / авт.-сост. Н. А. Ионина. – М. : Вече, 2011. – 431 с.
2. Великие музеи мира. В 100 т. – М. : Издательство «Комсомольская правда Директ-Медиа», 2011-2013. – Т. 1-3, 5-11, 15, 18, 21, 27, 31, 35.
3. Димогло, М. В. Современность и традиционность музейного содержания [Электронный ресурс] / М. В. Димогло. – Режим доступа : https://book.uraic.ru/project/conf/txt/005/archvuz18_pril/34/template_article-ar=k01-20-k12.htm. — Дата доступа: 23.11.2024.
4. Корзюк, А. А. Музееведение : учебно-методический комплекс для специальности 1-02 01 02 история и мировая художественная культура / А. А. Корзюк. – Минск : БГПУ, 2017. – 103 с. – Режим доступа : <http://elib.bspu.by/handle/doc/28906>. – Дата доступа : 23.11.2024.
5. Кулемзин, А. Об определении понятия «музей» / А. Кулемзин // Мир музея. – 2008. – № 3. – С. 13.
6. Музейное дело : сборник научных трудов. Вып. 27 : проблемы теории, истории и методики музейного дела (музей — наследие — время) / отв. ред. Т. Г. Шумная. – М., 2002. – 351 с.
7. Основы музееведения : учеб. пособие / Т. В. Абанкина [и др.] ; отв. ред. Э. А. Шулепова. – Изд. 3-е. – М. : Либроком, 2013. – 430 с.

Тэма 2. Гісторыя развіцця музейнай справы ў Беларусі

1. Старажытнабеларускае збіральніцтва (вялікакняжацкія зборы і зборы рэчаў культавага прызначэння).
2. Калекцыя Радзівілаў у Нясвіжы.
3. “Сапежанскі збор”.
4. Палацавыя галерэі і прыватнашляхецкія зборы І. Храптовіча (Шчорсы), А. Тызенгаўза (Гродна).
5. Музей пры Полацкай калегіі езуітаў.
6. “Кабінет натуральнай гісторыі” Гродзенскай медыцынскай школы.
7. “Музеўма айчынай прамысловасці” Горы-Горыцкага прамысловага інстытута.
8. Віленскі музей старажытнасцей – першы агульнадаступны музей на Беларусі (1856).
9. Царкоўна-археалагічныя музеі, музеі пры земствах, навуковых таварыствах, навучальных установах у другой палове XIX ст.
10. Беларускі дзяржаўны музей і яго філіялы. Роля М. Шчакаціхіна ў стварэнні нацыянальнага беларускага музея.
11. Развіццё Беларускага музея І. Луцкевіча ў Вільні (1921–1946 гг.).
12. Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей.
13. Палескі музей у Пінску.
14. Дом-музей А. Міцкевіча ў Навагрудку.
15. Пашырэнне музейнай сеткі ў другой палове XX стагоддзя.

Літаратура:

1. Гужалоўскі, А. А. Беларуская музэялогія : бібліягр. паказ. / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т, 2013. – 145 с.
2. Гужалоўскі, А. А. Гісторыя музейнай справы Беларусі : вучэб.-метадыч. дапам. / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т, 2012. – 303 с.
3. Гужалоўскі, А. А. Музеі Беларусі (1918–1941 гг.) / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Нац. арх. Рэсп. Беларусь, 2002. – 176 с.
4. Гужалоўскі, А. А. Музеі Беларусі (1941–1991 гг.) / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Нац. арх. Рэсп. Беларусь, 2004. – 218 с.
5. Гужалоўскі, А. А. Музеі Беларусі перад новымі выклікамі стагоддзя / А. А. Гужалоўскі // Беларускі музей. – 2019. – Кастрычнік. – С. 20-24.
6. Гужалоўскі, А. А. Нараджэнне беларускага музея / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Нац. архіў Рэсп. Беларусь, 2001. – 124 с.
7. Корзюк, А. А. Музееведение : учебно-методический комплекс для специальности 1-02 01 02 история и мировая художественная культура / А. А. Корзюк. – Минск : БГПУ, 2017. – 103 с. – Режим доступа : <http://elib.bspu.by/handle/doc/28906>. – Дата доступа : 23.11.2024.

Тэма 3. Сістэма арганізацыі музейнай справы ў сучаснай Беларусі

1. Характарыстыка сучаснага становішча музейнай справы ў Беларусі.
2. Нарматыўна-прававое рэгуляванне музейнай справы ў Рэспубліцы Беларусь.
3. Класіфікацыя музеяў у сучасным музэязнаўстве.
4. Класіфікацыя музеяў па юрыдычным статусе (дзяржаўныя, грамадскія, прыватныя).
5. Якасная тыпалогія (публічныя, навуковыя, вучэбныя) музеяў.
6. Дзяленне музеяў па іерархічнай падпарадкаванасці (цэнтральныя, мясцовыя, абласныя).
7. Тыпалогія музеяў.
8. Музей народнай архітэктуры і побыту, яго сутнасць.
9. Гісторыка-культурны музей-запаведнік “Заслаўе”.
10. Полацкі гісторыка-архітэктурны музей-запаведнік.
11. Нацыянальны музей гісторыі і культуры Беларусі.
12. Музей старажытнабеларускай культуры НАН Беларусі.
13. Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь.
14. Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей.

Літаратура:

1. Гужалоўскі, А. А. Беларуская музэялогія : бібліягр. паказ. / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т, 2013. – 145 с.
2. Гужалоўскі, А. А. Гісторыя музейнай справы Беларусі : вучэб.-метадыч. дапам. / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т, 2012. – 303 с.
3. Гужалоўскі, А. А. Музеі Беларусі (1918–1941 гг.) / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Нац. арх. Рэсп. Беларусь, 2002. – 176 с.
4. Гужалоўскі, А. А. Музеі Беларусі (1941–1991 гг.) / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Нац. арх. Рэсп. Беларусь, 2004. – 218 с.

5. Гужалоўскі, А. А. Музеі Беларусі перад новымі выклікамі стагоддзя / А. А. Гужалоўскі // Беларускі музей. – 2019. – Кастрычнік. – С. 20-24.
6. Гужалоўскі, А. А. Нараджэнне беларускага музея / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Нац. архів Рэсп. Беларусь, 2001. – 124 с.
7. Димогло, М. В. Современность и традиционность музейного содержания [Электронный ресурс] / М. В. Димогло. – Режим доступа : https://book.uraic.ru/project/conf/txt/005/archvuz18_pril/34/template_article-ar=k01-20-k12.htm. — Дата доступа: 23.11.2024.
8. Корзюк, А. А. Музееведение : учебно-методический комплекс для специальности 1-02 01 02 история и мировая художественная культура / А. А. Корзюк. – Минск : БГПУ, 2017. – 103 с. – Режим доступа : <http://elib.bspu.by/handle/doc/28906>. – Дата доступа : 23.11.2024.
9. Кулемзин, А. Об определении понятия «музей» / А. Кулемзин // Мир музея. – 2008. – № 3. – С. 13.
10. Новации в музейном мире. На пути к музею локальной истории нового типа : сб. науч. ст. / отв. ред И. В. Чувилова, О. Н. Шелегина. – Новосибирск : Ин-т истории Сибирского отд. РАН, 2017. – 190 с.
11. Основы музееведения : учеб. пособие / Т. В. Абанкина [и др.] ; отв. ред. Э. А. Шулёпова. – Изд. 3-е. – М. : Либроком, 2013. – 430 с.

Тэма 5. Навукова-экспазіцыйная работа ў музеі

1. Тыпы музейнай экспазіцыі.
2. Прынцыпы пабудовы музейнай экспазіцыі: ідэйнасць, навуковасць, універсальнасць.
3. Методыка пабудовы музейнай экспазіцыі.
4. Арганізацыя работы над экспазіцыяй.
5. Навуковае, архітэктурна-мастацкае і тэхнічнае праектаванне музейнай экспазіцыі.
6. Выставачная дзейнасць як сфера экспазіцыйнай работы.
7. Спецыфіка музейных выставак.
8. Класіфікацыя выставак (па тэматыцы, месцы размяшчэння, працягласці).
9. Выстава новых паступленняў і яе асаблівасці.
10. Выстава фондаў і спецыфіка яе арганізацыі.
11. Мемарыяльная выстава і методыка яе арганізацыі.
12. Юбілейная выстава і яе асаблівасці.

Літаратура:

1. Белолипецкая, Н. Трансформация музейных функций в условиях информатизации общества / Н. Белолипецкая // Мир музей. – 2012. – № 1. – С. 22-25.
2. Гужалоўскі, А. А. Беларуская музейялогія : бібліягр. паказ. / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т, 2013. – 145 с.
3. Димогло, М. В. Современность и традиционность музейного содержания [Электронный ресурс] / М. В. Димогло. – Режим доступа :

https://book.uraic.ru/project/conf/txt/005/archvuz18_pril/34/template_article-ar=k01-20-k12.htm. — Дата доступа: 23.11.2024.

4. Залуцкая, В. Л. Вучэбныя экскурсіі: падрыхтоўка і правядзенне : метады.

5. Кампольми, Ирен. Музеология устойчивого развития — что это? / Ирен Кампольми // Музей. — 2015. — № 10. — С. 45-46.

6. Корзюк, А. А. Музееведение : учебно-методический комплекс для специальности 1-02 01 02 история и мировая художественная культура / А. А. Корзюк. — Минск : БГПУ, 2017. — 103 с. — Режим доступа : <http://elib.bspu.by/handle/doc/28906>. — Дата доступа : 23.11.2024.

7. Музееведение как научная дисциплина // Музееведение. Музеи исторического профиля : учебное пособие / под ред. К.Г. Левыкина, В. Хербста. — М., 1988. — С. 7-34.

8. Музееведение, музеология // Российская музейная энциклопедия : В 2 т. Т. 1. — М., 2001. — С. 386-388.

9. Музейное дело : сборник научных трудов. Вып. 27 : проблемы теории, истории и методики музейного дела (музей — наследие — время) / отв. ред. Т. Г. Шумная. — М., 2002. — 351 с.

10. Новации в музейном мире. На пути к музею локальной истории нового типа : сб. науч. ст. / отв. ред И. В. Чувилова, О. Н. Шелегина. — Новосибирск : Ин-т истории Сибирского отд. РАН, 2017. — 190 с.

11. Основы музееведения : учеб. пособие / Т. В. Абанкина [и др.] ; отв. ред. Э. А. Шулепова. — Изд. 3-е. — М. : Либроком, 2013. — 430 с.

12. Тельчаров, А. Д. Музееведение / А. Д. Тельчаров. — 2-е изд., испр. и доп. — М. : Науч. мир, 2011. — 180 с.

Тэма 6. Культурна-адукацыйная дзейнасць музеяў.

Музейная педагогіка

1. Дзіцячы музей і асаблівасці яго стварэння.

2. Спецыфіка дзіцячых музеяў.

3. Змены мадэляў дзіцячага музея на працягу XX ст.

Літаратура:

1. Димогло, М. В. Современность и традиционность музейного содержания [Электронный ресурс] / М. В. Димогло. — Режим доступа : https://book.uraic.ru/project/conf/txt/005/archvuz18_pril/34/template_article-ar=k01-20-k12.htm. — Дата доступа: 23.11.2024.

2. Кампольми, Ирен. Музеология устойчивого развития — что это? / Ирен Кампольми // Музей. — 2015. — № 10. — С. 45-46.

3. Корзюк, А. А. Музееведение : учебно-методический комплекс для специальности 1-02 01 02 история и мировая художественная культура / А. А. Корзюк. — Минск : БГПУ, 2017. — 103 с. — Режим доступа : <http://elib.bspu.by/handle/doc/28906>. — Дата доступа : 23.11.2024.

4. Музееведение как научная дисциплина // Юренева, Т. Ю. Музееведение : учебник / Т. Ю. Юренева. – 4-е изд., испр. и доп. – М., 2007. – С. 3-314.

5. Основы музееведения : учеб. пособие / Т. В. Абанкина [и др.] ; отв. ред. Э. А. Шулепова. – Изд. 3-е. – М. : Либроком, 2013. – 430 с.

Тэма 7. Музей установы адукацыі

1. Умовы стварэння музея ўстановы адукацыі.
2. Характарыстыка актыву музея.
3. Профіль музея і яго адпаведнасць педагагічнай мэтазгоднасці.
4. Статус школьнага музея.
5. Умовы атрымання звання “Народны музей”.
6. Улік і забеспячэнне захаванасці фондаў. Інвентарная кніга.
7. Асаблівасці экспазіцыйнай работы музея ўстановы адукацыі.
8. Выкарыстанне музея ў вучэбным працэсе.
9. Рухомасць школьнай экспазіцыі і прыёмы яе абнаўлення.
10. Выставачная дзейнасць музея ўстановы адукацыі.
11. Формы выкарыстання музея ўстановы адукацыі ў вучэбным і выхаваўчым працэсах.
12. Формы і метады класнай і пазакласнай работы ў музеі.
13. Методыка распрацоўкі канспектаў заняткаў на базе музея.
14. Методыка распрацоўкі сцэнарыяў пазакласных мерапрыемстваў на базе музея.
15. Музей установы адукацыі і экскурсійная работа.

Літаратура:

1. Белолипецкая, Н. Трансформация музейных функций в условиях информатизации общества / Н. Белолипецкая // Мир музей. – 2012. – № 1. – С. 22-25.
2. Гужалоўскі, А. А. Беларуская музэялогія : бібліягр. паказ. / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т, 2013. – 145 с.
3. Димогло, М. В. Современность и традиционность музейного содержания [Электронный ресурс] / М. В. Димогло. – Режим доступа : https://book.uraic.ru/project/conf/txt/005/archvuz18_pril/34/template_article-ar=k01-20-k12.htm. — Дата доступа: 23.11.2024.
4. Кампольми, Ирен. Музеология устойчивого развития — что это? / Ирен Кампольми // Музей. – 2015. – № 10. – С. 45-46.
5. Корзюк, А. А. Музееведение : учебно-методический комплекс для специальности 1-02 01 02 история и мировая художественная культура / А. А. Корзюк. – Минск : БГПУ, 2017. – 103 с. – Режим доступа : <http://elib.bspu.by/handle/doc/28906>. – Дата доступа : 23.11.2024.
6. Музееведение как научная дисциплина // Музееведение. Музеи исторического профиля : учебное пособие / под ред. К.Г. Левыкина, В. Хербста. – М., 1988. – С. 7-34.

7. Музейное дело : сборник научных трудов. Вып. 27 : проблемы теории, истории и методики музейного дела (музей — наследие — время) / отв. ред. Т. Г. Шумная. — М., 2002. — 351 с.

Тэма 8. Экскурсійная дзейнасць у адукацыі

1. Класіфікацыя экскурсій.
2. Аглядавыя і тэматычныя экскурсіі.
3. Класіфікацыя тэматычных экскурсій.
4. Спецыфіка арганізацыі гістарычных (мастацтвазнаўчых, архітэктурных і архітэктурна-будаўнічых, літаратурных, прыродазнаўчых і экалагічных, вытворчых) экскурсій.
5. Метады падрыхтоўкі і правядзення краязнаўчых, мастацтвазнаўчых і архітэктурных экскурсій у адукацыі.
6. Класіфікацыя экскурсій па месцы правядзення экскурсіі.
7. Асаблівасці выдзялення экскурсій па спосабе перамяшчэння экскурсійнай групы.
9. Форма правядзення экскурсій.
10. Экскурсія ў вучэбна-выхаваўчым працэсе.
11. Экскурсія як форма навучання і выхавання. Асаблівасці вучэбнай экскурсіі. Картка экскурсійнага аб'екта. Кантрольны і індывідуальны тэкст экскурсіі.
12. Методыка падрыхтоўкі і правядзення экскурсіі.
13. Метады і прыёмы арганізацыі дзейнасці на экскурсіі.
14. Структура экскурсіі ў вучэбным працэсе.

Літаратура:

1. Белолипецкая, Н. Трансформация музейных функций в условиях информатизации общества / Н. Белолипецкая // Мир музей. — 2012. — № 1. — С. 22-25.
2. Залуцкая, В. Л. Вучэбныя экскурсіі: падрыхтоўка і правядзенне : метады, рэкамендацыі / В. Л. Залуцкая. — Мінск : Беларус. дзярж. пед. ун-т, 2009. — 56 с.
3. Кампольми, Ирен. Музеология устойчивого развития — что это? / Ирен Кампольми // Музей. — 2015. — № 10. — С. 45-46.
4. Корзюк, А. А. Музееведение : учебно-методический комплекс для специальности 1-02 01 02 история и мировая художественная культура / А. А. Корзюк. — Минск : БГПУ, 2017. — 103 с. — Режим доступа : <http://elib.bspu.by/handle/doc/28906>. — Дата доступа : 23.11.2024.
5. Новации в музейном мире. На пути к музею локальной истории нового типа : сб. науч. ст. / отв. ред И. В. Чувилова, О. Н. Шелегина. — Новосибирск : Ин-т истории Сибирского отд. РАН, 2017. — 190 с.

2.3 ПРЫКЛАДНАЯ ТЭМАТЫКА РЭФЕРАТАЎ ДЛЯ ПРАКТЫЧНЫХ ЗАНЯТКАЎ

1. Музеязнаўства як навука.
2. Гісторыя ўзнікнення музея (на выбар).
3. Музей як сацыякультурная з'ява.
4. Культурна-асветніцкая работа музеяў і яе сутнасць.
5. Музейная камунікацыя і яе змест.
6. Музейная сетка Рэспублікі Беларусь.
7. Музейны прадмет і асноўныя этапы яго вывучэння.
8. Арганізацыя навукова-даследчай работы музеяў.
9. Фонды музея і іх структура.
10. Камплектаванне музейных фондаў, змест і формы.
11. Арганізацыя фондавага ўліку музейных прадметаў.
12. Умовы захавання музейных прадметаў у фондах музея.
13. Кансервацыя і рэстаўрацыя помнікаў гісторыі і культуры.
14. Экспазіцыйна-выставачная работа музеяў і яе сутнасць.
15. Этапы праектавання экспазіцыі.
16. Выкарыстанне гісторыка-культурнага асяроддзя і прыроднага ландшафта ў экспазіцыйнай дзейнасці.
17. Станаўленне і развіццё музейнай педагогікі ў краінах Заходняй Еўропы.
18. Развіццё музейнай педагогікі ў Беларусі.
19. Сучасны музей: асаблівасці арганізацыі музейнай прасторы.
20. Методыка падрыхтоўкі і правядзення музейнай экскурсіі.
21. Методыка арганізацыі школьнага музея.
22. Музеі ўстаноў адукацыі ў сучаснай Беларусі.
23. Інфармацыйны патэнцыял музея ўстановаў адукацыі.
24. Музейны менеджмент і маркетынг.
25. Інфармацыйныя тэхналогіі ў дзейнасці музеяў.

2.4 МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ДЛЯ АРГАНІЗАЦЫІ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ

Арганізацыя самастойнай работы студэнтаў накіравана на павышэнне гатоўнасці будучага спецыяліста да фарміравання функцыянальнай пісьменнасці ў навучэнцаў і прасочвацца праз узроўні сфарміраванасці яго ўласных кампетэнцый. Дыягностыка сфарміраванасці кампетэнцый педагога-музыкі вызначаецца рашэннем праблема-сітуацыйных задач, сфармуляваных у кампетэнтнасных заданнях для самастойнай працы студэнтаў [пункт 2.5].

Арганізацыя музейзнаўчай і экскурсійнай дзейнасці з вучнямі праходзіць пераважна ў пазаўрочны час у аб'яднаннях па інтарэсах, на факультатыўных занятках, выхаваўчых мерапрыемствах і інш. Структура, змест вучэбна-метадычных матэрыялаў, тэматычнае планаванне і арганізацыя адукацыйнага працэсу вызначаюцца ў адпаведнасці з дзяржаўнымі праграмамі, дзяржаўнымі стандартамі адукацыі, метадычнымі рэкамендацыямі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, спецыфікай канкрэтнай установы адукацыі і інш.

У сістэме адукацыі Рэспублікі Беларусь музейная і экскурсійная дзейнасць у кантэксце адукацыйных абласцей «Музейзнаўства» і «Экскурсазнаўства» ва ўстановах адукацыі рэалізоўваецца праз арганізацыю музеяў і працу аб'яднанняў па інтарэсах, што рэгламентавана праграмай аб'яднання па інтарэсах (гурток, секцыя, студыя, клуб, лабараторыя, майстэрня і інш.), якую распрацоўвае сам педагог. Праграмай вызначаюцца мэты і задачы аб'яднання па інтарэсах, змест вучэбнага матэрыялу, вучэбна-тэматычнае планаванне, прагназуемыя вынікі. Пры распрацоўцы праграм аб'яднанняў па інтарэсах адукацыйных абласцей «Музейзнаўства» і «Экскурсазнаўства» педагог вызначае сам траекторыю прафесійнай дзейнасці і кантэкстнае выкарыстанне метадаў (прыёмаў) па фарміраванні функцыянальнай пісьменнасці навучэнцаў у гэтым аб'яднанні па інтарэсах.

Фарміраванне мастацка-эстэтычнай пісьменнасці ў школьнікаў як вядучага віду функцыянальнай пісьменнасці мае магутныя адукацыйныя рэсурсы:

асобасныя (праяўленне назіральнасці, развіццё крытычнага мыслення, камунікатыўных навыкаў, пашырэнне кругагляду, фарміраванне самастойнасці, крэатыўнасці і інш.);

метапрадметныя (праца з інфармацыяй у розных знакавых сімвалах, кагнітыўна-аналітычная дзейнасць і інш.);

прадметныя (праяўленне эстэтычных і каштоўнасных адносін да мастацтва і да навакольнага свету, выкарыстанне ведаў, уменняў і навыкаў у мастацка-творчай дзейнасці і інш.).

У перыяд вучэбнага года праграмы аб'яднанняў па інтарэсах могуць быць кароткатэрміновымі (напрыклад, на перыяд тыдня, чвэрці) і доўгатэрміновымі (на 1 год навучання і больш). Асноўнай формай арганізацыі адукацыйнага працэсу ў аб'яднанні па інтарэсах з'яўляецца занятак: тэарэтычнае (ад 10% да 50% ад агульнай колькасці гадзін у год па праграме) і практычнае (ад 50% да

90%). Аднак дадатковая адукацыя дзяцей і моладзі можа быць арганізавана не толькі ў дзённай форме атрымання адукацыі. Для завочнай і дыстанцыйнай формы навучання (для навучэнцаў 11 гадоў і старэйшых) праграмай могуць быць прадугледжаны тэарэтычныя (20% ад агульнай колькасці гадзін у год), самастойныя (40-50%), кантрольныя (20%) і практычныя заняткі (10-20%) у аб'яднаннях па інтарэсах.

Праграма аб'яднання па інтарэсах мае наступную структуру:

1. Тытульны ліст.
2. Агульныя палажэнні.
3. Вучэбна-тэматычны план.
4. Змест праграмы.
5. Чаканыя вынікі засваення праграмы.
6. Літаратура і інфармацыйныя рэсурсы.

Распрацаваная ва ўстанове адукацыі праграма аб'яднання па інтарэсах зацвярджаецца і ўзгадняецца ва ўстаноўленым парадку ў адпаведнасці з Кодэксам Рэспублікі Беларусь аб адукацыі (арт. 235, п.7 і п. 9).

У праектаванні адукацыйнага працэсу ў аб'яднаннях па інтарэсах рэкамендуецца выкарыстоўваць розныя від дзейнасці: вучэбна-пазнавальную, пошукавую, даследчую, праектную, рэфлексійную, камунікатыўную і інш.

Асноўнымі формамі працы пры выкананні заданняў для самастойнай працы з'яўляюцца: вывучэнне літаратуры і электронных публікацый па тэме, падрыхтоўка дакладаў, мультымедыйных прэзентацый, распрацоўка макетаў/фрагментаў макетаў праграм аб'яднанняў па інтарэсах адукацыйнай вобласці "Музеязнаўства", "Экскурсназнаўства", творчых праектаў, складанне тэзаўруса, складанне схем і табліц і інш.

Пры выбары метадаў (прыёмаў) фарміравання мастацка-эстэтычнай пісьменнасці ў навучэнцаў неабходна надаваць асаблівую ўвагу выхаваўчаму патэнцыялу арганізацыі адукацыйнага працэсу, які павінен быць накіраваны на фарміраванне ў навучэнцаў пачуцця грамадзянскасці і патрыятызму, адносінаў да стваральнай працы як галоўнай умовы развіцця беларускага грамадства.

2.5 КАМПЕТЭНТНАСНЫЯ ЗАДАННІ ДЛЯ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ

Кампетэнтнасныя заданні для самастойнай работы дазваляюць правесці дыягностыку сфарміраванасці кампетэнцый по вучэбнай дысцыпліне “Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі”.

1. Складзі кароткі канспект гісторыі збіральніцтва культурных рэчаў, мастацкіх твораў, матэрыяльных каштоўнасцей у храмах, палацах, бібліятэках Старажытнага Егіпта, Вавілона, Асірыі і інш. Абгрунтаваць агульныя тэндэнцыі ў развіцці збіральніцтва.

2. Складзі карту музеяў у эпоху Асветніцтва.

3. Падрыхтаваць прэзентацыі пра гісторыю ўзнікнення і развіцця музеяў XIX стагоддзя.

4. Падрыхтаваць прэзентацыі пра музеі краіны (на выбар). Вызначыць агульныя тэндэнцыі ў развіцці музеяў у пэўны перыяд (эпоху).

5. Выканаць вучэбны праект “Развіццё музейнай справы на тэрыторыі Беларусі да XIX стагоддзя”.

6. Выканаць вучэбны праект “Развіццё музейнай справы на тэрыторыі Беларусі ў XIX стагоддзі”.

7. Выканаць вучэбны праект “Развіццё музейнай справы на тэрыторыі Беларусі ў XX стагоддзі”.

8. Сфармуляваць тэматыку экскурсій па школе, вёсцы, гораду.

9. Распрацаваць план правядзення экскурсій на год для пэўнага ўзросту.

10. Складзі праграму дадатковых заняткаў у музеі.

11. Складзі кароткі канспект па заканадаўчых дакументах Рэспублікі Беларусь аб рэгуляванні музейнай справы, пра дзейнасць дзяржаўных і грамадскіх ўстаноў, якія займаюцца аховай гістарычнай спадчыны.

12. Распрацаваць інтэрактыўную электронную картку музейнага прадмета.

13. Распрацаваць сцэнар адкрыцця выставы, экспазіцыі, музея.

14. Кароткі канспект тэматычнага вечара (музейнага свята, музейнага занятку, майстар-класу, музейнай лекцыі).

15. Стварыць канцэпцыю музея школы (вёскі, раёну, гораду).

16. Распрацаваць лагатып школьнага музея.

17. Распрацаваць маршрутны ліст па выставачнай экспазіцыі.

18. Распрацаваць маршрутны ліст па турыстычных аб'ектах гораду, краіны (на выбар).

19. Распрацаваць план-канспект экскурсіі па зададзенай тэме: “Помнікі архітэктуры барока ў Мінску”, “Праваслаўныя храмы Мінска”, “Гістарычная частка Мінска”, “Траецкае прадмесце”, “Верхні горад”, “Мінскія прадмесці”, “Помнікі архітэктуры Верхняга горада”, “Мой родны горад”, “Па сцяжынках гісторыі вёскі”, “Мой любімы музей”, “Музеі нашага гораду (раёну)”.

20. Прааналізаваць змест вучэбнага матэрыялу адукацыйнай галіны «Музеязнаўства» [п. 2.6] і па аналогіі распрацаваць прыкладны тэматычны план аб'яднання па інтарэсах па адукацыйнай галіне “Экскурсознаўства”.

2.6 ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ АДУКАЦЫЙНАЙ ГАЛІНЫ «МУЗЕЯЗНАЎСТВА» ДЛЯ АРГАНІЗАЦЫІ АБ'ЯДНАННЯ ПА ІНТАРЭСАХ

Мэтай праграмы дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі ў адукацыйнай галіне “Музеязнаўства” з'яўляецца фарміраванне гарманічнай, рознабакова развітай асобы вучня, яго грамадзянскіх, патрыятычных і духоўна-маральных якасцей сродкамі музейнай справы.

Задачы:

ствараць умовы для грамадзянскага, патрыятычнага і духоўна-маральнага выхавання навучэнцаў;

далучаць вучняў да пазнання гісторыка-культурных і прыродных славетасцяў, традыцый і звычаяў малой радзімы, краіны;

садзейнічаць развіццю матывацыі вучняў да пазнання гісторыі, культуры і прыроды краіны;

набываць тэарэтычныя веды і практычныя навыкі пошукава-даследчай, фондавай, экспазіцыйнай і экскурсійнай музейнай дзейнасці;

садзейнічаць прафесійнай арыентацыі навучэнцаў.

Прыкладны вучэбна-тэматычны план адукацыйнай галіны «Музеязнаўства»

№ п/п	Найменне раздзела, тэмы	Колькасць вучэбных гадзін у год (тэарэтычных і практычных)					
		9-10 год		11-13 гадоў		14 гадоў і больш	
	Уступны занятак	2	-	2	-	2	-
1.	Сацыяльна-культурная функцыя музея ў сучасным грамадстве	4	8	7	13	8	16
2.	Гісторыя музейнай справы	21	34	36	57	49	75
3.	Структура музея	4	8	5	10	10	22
4.	Арганізацыя работы музея ва ўстанове адукацыі	8	14	10	15	14	26
5.	Фондавая работа	10	15	10	15	16	22
6.	Экспазіцыйная дзейнасць	8	14	8	14	10	22
7.	Пошукава-даследчая дзейнасць	11	20	13	24	18	40

8.	Культурна-адукацыйная дзейнасць	6	15	8	17	10	28
9.	Сацыяльна-культурная функцыя музея на сучасным грамадстве	2	12	5	19	12	32
	Усяго		216		288		432

Змест адукацыйнай галіны “Музеязнаўства”

Уступны занятак

Арганізацыя работы аб'яднання па інтарэсах. Азнямленне навучэнцаў з праграмай і задачамі аб'яднання па інтарэсах. Правілы бяспечных паводзін вучняў на занятках. Увядзенне ў музеязнаўства.

1. Сацыяльна-культурная функцыя музея ў сучасным грамадстве

Музей як сацыяльны інстытут. Месца музея ў сучасным грамадстве. Паняцце музеалогіі. Музеялогія як навуковая дысцыпліна. Практычныя заняткі. Знаёмства з музеямі свету. Стварэнне прэзентацыі, падрыхтоўка рэферата «Выбітныя музеі свету».

2. Гісторыя музейнай справы

2.1. Каля вытокаў музейнай справы

Этымалогія паняцця “музей”. Гісторыя ўзнікнення і развіцця музея (прыватнае збіральніцтва, узнікненне першых калекцый музейнага тыпу ў эпоху Адраджэння, мюнцкабінеты, натуркабінеты, кунсткамеры і іншае). Пераход да агульнадаступнасці музеяў. Першыя публічныя музеі ў XVII у. Практычныя заняткі. Напісанне рэфератаў, стварэнне прэзентацый.

2.2. Музеі XIX–XX стст.

Спецыялізацыя музеяў у другой палове XIX ст. – пачатку XX стагоддзя (навукова-тэхнічныя, музеі прыродазнаўчага профілю, краязнаўчыя, этнаграфічныя). Роля музеяў у навукова-адукацыйнай дзейнасці. Асноўныя фактары павелічэння колькасці музеяў у першай палове XX у. Асаблівасці развіцця музеяў у Заходняй Еўропе, Азіі і Амерыцы. Практычныя заняткі. Напісанне рэфератаў, стварэнне прэзентацый.

2.3. Гісторыя музейнай справы ў Беларусі

Крыніцы вывучэння музейнай справы. Старажытнабеларускае збіральніцтва. Прыватнае збіральніцтва. Калекцыі (Радзівілаў, «Сапегаўскі збор» і іншыя). Гісторыя стварэння музеяў Беларусі ў канцы XIX – пачатку XX ст. Царкоўна-археалагічныя музеі, музеі пры земствах, навуковых таварыствах, навучальных установах (установах адукацыі). Мясцовыя краязнаўчыя музеі. Роля краязнаўчага руху ў арганізацыі дзейнасці музеяў. Каардынацыя дзейнасці музеяў. Пашырэнне музейнай сеткі. Практычныя заняткі. Наведванне музеяў з мэтай даследавання гісторыі развіцця музейнай справы ў рэгіёне, напісанне

даследчых прац, прэзентацыя даследчых матэрыялаў на розных мерапрыемствах.

2.4. Сістэма арганізацыі музейнай справы ў Беларусі

Сучаснае становішча музейнай справы ў Беларусі. Нарматыўнае прававое і навукова-метадычнае забеспячэнне дзейнасці музеяў. Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб культуры. Класіфікацыя музеяў. Профілі музеяў. Музеі-запаведнікі. Музеі пад адкрытым небам. Музейная сетка Беларусі. Рэестр музеяў. Практычныя заняткі. Складанне схем, табліц, якія адлюстроўваюць класіфікацыю, структуру, профілі музеяў.

3. Структура музея

Дзяржаўныя музеі. Прыватныя музеі. Структура музеяў. Права і абавязкі музеяў. Практычныя заняткі. Наведванне музеяў з мэтай азнаямлення з іх дзейнасцю.

4. Арганізацыя работы музея ва ўстанове адукацыі

Метадычнае забеспячэнне дзейнасці музеяў, якія дзейнічаюць ва ўстановах адукацыі. Стварэнне і ліквідацыя музея ва ўстанове адукацыі. Дакументацыя музея (канцэпцыя развіцця музея, палажэнне аб музеі, пашпарт музея, план работы на бягучы год). Асноўныя напрамкі дзейнасці музея. Савет музея. Выкарыстанне рэсурсаў музея ў адукацыйным працэсе. Парадак прысваення музею ўстановы адукацыі статуса "народны". Методыка падрыхтоўкі тэкстаў экскурсій. Тэарэтычныя асновы падрыхтоўкі вучня для правядзення экскурсіі ў музеі. Практычныя заняткі. Падрыхтоўка планаў работы груп, якія дзейнічаюць пры Савеце музея. Распрацоўка тэматычных экскурсій. Практычныя асновы падрыхтоўкі вучня для правядзення экскурсіі ў музеі.

5. Фондавая праца

Структурныя элементы музейнага фонду. Складанне плана, формы камплектавання. Улік прадметаў музейнага значэння. Музейны фонд Рэспублікі Беларусь: унясенне, выкарыстанне, выключэнне. заняткі. Праца з уліковай дакументацыяй. Апісанне музейных прадметаў, навукова-дапаможных матэрыялаў, іх каталагізацыя.

6. Экспазіцыйная дзейнасць

Музейная экспазіцыя. Вытворчая дзейнасць.

7. Пошукава-даследчая дзейнасць

Арганізацыя пошукава-даследчай працы. Дакументы, якія выкарыстоўваюцца ў пошукава-даследчай працы.

8. Культурна-адукацыйная дзейнасць

Роля музея ў адукацыйным працэсе. Распрацоўка і рэалізацыя музеяў. Удзел у рэгіянальных, рэспубліканскіх і міжнародных праектах, конкурсах, акцыях і іншых мерапрыемствах.

9. Сацыяльна-культурная функцыя музея ў сучасным грамадстве

Практычныя заняткі. Наведванне выставак, музеяў.

III. РАЗДЕЛ КАНТРОЛЮ ВЕДАЎ

3.1 КРЫТЭРЫ АЦЭНЬВАННЯ НАВУЧЭНЦАЎ ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ

Для дыягностыкі сфарміраванасці кампетэнцый студэнтаў па вучэбнай дысцыпліне "Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі" рэкамендуецца выкарыстоўваць наступныя метады:

- вуснае апытанне;
- даклады;
- рэфераты;
- стварэнне праектаў;
- групавая дыскусія;
- складанне прэзентацый;
- індывідуальнае і фронтальнае апытанні;
- кантрольныя працы;
- практычныя заданні;
- залік.

Выніковай формай кантролю ведаў і ўменняў студэнтаў па вучэбнай дысцыпліне з'яўляецца залік.

КРЫТЭРЫ АЦЭНЬВАННЯ НАВУЧЭНЦАЎ ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ

Бал	Крытэрыі ацэньвання тэарэтычных ведаў па вучэбнай дысцыпліне	Крытэрыі ацэньвання практычных уменняў і навыкаў па вучэбнай дысцыпліне
10 (дзесяць), залічана	1. Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы, а таксама па асноўных пытаннях, якія выходзяць за яе межы; 2. дакладнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні; 3. выяўленая здольнасць самастойна і творча вырашаць складаныя праблемы ў нестандартнай сітуацыі; 4. поўнае і глыбокае засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры; 5. уменне свабодна	6. Бездакорнае валоданне інструментарыем навучальнай дысцыпліны, уменне яго эфектыўна выкарыстоўваць у пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач; 7. творчая самастойная праца на практычных занятках, актыўны творчы ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

	арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вучэбнай дысцыпліне і даваць ім аналітычную ацэнку, выкарыстоўваць навуковыя дасягненні іншых дысцыплін.	
9 (дзесяць), залічана	• Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне; • дакладнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні; • поўнае засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай; • уменне арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і накірунках па навучальнай дысцыпліне і даваць ім аналітычную ацэнку.	• Валоданне інструментарыем навучальнай дысцыпліны, уменне яго эфектыўна выкарыстоўваць у пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач; • здольнасць самастойна і творча вырашаць складаныя праблемы ў нестандартнай сітуацыі ў межах вучэбнай праграмы па навучальнай дысцыпліне; • сістэматычная, актыўная самастойная работа на практычных занятках, творчы ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.
8 (восем), залічана	• Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы ўстанова вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне ў аб'ёме вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне; • выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; • засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай па вучэбнай дысцыпліне; • уменне арыентавацца ў	• Актыўная самастойная праца на практычных занятках, сістэматычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў. • здольнасць самастойна вырашаць складаныя праблемы ў межах вучэбнай праграмы па навучальнай дысцыпліне; • валоданне інструментарыем навучальнай дысцыпліны (метадамі комплекснага аналізу, тэхнікай інфармацыйных тэхналогій), уменне яго выкарыстоўваць у пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных

	тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вывучаемай навучальнай дысцыпліне і даваць ім аналітычную ацэнку.	задач.
7 (сем), залічана	1. Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне; 2. выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; 3. засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай па вучэбнай дысцыпліне; 4. уменне арыентавацца ў асноўных тэорыях, канцэпцыях і накірунках па навучальнай дысцыпліне і даваць ім аналітычную ацэнку.	5. Валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць у пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач; 6. свабоднае валоданне тыповымі рашэннямі ў межах вучэбнай праграмы па навучальнай дысцыпліне; 7. самастойная праца на практычных занятках, удзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.
6 (шэсць), залічана	• Дастаткова поўныя і сістэматызаваныя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне; • выкарыстанне неабходнай навуковай тэрміналогіі, пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць абагульненні і абгрунтаваныя высновы; • засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай па вучэбнай дысцыпліне; • уменне арыентавацца ў базавых тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вывучаемай дысцыпліне і даваць ім параўнальную ацэнку.	• Валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць у вырашэнні вучэбных і прафесійных задач; • здольнасць самастойна прымяняць тыповыя рашэнні ў рамках вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне; • актыўная самастойная праца на практычных занятках, перыядычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.
5 (пяць),	1. Дастатковыя веды ў аб'ёме	6. Валоданне

залічана	вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне; 2. выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць высновы; 3. здольнасць самастойна прымяняць тыпавыя рашэнні ў рамках вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне; 4. засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай па вучэбнай дысцыпліне; 5. уменне арыентавацца ў базавых тэорыях, канцэпцыях і накірунках па навучальнай дысцыпліне і даваць ім параўнальную ацэнку.	інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць у вырашэнні вучэбных і прафесійных задач; 7. самастойная праца на практычных занятках, фрагментарны ўдзел у групавых абмеркаваннях, дастатковы ўзровень культуры выканання заданняў.
4 (чатыры), залічана	1. Дастатковы аб'ём ведаў у рамках адукацыйнага стандарта вышэйшай адукацыі; 2. засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай па вучэбнай дысцыпліне; 3. выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, лагічны выклад адказаў на пытанні, уменне рабіць высновы без істотных памылак; 4. уменне арыентавацца ў асноўных тэорыях, канцэпцыях і накірунках па навучальнай дысцыпліне і даваць ім адзнаку.	5. Валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць у вырашэнні стандартных (тыповых) задач; 6. уменне пад кіраўніцтвам выкладчыка вырашаць стандартныя (тыпавыя) задачы; 7. праца пад кіраўніцтвам выкладчыка на практычных занятках, дапушчальны ўзровень культуры выканання заданняў.
3 (тры), не залічана	• Недастаткова поўны аб'ём ведаў у рамках адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі; • веданне часткі асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай па вучэбнай дысцыпліне; • выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, выкладанне адказу	• Слабое валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, некампетэнтнасць у рашэнні стандартных (тыповых) задач; • пасіўнасць на практычных занятках, нізкі ўзровень культуры выканання заданняў.

	на пытанні з істотнымі, лагічнымі памылкамі; • няўменне арыентавацца ў асноўных тэорыях, канцэпцыях і накірунках вывучаемай навучальнай дысцыпліны.	
2 (два), не залічана	1. Фрагментарныя веды ў рамках адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі; 2. веданне асобных літаратурных крыніц, рэкамендаваных вучэбнай праграмай па вучэбнай дысцыпліне; 3. няўменне выкарыстоўваць навуковую тэрміналогію навучальнай дысцыпліны, наяўнасць у адказе грубых, лагічных памылак.	Пасіўнасць на практычных занятках, нізкі ўзровень культуры выканання заданняў.
1 (адзін), не залічана	Адсутнасць ведаў у межах адукацыйнага стандарта вышэйшай адукацыі, адмова ад адказу.	Адсутнасць кампетэнцый у рамках адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі, адсутнасць на атэстацыі без уважлівай прычыны.

3.2 ПАТРАБАВАННІ ДА ЗАЛІКУ

На заліку навучэнец павінен прадэманстраваць дастатковы аб'ём ведаў у рамках вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне “Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі”, засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай, свядомае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, лагічны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць высновы без істотных памылак, валоданне вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць у рашэнні стандартных (тыповых) задач, валоданне дапушчальным узроўнем культуры выканання заданняў.

Пытанні да заліку

па вучэбнай дысцыпліне “Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі” для спецыяльнасцей

1-03 01 07 Музычнае мастацтва, рытміка і харэаграфія

1-03 01 08 Музычнае мастацтва і сусветная мастацкая культура

1. Музеязнаўства як навуковая дысцыпліна, яе месца ў сістэме іншых навук. Прадмет даследавання музеязнаўства.
2. Асноўныя паняцці музеязнаўства: музей, музейны прадмет, музейная справа.
3. Перадмузейны перыяд збіральніцтва.
4. Змены ў падыходах да прыватнага збіральніцтва ў эпоху Адраджэння.
5. Музейная справа ў эпоху Асветніцтва (другая палова XVII – XVIII ст.).
6. Музейная справа ў XIX – пачатку XX ст.
7. Музеі ў канцы XIX – пачатку XX ст.
8. Асаблівасці развіцця музеяў Еўропы і Амерыкі ў сярэдзіне – канцы XX ст.
9. Пашырэнне сферы дзейнасці музеяў у другой палове XX ст.
10. Міжнародны рух за новую музеялогію.
11. Старажытнабеларускае збіральніцтва (вялікакняжацкія зборы і зборы рэчаў культавага прызначэння).
12. Узнікненне першых музеяў пры навучальных установах на беларускіх землях, іх роля ў развіцці даследаванняў у галіне прыродазнаўчых, дакладных навук.
13. Тэндэнцыі развіцця музеяў Беларусі ў канцы XIX – пачатку XX ст.
14. Змены ў музейнай справе пасля 1917 г.
15. Беларускі дзяржаўны музей і яго філіялы.
16. Пашырэнне музейнай сеткі ў канцы XX стагоддзя.
17. Сістэма арганізацыі музейнай справы ў сучаснай Беларусі
18. Музейная сетка сучаснай Беларусі.
19. Навукова-фондавая работа музея.
20. Навукова-экспазіцыйная работа ў музеі.
21. Музейная педагогіка як навуковая дысцыпліна, яе мэты і задачы.

22. Формы культурна-адукацыйнай дзейнасці музея.
23. Дзіцячы музей. Спецыфіка дзіцячых музеяў.
24. Умовы для стварэння музея ўстанова адукацыі.
25. Асаблівасці экспазіцыйнай работы музея ўстанова адукацыі.
26. Экскурсія як мэтанакіраваны наглядны працэс пазнання.
27. Паняцце і прыкметы экскурсіі.
28. Функцыі і прынцыпы экскурсіі.
29. Класіфікацыя экскурсій.
30. Экскурсія ў вучэбна-выхаваўчым працэсе.
31. Методыка падрыхтоўкі і правядзення экскурсіі.
32. Метады і прыёмы арганізацыі дзейнасці на экскурсіі.

1-03 01 08 Музыкальное искусство и сусветная мастацкая культура

Учреждение образования "Белорусский государственный педагогический университет имени Максима Танка"

Специальность: 1-03 01 08 Музыкальное искусство и мировая художественная культура

Форма получения образования: дневная

Квалификация специалиста: Преподаватель Срок обучения: 4 года

II. Сводные данные по бюджету времени (в неделях)

Summary table of budget time by month and academic year. Columns include months (September to August) and rows for theoretical training, educational practice, diploma extension, and exams. Totals are provided at the bottom.

Обозначения: [] - теоретическое обучение, [O] - учебная практика, [L] - дипломное прояснение, [] - кампулы, [] - экзаменационная сессия, [X] - производственная практика, [Z] - итоговая аттестация

III. План образовательного процесса

Large educational plan table with columns for course/semester distribution (I to IV), credits, ECTS, and learning hours. Rows list various modules and subjects like 'Social-psychological aspects of the profession', 'Psychology', 'Music Theory', etc.

Продолжение учебного плана по специальности 1-03 01 08 "Музыкальное искусство и мировая художественная культура" Регистрационный № 023 - 2021/4

Table with columns for № п/п, Название модуля, Экзамены, Зачеты, and Распределение по курсам и семестрам. Includes rows for modules like 'Факультиативные дисциплины', 'Музыкальная культура', 'История театра и кино', and 'Музыкальная культура'. Summary rows at the bottom show total hours and credits.

IV. Учебные практики, V. Прикладные практики, VI. Дипломное проектирование, VII. Итоговая аттестация. Table with columns for Semestr, Недель, Зачетных единиц, and Названия практик.

VIII. Матрица компетенций

Large table mapping specific competencies (e.g., УК-1, УК-2, БПК-1, БПК-2) to course modules and disciplines. Columns include Код компетенции, Наименование компетенции, and Код модуля.

Разработан на основе образовательного стандарта высшего образования 1-03 01 08-2021

* Данные учебные дисциплины включены в государственный экзамен по специальности.

** В 4 семестре выполняется одна курсовая работа по следующим учебным дисциплинам: "Педагогика", "Возрастная и педагогическая психология".

** Индивидуальные занятия.

** В 6 семестре выполняется одна курсовая работа по выбору студента по следующим учебным дисциплинам: "Методика музыкального воспитания", "Методика преподавания мировой художественной культуры".

СОГЛАСОВАНО
Проректор учебной работы учреждения образования
"Белорусский государственный педагогический университет имени Максима Тарана"
А.В. Маврович

СОГЛАСОВАНО
Начальник Центра организационно-методического обеспечения образовательной деятельности
Ю.В. Стреляв
Начальник учебного методического отдела
О.А. Сергулякина
Эксперт-методолог-методист учебно-методического отдела
Е.А. Кравченко

Рекомендован к утверждению Научно-методическим советом учреждения образования
"Белорусский государственный педагогический университет имени Максима Тарана"
Протокол № 2 от 19.02.2021

4.2 ВУЧЭБНАЯ ПРАГРАМА УВА

УСТАНОВА АДУКАЦЫІ
«БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ПЕДАГАГІЧНЫ ЁНІВЕРСІТЭТ
ІМЯ МАКСІМА ТАНКА»

А.І.Жук
2024 г.

Рэгістрацыйны № ВД- _____

МУЗЕЯЗНАЎСТВА І ЭКСКУРСІЙНАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ У АДУКАЦЫІ

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасцей:

1-03 01 07 Музыкае мастацтва, рытміка і харэаграфія,
1-03 01 08 Музыкае мастацтва і сусветная мастацкая культура

2024 г.

Вучэбная праграма складзена на аснове Адукацыйных стандартаў вышэйшай адукацыі АСВА 1-03 01 07-2021 (20.04.2022, № 85) і АСВА 1-03 01 08-2021 (20.04.2022, № 85) і вучэбных планаў спецыяльнасцей 1-03 01 07 Музычнае мастацтва, рытміка і харэаграфія (15.07.2021, № 022-2021/у) і 1-03 01 08 Музычнае мастацтва і сусветная мастацкая культура (15.07.2021, № 023-2021/у)

СКЛАДАЛЬНІК:

Шатаравы М.А., дацэнт кафедры тэорыі і метадзікі выкладання мастацтва факультэта эстэтычнай адукацыі ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат філалагічных навук

УЗГОДНЕНА:

Дырэктар “Сярэдня школа № 207 г. Мінска імя Героя Беларусі Мітрапаліта Філарэта”
К.П.Саўчук

РЭЦЭНЗІЯ:

Лакотка А.І., дырэктар дзяржаўнай навуковай установы “Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі”, акадэмік НАН Беларусі, доктар гістарычных навук, доктар архітэктуры;

Лойка Г.В., загадчык кафедры мастацка-педагагічнай адукацыі факультэта эстэтычнай адукацыі ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, прафесар

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай тэорыі і метадзікі выкладання мастацтва факультэта эстэтычнай адукацыі ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” (пракакол № 12 ад 22.04.2024 г.)

Загадчык кафедры

Ю.Ю.Захарына

Навукова-метадычным саветам ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”

(пракакол № 4 ад 04.05 2024 г.)

Афармленне вучэбнай праграмы і суправаджальных яе матэрыялаў дзейнічаючым патрабаванням Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь адпавядае

Метадыст вучэбна-метадычнага аддзела БДПУ

А.А.Кесарава
Дырэктар бібліятэкі БДПУ

Н.П.Сяткоўская

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная праграма ўстанова вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне “Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі” распрацавана ў адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарта па спецыяльнасцям: 1-03 01 07 Музычнае мастацтва, рытміка і харэаграфія, 1-03 01 08 Музычнае мастацтва і сусветная мастацкая культура.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі” з’яўляецца важнай часткай прафесійнай падрыхтоўкі студэнтаў да педагагічнай дзейнасці ў якасці настаўніка мастацтва, класнага кіраўніка, педагога-арганізатара. “Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі” з’яўляецца інтэграцыйнай вучэбнай дысцыплінай, звязанай з шырокім колам гуманітарных навук.

Праграма складаецца з двух раздзелаў. У першым раздзеле разглядаюцца пытанні, звязаныя пазнаёміць студэнтаў з гісторыяй развіцця музейнай справы, сучасным становішчам музеяў, сістэмай арганізацыі музейнай справы ў сучаснай Беларусі, умовамі стварэння і функцыянавання музея ўстанова адукацыі. Другі раздзел павінен пазнаёміць студэнтаў з метадыкай арганізацыі і падрыхтоўкі экскурсій у вучэбнай і пазавучэбнай дзейнасці, асаблівасцямі экскурсійнай дзейнасці ў адукацыі.

Мэта вучэбнай дысцыпліны – вывучэнне заканамернасцей назапашвання, захавання і трансляцыі сацыяльнай інфармацыі з дапамогай культурных аб’ектаў і музейных экспанатаў, фарміраванне прафесійных кампетэнцый у сферы экскурсійнай дзейнасці ў адукацыі.

Задачы вучэбнай дысцыпліны:

- знаёмства з гісторыяй развіцця музейнай справы, сучасным становішчам музеяў, сістэмай арганізацыі музейнай справы ў сучаснай Беларусі, умовамі стварэння і функцыянавання музея ўстанова адукацыі;
- вывучэнне спосабаў выяўлення, фіксацыя і аховы помнікаў гісторыі і культуры;
- авалоданне метадыкай арганізацыі экскурсійнай дзейнасці ў адукацыі;
- фарміраванне ўменняў выкарыстоўваць музейную інфармацыю падчас вучэбнага і выхаваўчага працэсу ў школе.

Выкладанне і паспяховае вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі” ажыццяўляецца на базе набытых студэнтам ведаў і ўменняў па раздзелах наступных вучэбных дысцыплін: “Уводзіны ў свет мастацкіх вобразаў”, “Краязнаўства і пазнаваўчы турызм”, “Мастацкая культура Беларусі”, “Мастацтва і камунікацыі”.

Патрабаванні да засваення вучэбнай дысцыпліны

Патрабаванні да ўзроўню засваення зместу вучэбнай дысцыпліны “Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі” вызначаны адукацыйным стандартам па спецыяльнасцях 1-03 01 07 Музычнае мастацтва, рытміка і харэаграфія, 1-03 01 08 Музычнае мастацтва і сусветная мастацкая культура.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі” павінна забяспечыць фарміраванне ў студэнтаў адпаведных кампетэнцый.

Патрабаванні да кампетэнцый

Студэнт павінен умець:

СК-10. Выкарыстоўваць спецыяльныя тэхнічныя сродкі і камп'ютарныя тэхналогіі ў працэсе эстэтычнага навучання і выхавання дзяцей і ў выканальніцкай практыцы;

СК-16. Выкарыстоўваць, мадыфікаваць і адаптаваць рэсурсы адукацыйнага асяроддзя для забеспячэння ўмоў, якія адпавядаюць адукацыйным патрэбам навучэнцаў.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен

ведаць:

- структуру музеязнаўства, асноўныя напрамкі і школы ў музеязнаўстве;
- сацыяльна-культурныя функцыі музея;
- формы арганізацыі музейнай справы;
- гісторыю развіцця і сучасны стан буйнейшых музеяў свету;
- асаблівасці фарміравання і дзейнасці музейнай сеткі Беларусі; метады арганізацыі

– віды экскурсій, функцыі і прынцыпы арганізацыі экскурсіі ў вучэбна-выхаваўчым працэсе;

- метады і прыёмы падрыхтоўкі і правядзення экскурсіі;

умець:

– арганізоўваць краязнаўчую і экскурсійную работу і работу школьнага музея;

– выяўляць, фіксаваць, збіраць і класіфікаваць гісторыка-культурныя каштоўнасці;

– выкарыстоўваць краязнаўчы матэрыял і музейную інфармацыю падчас вучэбнага і выхаваўчага працэсу ў школе;

валодаць:

- тэрміналогіяй дысцыпліны;
- формамі музейнай камунікацыі;
- навыкамі культурна-асветніцкай дзейнасці.

На вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі” згодна вучэбнаму плану спецыяльнасцей 1-03 01 07 “Музычнае мастацтва, рытміка і харэаграфія” і 1-03 01 08 “Музычнае мастацтва і сусветная мастацкая культура” адводзіцца 106 акадэмічных гадзін. З іх для студэнтаў дзённай формы атрымання адукацыі адзведзена 48 аўдыторных гадзін. Размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: 8 – лекцыйных, 40 – семінарскіх. На самастойную работу студэнтаў адведзена 58 гадзін.

Аўдыторныя гадзіны для дзённай формы атрымання адукацыі размяркоўваюцца наступным чынам:

4 курс 8 семестр – усяго 48 гадзін (8 – лекцыйных, 40 – семінарскіх), залік.

На вивучэнне вучэбнай дысцыпліны “Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі” згодна вучэбнаму плану спецыяльнасці 1-03 01 07 “Музычнае мастацтва, рытміка і харэаграфія” для студэнтаў Лаянскага педагагічнага ўніверсітэта адводзіцца 90 акадэмічных гадзін. З іх аўдыторных – 40 гадзін. Размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: 10 – лекцыйных, 30 – практычных. На самастойную работу студэнтаў адведзена 50 гадзін.

Аўдыторныя гадзіны для студэнтаў Лаянскага педагагічнага ўніверсітэта размяркоўваюцца наступным чынам:

4 курс 7 семестр – усяго 40 гадзін (10 – лекцыйных, 30 – практычных), залік.

Асноўнымі формамі заняткаў пры вивучэнні вучэбнай дысцыпліны “Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі” з’яўляюцца:

- лекцыйныя заняткі;
- семінарскія (або практычныя) заняткі.

Бягучы кантроль ведаў, уменняў і навыкаў студэнтаў дзённай формы атрымання адукацыі ажыццяўляецца ў форме дакладаў, прэзентацый, рефератаў, вучэбных праектаў, індыўідуальных і фронтальных апытанняў.

Бягучая атэстацыя праводзіцца ў адпаведнасці з вучэбным планам спецыяльнасці дзённай формы атрымання адукацыі ў форме заліку – у 8 семестры, для студэнтаў Лаянскага педагагічнага ўніверсітэта – у 7 семестры.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Тэма 1. Уводзіны. Музей як сацыяльны інстытут. Гісторыя ўзнікнення і развіцця музея

Роля музея ў захаванні агульначалавечай спадчыны. Этымалогія паняцця “музей”. Сацыяльна-культурныя функцыі музея ў сучасным грамадстве.

Музеязнаўства як навуковая дысцыпліна, яе месца ў сістэме іншых навук. Прадмет даследавання музеязнаўства. Асноўныя паняцці музеязнаўства: музей, музейны прадмет, музейная справа.

Гісторыя ўзнікнення і развіцця музея як сацыяльнага інстытута. Перадмузейны перыяд збіральніцтва. Працэс назапашвання рэчаў у першабытным грамадстве: зборы эканамічнага значэння і сацыяльнага прэстыжу. Прыватнае збіральніцтва ў краінах Старажытнага Усходу, калекцыі кultaвых рэчаў, мастацкіх твораў, матэрыяльных каштоўнасцей у храмах, палацах, бібліятэках Старажытнага Егіпта, Вавілона, Асірыі і інш. Зборы мастацкіх каштоўнасцей у храмах антычных гарадоў – правобразы мастацкіх музеяў.

Перадмузейныя формы збіральніцтва ў перыяд Сярэднявечча: калекцыі кultaвых рэчаў у цэрквах і манастырах.

Змены ў падыходах да прыватнага збіральніцтва ў эпоху Адраджэння. Узнікненне сістэматычных калекцый мастацкіх твораў, натуральных рэчаў музейнага прызначэння: мюнцкабінеты, натуркабінеты, кунсткамеры. Калекцыі твораў мастацтва ў Ватыкане, калекцыі сям’і Медзічы ў Фларэнцыі. Дзяржаўныя скарбніцы. Заснаванне кунсткамеры ў Дрэздэне. Аружэйная палата ў Маскве.

Музейная справа ў эпоху Асветніцтва (другая палова XVII – XVIII ст.). Адлюстраванне асветніцкай ідэалогіі ў музейнай справе. Перамены ў падыходах да калекцыяніравання ў другой палове XVII ст., звязаныя са зменай сацыяльных функцый збіральніцтва. Росквіт палацавых калекцый. Эрмітаж (Санкт-Пецярбург), Луўр (Парыж), Цвінгер (Дрэздэн). Абмежаванасць для наведвання першых імператарскіх музеяў. Пераход да перыядычнай закупкі мастацкіх твораў. Першыя спробы класіфікацыі музейных прадметаў і спецыялізацыі музеяў, звязаныя з развіццём і дыферэнцыяцыяй навук. Адкрыццё першых публічных музеяў. Брытанскі музей (1753), Луўр (1793). Пецярбургская кунсткамера (1719) – першы публічны музей Расіі. Асаблівасці прыватных палацавых галерэй і калекцый. Роля збіральніцтва ў развіцці навукі і мастацкай культуры. Лёс калекцыі Чартарыйскіх. Калекцыі сям’і Баргезе (Рым), галерэй Піцці і Уфіцы (Фларэнцыя).

Музейная справа ў XIX – пачатку XX ст. “Залаты век” музеяў мастацкага профілю. Рэарганізацыя існуючых мастацкіх музеяў і адкрыццё новых. Прада (1819), Лонданская Нацыянальная галерэя (1824), Старая Мюнхенская пінакатэка (1836).

Уплыў росту нацыянальнай самасвядомасці на развіццё нацыянальных музеяў. Першыя спробы стварэння канцэпцыі нацыянальнага музея

Ф. Адэлунга (1817). Узнікненне самастойных музейных устаноў шырокага гістарычнага профілю. Венгерскі Нацыянальны музей у Будапешце (1802), Нацыянальны музей у Празе (1818), Стары музей у Берліне (1828), Нацыянальны музей у Кракаве (1879), Егіпецкі музей у Каіры (1858) і інш. Рост і ўскладненне сеткі музеяў гістарычнага профілю, з'яўленне спецыялізаваных археалагічных музеяў. Развіццё ваенна-гістарычных музеяў. Літаратурна-мемарыяльныя музеі. Музей Шылера ў Марбахе (1857), музей Гётэ ў Веймары (1886).

Роля мецэнатаў і інтэлігенцыі ў стварэнні новых музеяў і развіцці музейнай справы. Асаблівасці ўтварэння Метраполітэн музея ў Нью-Йорку (1870). Дзейнасць І.В. Цвятаева па стварэнні “Музея прыгожых мастацтваў” (1890). “Маскоўская гарадская галерэя Паўла і Сяргея Траццяковых” (1856; 1892). Павелічэнне ролі музеяў у навуковай і адукацыйнай дзейнасці.

Навукова-даследчая і навукова-адукацыйная функцыі музея ў канцы XIX – пачатку XX ст. Навуковыя музеі і музеі пры навучальных установах. Ашмоліян-музей у Оксфардзе (1845). Мастацка-прамысловыя музеі і музеі рамёстваў, прамысловыя і тэхнічныя музеі. Кенсінгтонскі музей навукі і тэхнікі (1852), Маскоўскі політэхнічны музей (1872). Стварэнне новага тыпу музея – музея пад адкрытым небам. Дзейнасць А. Хазеліуса па стварэнні “Скансэна” (1891). Асноўныя фактары павелічэння колькасці музеяў пад адкрытым небам у краінах паўночнай Еўропы ў канцы XIX – пачатку XX ст.

Асаблівасці развіцця музеяў Еўропы і Амерыкі ў сярэдзіне – канцы XX ст. Ідэалагізацыя і палітызацыя музейнай справы, пагаршэнне ў выніку гэтага навукова-даследчай, збіральніцкай, фондавай і культурна-адукацыйнай працы. Страты музейных каштоўнасцей падчас другой сусветнай вайны.

Пашырэнне сферы дзейнасці музеяў у другой палове XX ст. Развіццё музейнай справы ў розных рэгіёнах свету пасля вайны. Фарміраванне і развіццё музейлогіі як навуковай дысцыпліны. Стварэнне сеткі музейных навуковых і даследчых цэнтраў. Сучасныя тэндэнцыі і напрамкі ў развіцці музейзнаўства. Экамузеялогія. Асноўныя прынцыпы арганізацыі і дзейнасці экамузеяў. Першыя тэарэтычныя і практычныя спробы рэалізацыі ідэі стварэння экамузеяў у Францыі. Музей чалавека і прамысловасці абшчыны Ле Крэзо. Міжнародны рух за новую музейлогію.

Міжнародныя музейныя ўстановы (ICOM, 1964).

Тэма 2. Гісторыя развіцця музейнай справы ў Беларусі

Крыніцы вывучэння музейнай справы (арыгінальныя апісанні і каталогі, музейзнаўчыя выданні, каталогі музеяў, манаграфічныя даследаванні, працы музеяў, музейзнаўчыя часопісы і г. д.).

Старажытнабеларускае збіральніцтва (вялікакняжацкія зборы і зборы рэчаў культавага прызначэння). Прыватнае збіральніцтва. Калекцыі унікальных помнікаў матэрыяльнай культуры, фамільных рэліквій, рэдкіх кніг, рукапісаў у маёнтку Радзівілаў у Нясвіжы, “Сапежанскі збор”.

Перамены ў падыходах да прыватнага калекцыяніравання ў другой палове XVIII ст. Палацавыя галерэі і прыватнашляхецкія зборы І. Храптовіча (Шчорсы), А. Тызенгаўза (Гродна) і інш. Узнікненне першых музеяў пры навучальных установах, іх роля ў развіцці даследаванняў у галіне прыродазнаўчых, дакладных навук. Музей пры Полацкай калегіі езуітаў. “Кабінет натуральнай гісторыі” Гродзенскай медыцынскай школы.

Драбленне і вываз калекцый з беларускіх зямель пасля падзелу Рэчы Паспалітай. Лёс “Музеўма айчыннай прамысловасці” Горы-Горыцкага прамысловага інстытута. Віленскі музей старажытнасцей – першы агульнадаступны музей на Беларусі (1856).

Тэндэнцыі развіцця музеяў Беларусі ў канцы XIX – пачатку XX ст. Царкоўна-археалагічныя музеі, музеі пры земствах, навуковых таварыствах, навучальных установах. Прыватныя калекцыі ў другой палове XIX ст.

Змены ў музейнай справе пасля 1917 г. Заканадаўчыя акты савецкага ўрада па музейнай справе. Нацыяналізацыя культурна-гістарычных каштоўнасцей. Дзяржаўныя ўстановы па кіраванні музеямі. Стварэнне музейнай сеткі і нацыянальнага музейнага фонду.

Беларускі дзяржаўны музей і яго філіялы. Роля М. Шчакаціхіна ў стварэнні нацыянальнага беларускага музея. Краязнаўчыя музеі ў Заходняй Беларусі. Развіццё Беларускага музея І. Луцкевіча ў Вільні (1921–1946 гг.). Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей. Палескі музей у Пінску. Дом-музей А. Міцкевіча ў Навагрудку. Ідэалагізацыя і палітызацыя музейнай справы ў 30-я гг. XX ст., рабаўніцтва і продаж найкаштоўнейшых музейных прадметаў, рэпрэсіі ў адносінах да супрацоўнікаў музеяў.

Музеі Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Страты часткі музейнага фонду падчас акупацыі. Аднаўленне і развіццё музейнай сеткі ў пасляваенны час. Змяненне сістэмы кіравання музеямі, падпарадкаванне музеяў Міністэрству культуры БССР. Пашырэнне музейнай сеткі. Павелічэнне колькасці музеяў ваенна-гістарычных, мемарыяльных, працоўнай і баявой славы. Рост сеткі грамадскіх музеяў. Звужэнне функцый музеяў у 50–70-я гг., падпарадкаванне іх палітычным мэтам. Праблемы забеспячэння музеяў спецыялістамі.

Тэма 3. Сістэма арганізацыі музейнай справы ў сучаснай Беларусі

Характарыстыка сучаснага становішча музейнай справы ў Беларусі. Нарматыўна-прававое рэгуляванне музейнай справы ў Рэспубліцы Беларусь.

Класіфікацыя музеяў. Прынцыпы дзялення музеяў на групы. Дзяленне музеяў па юрыдычным статусе (дзяржаўныя, грамадскія, прыватныя). Якасная тыпалогія (публічныя, навуковыя, вучэбныя). Дзяленне музеяў па іерархічнай падпарадкаванасці (цэнтральныя, мясцовыя, абласныя і г. д.). Ведамасная прыналежнасць музеяў.

Асноўныя профільныя групы музеяў. Музеі комплекснага профілю. Тыпы музеяў (музей пад адкрытым небам, скансэн, музей-запаведнік, мемарыяльны музей, дом-музей і г. д.). Музей народнай архітэктуры і побыту. Гісторыка-

культурны музей-запаведнік “Заслаўе”. Полацкі гісторыка-архітэктурны музей-запаведнік.

Музейная сетка Беларусі. Галаўны музей і яго філіялы. Нацыянальны музей гісторыі і культуры Беларусі, Музей старажытнабеларускай культуры НАН Беларусі, Нацыянальны мастацкі музей, Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей, філіялы рэспубліканскіх музеяў, абласныя музеі, мясцовыя краязнаўчыя музеі.

Катэгорыі музея. Параметры вызначэння катэгорыі музея (месца ў дзяржаўнай сістэме музеяў, аб’ём асноўнага фонду, экспазіцыйная плошча, колькасць наведванняў і г. д.).

Тэма 4. Структура музея і асноўныя напрамкі дзейнасці.

Навукова-фондавая работа музея

Структурныя аддзелы сучаснага музея. Навуковая рада, яе роля ў каардынацыі дзейнасці музея. Навукова-метадычная рада, яе задачы па пытаннях камплектацыі, экспазіцыйнай, культурна-адукацыйнай дзейнасці і г. д. Фондава-закупачная камісія. Вызначэнне каштоўнасці і мэтазгоднасці закупкі тых або іншых прадметаў, уключэнне іх у склад таго ці іншага збору, калекцыі і г. д. Навуковыя аддзелы, іх месца ў структуры музея.

Фарміраванне фондавага збору – асноўны напрамак дзейнасці музея. Навуковая канцэпцыя камплектавання – сістэмнае ўяўленне аб мэтах, напрамках, формах і метадах камплектавання фондаў музея і як аснова дзейнасці ўсіх падпарадкаванняў музея. Метады камплектавання (тэматычнае і сістэматычнае). Формы камплектавання (збіральніцкая дзейнасць, экспедыцыя, камандзіроўка). Формы бягучага камплектавання (закупка, абмен, перадача ў дар, перадача на часовае захаванне).

Улік і захаванне музейных фондаў. Нарматыўныя дакументы па ўліку і захаванні. Уліковая навукова-фондавая дакументацыя як умова юрыдычнай аховы музейнага збору.

Склад і структура музейных фондаў. Асноўныя элементы структуры музейных фондаў. Вывучэнне і навуковае апісанне музейных прадметаў. Атрыбуцыя. Вызначэнне аўтэнтычнасці, сапраўднасці. Музейная каштоўнасць прадмета. Вопісы калекцый.

Забеспячэнне захаванасці музейных прадметаў у спецыяльна прыстасаваных фондасховішчах, стварэнне найбольш рацыянальнай сістэмы захавання (тэмпературна-вільготны, светлавы, біялагічны рэжымы, адпаведная ўпакоўка, прафілактычная апрацоўка, планавая рэстаўрацыя, кансервацыя і г. д.). Захаванне музейных прадметаў у экспазіцыі. Адкрытае захаванне. Кансервацыя і рэстаўрацыя музейных прадметаў.

Тэма 5 Навукова-экспазіцыйная работа ў музеі

Тыпы музейнай экспазіцыі. Прынцыпы пабудовы музейнай экспазіцыі: ідэйнасць, навуковасць, універсальнасць. Методыка пабудовы музейнай экспазіцыі: сістэматычны, ансамблевы, тэматыка-храналагічны, выбарна-

сюжэты метады. Залежнасць выбару асноўнага метаду пабудовы экспазіцыі ад профілю музея, яго тыпу, мэты і г. д.

Арганізацыя работы над экспазіцыяй. Этапы падрыхтоўкі экспазіцыі: праектаванне і ажыццяўленне. Тры элементы праектавання: навуковае, архітэктурна-мастацкае і тэхнічнае.

Выставачная дзейнасць як сфера экспазіцыйнай работы. Спецыфіка музейных выставак. Класіфікацыя выставак (па тэматыцы, месцы размяшчэння, працягласці). Тыпы выставак. Выстаўка новых паступленняў, выстаўка фондаў, выстаўка з прыватных збораў, мемарыяльная выстаўка, юбілейная выстаўка і інш.

Тэма 6. Культурна-адукацыйная дзейнасць музеяў.

Музейная педагогіка

Музейная педагогіка як навуковая дысцыпліна, яе мэты і задачы. Музейная аўдыторыя. Дыферэнцыраваны падыход да музейнай аўдыторыі – галоўны прынцып культурна-адукацыйнай дзейнасці музея.

Формы культурна-адукацыйнай дзейнасці музея. Сутнасць музейнай экскурсіі. Іншыя базавыя формы культурна-адукацыйнай дзейнасці музея (лекцыя, лекторый, тэматычныя вечары, музейнае свята, урок-экскурсія, кансультацыйная работа). Музейныя заняткі.

Рэкламна-інфарматыўная дзейнасць музея. Грамадскія сувязі музея. Сістэма ўзаемаадносін музея з іншымі ўстановамі.

Дзіцячы музей. Спецыфіка дзіцячых музеяў. Змены мадэляў дзіцячага музея на працягу XX ст.

Тэма 7. Музей установы адукацыі

Умовы стварэння музея ўстановы адукацыі. Фонд арыгінальных музейных прадметаў, наяўнасць памяшкання і абсталявання, якія забяспечваюць захаванасць музейных экспанатаў і ўмовы для іх паказу. Актыў музея (кіраўнік педагог, актыў навучэнцаў).

Профіль музея. Адпаведнасць профіля педагогічнай мэтазгоднасці, характару сабраных калекцый, крыніцам папаўнення (этнаграфічныя, археалагічныя, літаратурныя, мастацкія, музычныя, навуковыя, гісторыі школы, горада, вёскі і г. д.). Статус музея (грамадскі музей пры школе). Умовы атрымання звання “Народны музей”.

Улік і забеспячэнне захаванасці фондаў. Інвентарная кніга. Адказнасць кіраўніцтва школы, пры якой функцыяніруе музей, за захаванасць фондаў.

Асаблівасці экспазіцыйнай работы музея ўстановы адукацыі. Выкарыстанне музея ў вучэбным працэсе (улік зместу вучэбных праграм па розных прадметах пры выбары матэрыялу для экспазіцыі). Рухомасць школьнай экспазіцыі і прыёмы яе абнаўлення. Паказ у экспазіцыі вынікаў пошукавай работы навучэнцаў. Выставачная дзейнасць.

Формы выкарыстання музея ўстанова адукацыі ў вучэбным і выхаваўчым працэсах. Вучэбна-выхаваўчыя задачы музея ўстанова адукацыі. Формы і метады класнай і пазакласнай работы ў музеі.

Распрацоўка канспектаў заняткаў, сцэнарыяў пазакласных мерапрыемстваў на базе музея. Музей установа адукацыі і экскурсійная работа.

Тэма 8. Экскурсійная дзейнасць у адукацыі

Экскурсія як мэтанакіраваны наглядны працэс пазнання. Паняцце і прыкметы экскурсіі. Функцыі (адукацыйная, навуковая, выхаваўчая, інфармацыйная, арганізацыя вольнага часу, пашырэнне кругагляду) і прынцыпы (навуковасці, даступнасці, ідэйнасці, сувязі тэорыі з жыццём і інш.) экскурсіі.

Класіфікацыя экскурсій. Аглядавыя і тэматычныя экскурсіі. Падзяленне тэматычных экскурсій на падгрупы (гістарычныя, мастацтвазнаўчыя, архітэктурныя і архітэктурна-будаўнічыя, літаратурныя, прыродазнаўчыя і экалагічныя, вытворчыя). Метадычныя парады і рэкамендацыі па падрыхтоўцы і правядзенні краязнаўчых, мастацтвазнаўчых і архітэктурных экскурсій у адукацыі. Класіфікацыя экскурсій па месцы правядзення экскурсіі. Гарадскія і загарадныя экскурсіі, іх спецыфіка. Асаблівасці выдзялення экскурсій па спосабе перамяшчэння экскурсійнай групы. Форма правядзення экскурсій.

Экскурсія ў вучэбна-выхаваўчым працэсе. Экскурсія як форма навучання і выхавання. Асаблівасці вучэбнай экскурсіі. Картка экскурсійнага аб'екта. Кантрольны і індывідуальны тэкст экскурсіі.

Методыка падрыхтоўкі і правядзення экскурсіі. Метады і прыёмы арганізацыі дзейнасці на экскурсіі. Структура экскурсіі ў навучальным працэсе. Складанне кароткага і поўнага плана-каспекта экскурсіі па вызначанай тэме.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
“Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі”
 для дзённай формы атрымання адукацыі

Нумар занятку	раздзела, тэмы,	Колькасць аўдыторных гадзін					Пазааўдыторная самастойная праца	Метадычнае забеспячэнне заняткаў (наглядныя метадычныя дапаможнікі і інш.) лекцыі	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі	Семінарскія заняткі	Лабараторныя заняткі	Кіруемая (кантраліруемая) самастойная работа студэнтаў			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4 курс, 7 семестр									
1	Уводзіны. Музей як сацыяльны інстытут. Гісторыя ўзнікнення і развіцця музея	2		12			14		
1.1	Роля музея ў захаванні агульначалавечай спадчыны. Этымалогія паняцця “музей”. Сацыяльна-культурныя функцыі музея ў сучасным грамадстве. Музеязнаўства як навуковая дысцыпліна, яе месца ў сістэме іншых навук. Прадмет даследавання музеязнаўства. Асноўныя паняцці музеязнаўства: музей, музейны прадмет, музейная справа. Гісторыя ўзнікнення і развіцця музея як сацыяльнага інстытута. Перадмузейны перыяд збіральніцтва. Працэс назапашвання рэчаў у першабытным грамадстве: зборы эканамічнага значэння і сацыяльнага прэстыжу. Прыватнае збіральніцтва ў краінах Старажытнага Усходу, калекцыі культурных рэчаў, мастацкіх твораў, матэрыяльных каштоўнасцей у храмах, палацах, бібліятэках Старажытнага Егіпта, Вавілона, Асірыі і інш. Зборы мастацкіх каштоўнасцей у храмах антычных гарадоў – правобразы мастацкіх музеяў. Перадмузейныя формы збіральніцтва ў перыяд Сярэднявечча: калекцыі культурных рэчаў у цэрквах і манастырах. Змены ў падыходах да прыватнага збіральніцтва ў эпоху Адраджэння. Узнікненне сістэматычных калекцый мастацкіх твораў, натуральных рэчаў	2				2	Літ-ра асн. [1], дад. [6], [7], [8]		

	музейнага прызначэння: мюнцкабінеты, натуркабінеты, кунсткамеры. Калекцыі твораў мастацтва ў Ватыкане, калекцыі сям'і Медзічы ў Фларэнцыі. Дзяржаўныя скарбніцы. Заснаванне кунсткамеры ў Дрэздэне. Аружэйная палата ў Маскве.							
1.2	Музейная справа ў эпоху Асветніцтва (другая палова XVII – XVIII ст.). Адлюстраванне асветніцкай ідэалогіі ў музейнай справе. Перамены ў падыходах да калекцыяніравання ў другой палове XVII ст., звязаныя са зменай сацыяльных функцый збіральніцтва. Росквіт палацавых калекцый. Эрмітаж (Санкт-Пецярбург), Луўр (Парыж), Цвінгер (Дрэздэн). Абмежаванасць для наведвання першых імператарскіх музеяў. Пераход да перыядычнай закупкі мастацкіх твораў. Першыя спробы класіфікацыі музейных прадметаў і спецыялізацыі музеяў, звязаныя з развіццём і дыферэнцыяцыяй навук.			2			Літ-ра асн. [1], дад. [6], [7], [8]	Паведамленні, рэфераты
1.3	Адкрыццё першых публічных музеяў. Брытанскі музей (1753), Луўр (1793). Пецярбургская кунсткамера (1719) – першы публічны музей Расіі. Асаблівасці прыватных палацавых галерэй і калекцый. Роля збіральніцтва ў развіцці навукі і мастацкай культуры. Лёс калекцыі Чартарыйскіх. Калекцыі сям'і Баргезе (Рым), галерэі Піцці і Уфіцы (Фларэнцыя).			2			Літ-ра асн. [1], дад. [6], [7], [8]	Прэзентацыі
1.4	Музейная справа ў XIX – пачатку XX ст. “Залаты век” музеяў мастацкага профілю. Рэарганізацыя існуючых мастацкіх музеяў і адкрыццё новых. Прада (1819), Лонданская Нацыянальная галерэя (1824), Старая Мюнхенская пінакатэка (1836). Уплыў росту нацыянальнай самасвядомасці на развіццё нацыянальных музеяў. Першыя спробы стварэння канцэпцыі нацыянальнага музея Ф. Адэлунга (1817). Узнікненне самастойных музейных устаноў шырокага гістарычнага профілю. Венгерскі Нацыянальны музей у Будапешце (1802), Нацыянальны музей у Празе (1818), Стары музей у Берліне (1828), Нацыянальны музей у Кракаве (1879), Егіпецкі музей у Каіры (1858) і інш. Рост і ўскладненне сеткі музеяў гістарычнага профілю, з'яўленне спецыялізаваных археалагічных музеяў. Развіццё ваенна-гістарычных музеяў. Літаратурна-мемарыяльныя музеі. Музей Шылера ў Марбахе (1857), музей Гётэ ў Веймары (1886).			2			Літ-ра асн. [1], дад. [6], [7], [8]	Творчыя праекты “Віртуальны музей” (на выбар)
1.5	Роля мецэнатаў і інтэлігенцыі ў стварэнні новых музеяў і развіцці музейнай справы. Асаблівасці ўтварэння Метраполітэн музея ў Нью-Йорку (1870). Дзейнасць І.В. Цвятаева па стварэнні “Музея прыгожых мастацтваў” (1890). “Маскоўская гарадская галерэя Паўла і Сяргея Трацяковых” (1856; 1892).			2			Літ-ра асн. [1], дад. [6], [7], [8]	Творчыя праекты “Прэзентацыя музея” (на

	Павелічэнне ролі музеяў у навуковай і адукацыйнай дзейнасці.							выбар)
1.6	Навукова-даследчая і навукова-адукацыйная функцыі музеяў ў канцы XIX – пачатку XX ст. Навуковыя музеі і музеі пры навучальных установах. Ашмоліян-музей у Оксфардзе (1845). Мастацка-прамысловыя музеі і музеі рамёстваў, прамысловыя і тэхнічныя музеі. Кенсінгтонскі музей навукі і тэхнікі (1852), Маскоўскі політэхнічны музей (1872). Стварэнне новага тыпу музея – музея пад адкрытым небам. Дзейнасць А. Хазеліуса па стварэнні “Скансэна” (1891). Асноўныя фактары павелічэння колькасці музеяў пад адкрытым небам у краінах паўночнай Еўропы ў канцы XIX – пачатку XX ст. Асаблівасці развіцця музеяў Еўропы і Амерыкі ў сярэдзіне – канцы XX ст. Ідэалагізацыя і палітызацыя музейнай справы, пагаршэнне ў выніку гэтага навукова-даследчай, збіральніцкай, фондавай і культурна-адукацыйнай працы. Страты музейных каштоўнасцей падчас другой сусветнай вайны.			2			2	Літ-ра асн. [1], дад. [6], [7], [8] Распрацоўка прэс-рэліза музея
1.7	Пашырэнне сферы дзейнасці музеяў у другой палове XX ст. Развіццё музейнай справы ў розных рэгіёнах свету пасля вайны. Фарміраванне і развіццё музейлогіі як навуковай дысцыпліны. Стварэнне сеткі музейных навуковых і даследчых цэнтраў. Сучасныя тэндэнцыі і напрамкі ў развіцці музейзнаўства. Экамузейлогія. Асноўныя прынцыпы арганізацыі і дзейнасці экамузеяў. Першыя тэарэтычныя і практычныя спробы рэалізацыі ідэі стварэння экамузеяў у Францыі. Музей чалавека і прамысловасці абшчыны Ле Крэзо. Міжнародны рух за новую музейлогію. Міжнародныя музейныя ўстановы (ICOM, 1964).			2			2	Літ-ра асн. [1], дад. [6], [7], [8] Стварэнне макета сайта (старонкі) музея
2	Гісторыя развіцця музейнай справы ў Беларусі			4			6	
2.1	Крыніцы вывучэння музейнай справы (арыгінальныя апісанні і каталогі, музейзнаўчыя выданні, каталогі музеяў, манаграфічныя даследаванні, працы музеяў, музейзнаўчыя часопісы і г. д.). Старажытнабеларускае збіральніцтва (вялікакняжацкія зборы і зборы рэчаў культывага прызначэння). Прыватнае збіральніцтва. Калекцыі унікальных помнікаў матэрыяльнай культуры, фамільных рэліквій, рэдкіх кніг, рукапісаў у маёнтку Радзівілаў у Нясвіжы, “Сапезанскі збор”. Перамены ў падыходах да прыватнага калекцыяніравання ў другой палове XVIII ст. Палацавыя галерэі і прыватнашляхецкія зборы І. Храптовіча (Шчорсы), А. Тызенгаўза (Гродна) і інш. Узнікненне першых музеяў пры навучальных установах, іх роля ў развіцці даследаванняў у галіне прыродазнаўчых, дакладных навук. Музей пры Полацкай калегіі езуітаў.			2			4	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [2], [5] Паведамленні, рэфераты

	“Кабінет натуральнай гісторыі” Гродзенскай медыцынскай школы. Драбленне і вываз калекцый з беларускіх зямель пасля падзелу Рэчы Паспалітай. Лёс “Музеўма айчыннай прамысловасці” Горы-Горыцкага прамысловага інстытута. Віленскі музей старажытнасцей – першы агульнадаступны музей на Беларусі (1856). Тэндэнцыі развіцця музеяў Беларусі ў канцы XIX – пачатку XX ст. Царкоўна-археалагічныя музеі, музеі пры земствах, навуковых таварыствах, навучальных установах. Прыватныя калекцыі ў другой палове XIX ст.							
2.2	Змены ў музейнай справе пасля 1917 г. Заканадаўчыя акты савецкага ўрада па музейнай справе. Нацыяналізацыя культурна-гістарычных каштоўнасцей. Дзяржаўныя ўстановы па кіраванні музеямі. Стварэнне музейнай сеткі і нацыянальнага музейнага фонду. Беларускі дзяржаўны музей і яго філіялы. Роля М. Шчакаціхіна ў стварэнні нацыянальнага беларускага музея. Краязнаўчыя музеі ў Заходняй Беларусі. Развіццё Беларускага музея І. Луцкевіча ў Вільні (1921–1946 гг.). Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей. Палескі музей у Пінску. Дом-музей А. Міцкевіча ў Навагрудку. Ідэалагізацыя і палітызацыя музейнай справы ў 30-я гг. XX ст., рабаўніцтва і продаж найкаштоўнейшых музейных прадметаў, рэпрэсіі ў адносінах да супрацоўнікаў музеяў. Музеі Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Страты часткі музейнага фонду падчас акупацыі. Аднаўленне і развіццё музейнай сеткі ў пасляваенны час. Змяненне сістэмы кіравання музеямі, падпарадкаванне музеяў Міністэрству культуры БССР. Пашырэнне музейнай сеткі. Павелічэнне колькасці музеяў ваенна-гістарычных, мемарыяльных, працоўнай і баявой славы. Рост сеткі грамадскіх музеяў. Звужэнне функцый музеяў у 50–70-я гг., падпарадкаванне іх палітычным мэтам. Праблемы забеспячэння музеяў спецыялістамі.			2		2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [2], [3], [4], [5]	Фронтальнае апытанне
3	Сістэма арганізацыі музейнай справы ў сучаснай Беларусі			4		6		
3.1	Характарыстыка сучаснага становішча музейнай справы ў Беларусі. Нарматыўна-прававое рэгуляванне музейнай справы ў Рэспубліцы Беларусь. Класіфікацыя музеяў. Прынцыпы дзялення музеяў на групы. Дзяленне музеяў па юрыдычным статусе (дзяржаўныя, грамадскія, прыватныя). Якасная тыпалогія (публічныя, навуковыя, вучэбныя). Дзяленне музеяў па іерархічнай падпарадкаванасці (цэнтральныя, мясцовыя, абласныя і г. д.). Ведамасная прыналежнасць музеяў. Асноўныя профільныя групы музеяў. Музеі комплекснага профілю. Тыпы музеяў (музей пад адкрытым небам, скансэн, музей-запаведнік,			2		4	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [2], [3], [4], [5]	Паведамленні пра музеі свайго раёну

	мемарыяльны музей, дом-музей і г. д.). Музей народнай архітэктуры і побыту. Гісторыка-культурны музей-запаведнік “Заслаўе”. Полацкі гісторыка-архітэктурны музей-запаведнік.							
3.2	Музейная сетка Беларусі. Галаўны музей і яго філіялы. Нацыянальны музей гісторыі і культуры Беларусі, Музей старажытнабеларускай культуры НАН Беларусі, Нацыянальны мастацкі музей, Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей, філіялы рэспубліканскіх музеяў, абласныя музеі, мясцовыя краязнаўчыя музеі. Катэгорыі музея. Параметры вызначэння катэгорыі музея (месца ў дзяржаўнай сістэме музеяў, аб’ём асноўнага фонду, экспазіцыйная плошча, колькасць наведванняў і г. д.).			2			2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [2], [3], [4], [5] Распрацоўка праекта канцэпцыі музея
4	Структура музея і асноўныя напрамкі дзейнасці. Навукова-фондавая работа музея	2					4	
4.1	Структурныя аддзелы сучаснага музея. Навуковая рада, яе роля ў каардынацыі дзейнасці музея. Навукова-метадычная рада, яе задачы па пытаннях камплектацыі, экспазіцыйнай, культурна-адукацыйнай дзейнасці і г. д. Фондава-закупачная камісія. Вызначэнне каштоўнасці і мэтазгоднасці закупкі тых або іншых прадметаў, уключэнне іх у склад таго ці іншага збору, калекцыі і г. д. Навуковыя аддзелы, іх месца ў структуры музея. Фарміраванне фондавага збору – асноўны напрамак дзейнасці музея. Навуковая канцэпцыя камплектавання – сістэмнае ўяўленне аб мэтах, напрамках, формах і метадах камплектавання фондаў музея і як аснова дзейнасці ўсіх падпарадкаванняў музея. Метады камплектавання (тэматычнае і сістэматычнае). Формы камплектавання (збіральніцкая дзейнасць, экспедыцыя, камандзіроўка). Формы бягучага камплектавання (закупка, абмен, перадача ў дар, перадача на часовае захаванне). Улік і захаванне музейных фондаў. Нарматыўныя дакументы па ўліку і захаванні. Уліковая навукова-фондавая дакументацыя як умова юрыдычнай аховы музейнага збору. Склад і структура музейных фондаў. Асноўныя элементы структуры музейных фондаў. Вывучэнне і навуковае апісанне музейных прадметаў. Атрыбуцыя. Вызначэнне аўтэнтычнасці, сапраўднасці. Музейная каштоўнасць прадмета. Вопісы калекцый. Забеспячэнне захаванасці музейных прадметаў у спецыяльна прыстасаваных фондасховішчах, стварэнне найбольш рацыянальнай сістэмы захавання (тэмпературна-вільготны, светлавы, біялагічны рэжымы, адпаведная ўпакоўка, прафілактычная апрацоўка, планавая рэстаўрацыя, кансервацыя і			2			4	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [5], [6], [8]

	г. д.). Захаванне музейных прадметаў у экспазіцыі. Адкрытае захаванне. Кансервацыя і рэстаўрацыя музейных прадметаў.							
5	Навукова-экспазіцыйная работа ў музеі		4			6		
5.1	Тыпы музейнай экспазіцыі. Прынцыпы пабудовы музейнай экспазіцыі: ідэйнасць, навуковасць, універсальнасць. Методыка пабудовы музейнай экспазіцыі: сістэматычны, ансамблевы, тэматыка-храналагічны, выбарна-сюжэтны метады. Залежнасць выбару асноўнага метаду пабудовы экспазіцыі ад профілю музея, яго тыпу, мэты і г. д. Арганізацыя работы над экспазіцыяй. Этапы падрыхтоўкі экспазіцыі: праектаванне і ажыццяўленне. Тры элементы праектавання: навуковае, архітэктурна-мастацкае і тэхнічнае.		2			4	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [5], [6], [8]	Творчы праект “Выстава-прэзентацыя мастацкага музея”
5.2	Выставачная дзейнасць як сфера экспазіцыйнай работы. Спецыфіка музейных выставак. Класіфікацыя выставак (па тэматыцы, месцы размяшчэння, працягласці). Тыпы выставак. Выстаўка новых паступленняў, выстаўка фондаў, выстаўка з прыватных збораў, мемарыяльная выстаўка, юбілейная выстаўка і інш.		2			2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [5], [6], [8]	Распрацоўка сцэнару выставы
6	Культурна-адукацыйная дзейнасць музеяў. Музейная педагогіка	2	2			4		
6.1	Музейная педагогіка як навуковая дысцыпліна, яе мэты і задачы. Музейная аўдыторыя. Дыферэнцыраваны падыход да музейнай аўдыторыі – галоўны прынцып культурна-адукацыйнай дзейнасці музея. Формы культурна-адукацыйнай дзейнасці музея. Сутнасць музейнай экскурсіі. Іншыя базавыя формы культурна-адукацыйнай дзейнасці музея (лекцыя, лекторый, тэматычныя вечары, музейнае свята, урок-экскурсія, кансультацыйная работа). Музейныя заняткі. Рэкламна-інфарматыўная дзейнасць музея. Грамадскія сувязі музея. Сістэма ўзаемаадносін музея з іншымі ўстановамі.	2				2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [5], [6], [8]	
6.2	Дзіцячы музей. Спецыфіка дзіцячых музеяў. Змены мадэляў дзіцячага музея на працягу XX ст.		2			2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [5], [6], [8]	Распрацоўка канцэпцыі дзіцячага музея
7	Музей установы адукацыі		4			6		
7.1	Умовы стварэння музея ўстановы адукацыі. Фонд арыгінальных музейных прадметаў, наяўнасць памяшкання і абсталявання, якія забяспечваюць захаванасць музейных экспанатаў і ўмовы для іх паказу. Актыў музея (кіраўнік педагог, актыў навучэнцаў). Профіль музея. Адназначнасць профіля педагогічнай мэтазгоднасці, характару сабраных калекцый, крыніцам папаўнення (этнаграфічныя, археалагічныя, літаратурныя, мастацкія, музычныя, навуковыя, гісторыі школы, горада, вёскі		2			2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [5], [6], [8]	Паведамленні, індывідуальнае апытанне

	і г. д.). Статус музея (грамадскі музей пры школе). Умовы атрымання звання “Народны музей”. Улік і забеспячэнне захаванасці фондаў. Інвентарная кніга. Адказнасць кіраўніцтва школы, пры якой функцыяніруе музей, за захаванасць фондаў. Асаблівасці экспазіцыйнай работы музея ўстанова адукацыі. Выкарыстанне музея ў вучэбным працэсе (улік зместу вучэбных праграм па розных прадметах пры выбары матэрыялу для экспазіцыі). Рухомасць школьнай экспазіцыі і прыёмы яе абнаўлення. Паказ у экспазіцыі вынікаў пошукавай работы навучэнцаў. Выставачная дзейнасць. Формы выкарыстання музея ўстанова адукацыі ў вучэбным і выхаваўчым працэсах. Вучэбна-выхаваўчыя задачы музея ўстанова адукацыі. Формы і метады класнай і пазакласнай работы ў музеі.								
7.2	Распрацоўка канспектаў заняткаў, сцэнарыяў пазакласных мерапрыемстваў на базе музея. Музей установы адукацыі і экскурсійная работа.			2			4	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [5], [6], [8]	Распрацоўка канспекта музейнага занятка
8	Экскурсійная дзейнасць у адукацыі	2		10			12		
8.1	Экскурсія як мэтанакіраваны наглядны працэс пазнання. Паняцце і прыкметы экскурсіі. Функцыі (адукацыйная, навуковая, выхаваўчая, інфармацыйная, арганізацыя вольнага часу, пашырэнне кругагляду) і прынцыпы (навуковасці, даступнасці, ідэйнасці, сувязі тэорыі з жыццём і інш.) экскурсіі.	2						Літ-ра асн. [1], дад. [1], [6], [8]	
8.2	Класіфікацыя экскурсій. Аглядавыя і тэматычныя экскурсіі. Падзяленне тэматычных экскурсій на падгрупы (гістарычныя, мастацтвазнаўчыя, архітэктурныя і архітэктурна-будаўнічыя, літаратурныя, прыродазнаўчыя і экалагічныя, вытворчыя).			2			2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [6], [8]	Вучэбны праект “Беларусь экскурсійная”
8.3	Метадычныя парады і рэкамендацыі па падрыхтоўцы і правядзенні краязнаўчых, мастацтвазнаўчых і архітэктурных экскурсій у адукацыі. Класіфікацыя экскурсій па месцы правядзення экскурсіі. Гарадскія і загарадныя экскурсіі, іх спецыфіка. Асаблівасці выдзялення экскурсій па спосабе перамяшчэння экскурсійнай групы. Форма правядзення экскурсій.			2			2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [6], [8]	Распрацоўка маршрутнага ліста для экскурсіі
8.4	Экскурсія ў вучэбна-выхаваўчым працэсе. Экскурсія як форма навучання і выхавання. Асаблівасці вучэбнай экскурсіі. Картка экскурсійнага аб’екта. Кантрольны і індывідуальны тэкст экскурсіі.			2			2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [6], [8]	Распрацоўка сцэнарыя тэатралізаванай мізансцэны для экскурсіі
8.5	Методыка падрыхтоўкі і правядзення экскурсіі. Метады і прыёмы арганізацыі дзейнасці на экскурсіі. Структура экскурсіі ў навучальным працэсе.			2			2	Літ-ра асн. [1], дад. [1],	Распрацоўка тэматыкі

							[6], [8]	экскурсій для розных узроставых груп	
8.6	Складанне кароткага і поўнага плана-каспекта экскурсіі па вызначанай тэме.			2			4	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [6], [8]	Распрацоўка плана-каспекта экскурсіі па зададзенай тэме
	Всего за семестр	8		40			58	Залік	
	Всего	8		40			58		

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
“Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі”
для студэнтаў Лаянскага педагагічнага ўніверсітэта

Нумар занятку	Раздзел, тэма, занятку	Колькасць аўдыторных гадзін					Пазааўдыторная самастойная праца	Метадычнае забеспячэнне заняткаў (наглядныя метадычныя дапаможнікі і інш.) лекцыі	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі	Семінарскія заняткі	Лабараторныя заняткі	Кіруемая (кантраліруемая) самая работа студэнтаў			
1	Назва раздзела, тэмы, занятку: пералік пытанняў, якія вывучаюцца	3	4	5	6	7	8	9	10
4 курс, 7 семестр									
1	Уводзіны. Музей як сацыяльны інстытут. Гісторыя ўзнікнення і развіцця музея	2	10				12		
1.1	Роля музея ў захаванні агульначалавечай спадчыны. Этымалогія паняцця “музей”. Сацыяльна-культурныя функцыі музея ў сучасным грамадстве. Музеязнаўства як навуковая дысцыпліна, яе месца ў сістэме іншых навук. Прадмет даследавання музеязнаўства. Асноўныя паняцці музеязнаўства: музей, музейны прадмет, музейная справа. Гісторыя ўзнікнення і развіцця музея як сацыяльнага інстытута. Перадмузейны перыяд збіральніцтва. Працэс назапашвання рэчаў у першабытным грамадстве: зборы эканамічнага значэння і сацыяльнага прэстыжу. Прыватнае збіральніцтва ў краінах Старажытнага Усходу, калекцыі культурных рэчаў, мастацкіх твораў, матэрыяльных каштоўнасцей у храмах, палацах, бібліятэках Старажытнага Егіпта, Вавілона, Асірыі і інш. Зборы мастацкіх каштоўнасцей у храмах антычных гарадоў – правобразы мастацкіх музеяў. Перадмузейныя формы збіральніцтва ў перыяд Сярэднявечча: калекцыі культурных рэчаў у цэрквах і манастырах. Змены ў падыходах да прыватнага збіральніцтва ў эпоху Адраджэння.	2					2	Літ-ра асн. [1], дад. [6], [7], [8]	

	Узнікненне сістэматычных калекцый мастацкіх твораў, натуральных рэчаў музейнага прызначэння: мюнцкабінеты, натуркабінеты, кунсткамеры. Калекцыі твораў мастацтва ў Ватыкане, калекцыі сям’і Медзічы ў Фларэнцыі. Дзяржаўныя скарбніцы. Заснаванне кунсткамеры ў Дрэздэне. Аружэйная палата ў Маскве.							
1.2	Музейная справа ў эпоху Асветніцтва (другая палова XVII – XVIII ст.). Адлюстраванне асветніцкай ідэалогіі ў музейнай справе. Перамены ў падыходах да калекцыяніравання ў другой палове XVII ст., звязаныя са зменай сацыяльных функцый збіральніцтва. Росквіт палацавых калекцый. Эрмітаж (Санкт-Пецярбург), Луўр (Парыж), Цвінгер (Дрэздэн). Абмежаванасць для наведвання першых імператарскіх музеяў. Пераход да перыядычнай закупкі мастацкіх твораў. Першыя спробы класіфікацыі музейных прадметаў і спецыялізацыі музеяў, звязаныя з развіццём і дыферэнцыяцыяй навук.		2				Літ-ра асн. [1], дад. [6], [7], [8]	Паведамленні, рэфераты
1.3	Адкрыццё першых публічных музеяў. Брытанскі музей (1753), Луўр (1793). Пецярбургская кунсткамера (1719) – першы публічны музей Расіі. Асаблівасці прыватных палацавых галерэй і калекцый. Роля збіральніцтва ў развіцці навукі і мастацкай культуры. Лёс калекцыі Чартарыйскіх. Калекцыі сям’і Баргезе (Рым), галерэі Піцці і Уфіцы (Фларэнцыя).		2				Літ-ра асн. [1], дад. [6], [7], [8]	Прэзентацыі
1.4	Музейная справа ў XIX – пачатку XX ст. “Залаты век” музеяў мастацкага профілю. Рэарганізацыя існуючых мастацкіх музеяў і адкрыццё новых. Прада (1819), Лонданская Нацыянальная галерэя (1824), Старая Мюнхенская пінакатэка (1836). Уплыў росту нацыянальнай самасвядомасці на развіццё нацыянальных музеяў. Першыя спробы стварэння канцэпцыі нацыянальнага музея Ф. Адэлунга (1817). Узнікненне самастойных музейных устаноў шырокага гістарычнага профілю. Венгерскі Нацыянальны музей у Будапешце (1802), Нацыянальны музей у Празе (1818), Стары музей у Берліне (1828), Нацыянальны музей у Кракаве (1879), Егіпецкі музей у Каіры (1858) і інш. Рост і ўскладненне сеткі музеяў гістарычнага профілю. Развіццё ваенна-гістарычных музеяў. Літаратурна-мемарыяльныя музеі. Музей Шылера ў Марбахе (1857), музей Гётэ ў Веймары (1886). Роля мецэнатаў і інтэлігенцыі ў стварэнні новых музеяў і развіцці музейнай справы. Асаблівасці ўтварэння Метраполітэн музея ў Нью-Йорку (1870). Дзейнасць І.В. Цвятаева па стварэнні “Музея прыгожых мастацтваў” (1890). “Маскоўская гарадская галерэя Паўла і Сяргея Трацяковых” (1856; 1892). Павелічэнне ролі музеяў у навуковай і адукацыйнай дзейнасці.		2				Літ-ра асн. [1], дад. [6], [7], [8]	Творчыя праекты “Віртуальны музей” (на выбар)

1.5	Навукова-даследчая і навукова-адукацыйная функцыі музея ў канцы XIX – пачатку XX ст. Навуковыя музеі і музеі пры навучальных установах. Ашмоліян-музей у Оксфардзе (1845). Мастацка-прамысловыя музеі і музеі рамёстваў, прамысловыя і тэхнічныя музеі. Кенсінгтонскі музей навукі і тэхнікі (1852), Маскоўскі політэхнічны музей (1872). Стварэнне новага тыпу музея – музея пад адкрытым небам. Дзейнасць А. Хазеліуса па стварэнні “Скансэна” (1891). Асноўныя фактары павелічэння колькасці музеяў пад адкрытым небам у краінах паўночнай Еўропы ў канцы XIX – пачатку XX ст. Асаблівасці развіцця музеяў Еўропы і Амерыкі ў сярэдзіне – канцы XX ст. Ідэалагізацыя і палітызацыя музейнай справы, пагаршэнне ў выніку гэтага навукова-даследчай, збіральніцкай, фондавай і культурна-адукацыйнай працы. Страты музейных каштоўнасцей падчас другой сусветнай вайны.		2				2	Літ-ра асн. [1], дад. [6], [7], [8]	Распрацоўка прэс-рэліза музея
1.6	Пашырэнне сферы дзейнасці музеяў у другой палове XX ст. Развіццё музейнай справы ў розных рэгіёнах свету пасля вайны. Фарміраванне і развіццё музейлогіі як навуковай дысцыпліны. Стварэнне сеткі музейных навуковых і даследчых цэнтраў. Сучасныя тэндэнцыі і напрамкі ў развіцці музейзнаўства. Экамузейлогія. Асноўныя прынцыпы арганізацыі і дзейнасці экамузеяў. Першыя тэарэтычныя і практычныя спробы рэалізацыі ідэі стварэння экамузеяў у Францыі. Музей чалавека і прамысловасці абшчыны Ле Крэзо. Міжнародны рух за новую музейлогію. Міжнародныя музейныя ўстановы (ICOM, 1964).		2				2	Літ-ра асн. [1], дад. [6], [7], [8]	Стварэнне макета сайта (старонкі) музея
2	Гісторыя развіцця музейнай справы ў Беларусі	2	2				6		
2.1	Крыніцы вывучэння музейнай справы (арыгінальныя апісанні і каталогі, музейзнаўчыя выданні, каталогі музеяў, манаграфічныя даследаванні, працы музеяў, музейзнаўчыя часопісы і г. д.). Старажытнабеларускае збіральніцтва (вялікакняжацкія зборы і зборы рэчаў культавага прызначэння). Прыватнае збіральніцтва. Калекцыі унікальных помнікаў матэрыяльнай культуры, фамільных рэліквій, рэдкіх кніг, рукапісаў у маёнтку Радзівілаў у Нясвіжы, “Сапежанскі збор”. Перамены ў падыходах да прыватнага калекцыяніравання ў другой палове XVIII ст. Палацавыя галерэі і прыватнашляецкія зборы І. Храптовіча (Шчорсы), А. Тызенгаўза (Гродна) і інш. Узнікненне першых музеяў пры навучальных установах, іх роля ў развіцці даследаванняў у галіне прыродазнаўчых, дакладных навук. Музей пры Полацкай калегіі езуітаў. “Кабінет натуральнай гісторыі” Гродзенскай медыцынскай школы. Драбленне і вываз калекцый з беларускіх зямель пасля падзелу Рэчы	2					4	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [2], [5]	Паведамленні, рэфераты

	Паспалітай. Лёс “Музеўма айчыннай прамысловасці” Горы-Горыцкага прамысловага інстытута. Віленскі музей старажытнасцей – першы агульнадаступны музей на Беларусі (1856). Тэндэнцыі развіцця музеяў Беларусі ў канцы XIX – пачатку XX ст. Царкоўна-археалагічныя музеі, музеі пры земствах, навуковых таварыствах, навучальных установах. Прыватныя калекцыі ў другой палове XIX ст.							
2.2	Змены ў музейнай справе пасля 1917 г. Заканадаўчыя акты савецкага ўрада па музейнай справе. Нацыяналізацыя культурна-гістарычных каштоўнасцей. Дзяржаўныя ўстановы па кіраванні музеямі. Стварэнне музейнай сеткі і нацыянальнага музейнага фонду. Беларускі дзяржаўны музей і яго філіялы. Роля М. Шчакаціхіна ў стварэнні нацыянальнага беларускага музея. Краязнаўчыя музеі ў Заходняй Беларусі. Развіццё Беларускага музея І. Луцкевіча ў Вільні (1921–1946 гг.). Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей. Палескі музей у Пінску. Дом-музей А. Міцкевіча ў Навагрудку. Ідэалагізацыя і палітызацыя музейнай справы ў 30-я гг. XX ст., рабаўніцтва і продаж найкаштоўнейшых музейных прадметаў, рэпрэсіі ў адносінах да супрацоўнікаў музеяў. Музеі Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Страты часткі музейнага фонду падчас акупацыі. Аднаўленне і развіццё музейнай сеткі ў пасляваенны час. Змяненне сістэмы кіравання музеямі, падпарадкаванне музеяў Міністэрству культуры БССР. Пашырэнне музейнай сеткі. Рост сеткі грамадскіх музеяў. Звужэнне функцый музеяў у 50–70-я гг., падпарадкаванне іх палітычным мэтам. Праблемы забеспячэння музеяў спецыялістамі.					2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [2], [3], [4], [5]	Фронтальнае апытанне
3	Сістэма арганізацыі музейнай справы ў сучаснай Беларусі					4	6	
3.1	Характарыстыка сучаснага становішча музейнай справы ў Беларусі. Нарматыўна-прававое рэгуляванне музейнай справы ў Рэспубліцы Беларусь. Класіфікацыя музеяў. Прынцыпы дзялення музеяў на групы. Дзяленне музеяў па юрыдычным статусе (дзяржаўныя, грамадскія, прыватныя). Якасная тыпалогія (публічныя, навуковыя, вучэбныя). Дзяленне музеяў па іерархічнай падпарадкаванасці (цэнтральныя, мясцовыя, абласныя і г. д.). Ведамасная прыналежнасць музеяў. Асноўныя профільныя групы музеяў. Музеі комплекснага профілю. Тыпы музеяў (музей пад адкрытым небам, скансэн, музей-запаведнік, мемарыяльны музей, дом-музей і г. д.). Музей народнай архітэктуры і побыту. Гісторыка-культурны музей-запаведнік “Заслаўе”. Полацкі гісторыка-архітэктурны музей-запаведнік.					2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [2], [3], [4], [5]	Паведамленні пра музеі свайго раёну

3.2	Музейная сетка Беларусі. Галаўны музей і яго філіялы. Нацыянальны музей гісторыі і культуры Беларусі, Музей старажытнабеларускай культуры НАН Беларусі, Нацыянальны мастацкі музей, Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей, філіялы рэспубліканскіх музеяў, абласныя музеі, мясцовыя краязнаўчыя музеі. Катэгорыі музея. Параметры вызначэння катэгорыі музея (месца ў дзяржаўнай сістэме музеяў, аб'ём асноўнага фонду, экспазіцыйная плошча, колькасць наведванняў і г. д.).		2				2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [2], [3], [4], [5]	Распрацоўка праекта канцэпцыі музея
4	Структура музея і асноўныя напрамкі дзейнасці. Навукова-фондавая работа музея	2					4		
4.1	Структурныя аддзелы сучаснага музея. Навуковая рада, яе роля ў каардынацыі дзейнасці музея. Навукова-метадычная рада, яе задачы па пытаннях камплектацыі, экспазіцыйнай, культурна-адукацыйнай дзейнасці і г. д. Фондава-закупачная камісія. Вызначэнне каштоўнасці і мэтазгоднасці закупкі тых або іншых прадметаў, уключэнне іх у склад таго ці іншага збору, калекцыі і г. д. Навуковыя аддзелы, іх месца ў структуры музея. Фарміраванне фондавага збору – асноўны напрамак дзейнасці музея. Навуковая канцэпцыя камплектавання. Метады камплектавання (тэматычнае і сістэматычнае). Формы камплектавання (збіральніцкая дзейнасць, экспедыцыя, камандзіроўка). Формы бягучага камплектавання (закупка, абмен, перадача ў дар, перадача на часовае захаванне). Улік і захаванне музейных фондаў. Нарматыўныя дакументы па ўліку і захаванні. Уліковая навукова-фондавая дакументацыя як умова юрыдычнай аховы музейнага збору. Склад і структура музейных фондаў. Асноўныя элементы структуры музейных фондаў. Вывучэнне і навуковае апісанне музейных прадметаў. Атрыбуцыя. Вызначэнне аўтэнтычнасці, сапраўднасці. Музейная каштоўнасць прадмета. Вопісы калекцый. Забеспячэнне захаванасці музейных прадметаў у спецыяльна прыстасаваных фондасховішчах, стварэнне найбольш рацыянальнай сістэмы захавання (тэмпературна-вільготны, светлавы, біялагічны рэжымы, адпаведная ўпакоўка, прафілактычная апрацоўка, планавая рэстаўрацыя, кансервацыя і г. д.). Захаванне музейных прадметаў у экспазіцыі. Адкрытае захаванне. Кансервацыя і рэстаўрацыя музейных прадметаў.	2					4	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [5], [6], [8]	
5	Навукова-экспазіцыйная работа ў музеі		2				4		
5.1	Тыпы музейнай экспазіцыі. Прынцыпы пабудовы музейнай экспазіцыі: ідэйнасць, навуковасць, універсальнасць. Методыка пабудовы музейнай		2				4	Літ-ра асн. [1], дад. [1],	Творчы праект “Выстава-

	экспазіцыі: сістэматычны, ансамблевы, тэматыка-храналагічны, выбарна-сюжэтны метады. Залежнасць выбару асноўнага метаду пабудовы экспазіцыі ад профілю музея, яго тыпу, мэты і г. д. Арганізацыя работы над экспазіцыяй. Этапы падрыхтоўкі экспазіцыі: праектаванне і ажыццяўленне. Тры элементы праектавання: навуковае, архітэктурна-мастацкае і тэхнічнае. Выставачная дзейнасць як сфера экспазіцыйнай работы. Спецыфіка музейных выставак. Класіфікацыя выставак (па тэматыцы, месцы размяшчэння, працягласці). Тыпы выставак. Выстаўка новых паступленняў, выстаўка фондаў, выстаўка з прыватных збораў, мемарыяльная выстаўка, юбілейная выстаўка і інш.						[5], [6], [8]	прэзентацыя мастацкага музея”
6	Культурна-адукацыйная дзейнасць музеяў. Музейная педагогіка	2					2	
6.1	Музейная педагогіка як навуковая дысцыпліна, яе мэты і задачы. Музейная аўдыторыя. Дыферэнцыраваны падыход да музейнай аўдыторыі – галоўны прынцып культурна-адукацыйнай дзейнасці музея. Формы культурна-адукацыйнай дзейнасці музея. Сутнасць музейнай экскурсіі. Іншыя базавыя формы культурна-адукацыйнай дзейнасці музея (лекцыя, лекторый, тэматычныя вечары, музейнае свята, урок-экскурсія, кансультацыйная работа). Музейныя заняткі. Рэкламна-інфарматыўная дзейнасць музея. Грамадскія сувязі музея. Сістэма ўзаемаадносін музея з іншымі ўстановамі. Дзіцячы музей. Спецыфіка дзіцячых музеяў. Змены мадэляў дзіцячага музея на працягу XX ст.	2				2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [5], [6], [8]	
7	Музей установы адукацыі		2				6	
7.1	Умовы стварэння музея ўстановы адукацыі. Фонд арыгінальных музейных прадметаў, наяўнасць памяшкання і абсталявання, якія забяспечваюць захаванасць музейных экспанатаў і ўмовы для іх паказу. Актыў музея (кіраўнік педагог, актыў навучэнцаў). Профіль музея. Адпаведнасць профіля педагогічнай мэтазгоднасці, характару сабраных калекцый, крыніцам папаўнення (этнаграфічныя, археалагічныя, літаратурныя, мастацкія, музычныя, навуковыя, гісторыі школы, горада, вёскі і г. д.). Статус музея (грамадскі музей пры школе). Умовы атрымання звання “Народны музей”. Улік і забеспячэнне захаванасці фондаў. Інвентарная кніга. Адказнасць кіраўніцтва школы, пры якой функцыяніруе музей, за захаванасць фондаў. Асаблівасці экспазіцыйнай работы музея ўстановы адукацыі. Выкарыстанне музея ў вучэбным працэсе (улік зместу вучэбных праграм па розных прадметах пры выбары матэрыялу для экспазіцыі). Рухомасць школьнай		2			2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [5], [6], [8]	Паведамленні, індывідуальнае апытанне

	экспазіцыі і прыёмы яе абнаўлення. Паказ у экспазіцыі вынікаў пошукавай работы навучэнцаў. Выставачная дзейнасць. Формы выкарыстання музея ўстанова адукацыі ў вучэбным і выхаваўчым працэсах. Вучэбна-выхаваўчыя задачы музея ўстанова адукацыі. Формы і метады класнай і пазакласнай работы ў музеі. Распрацоўка канспектаў заняткаў, сцэнарыяў пазакласных мерапрыемстваў на базе музея. Музей установы адукацыі і экскурсійная работа.								
7.2	Распрацоўка канспектаў заняткаў, сцэнарыяў пазакласных мерапрыемстваў на базе музея. Музей установы адукацыі і экскурсійная работа.			2			4	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [5], [6], [8]	Распрацоўка канспекта музейнага занятка
8	Экскурсійная дзейнасць у адукацыі	2	8				10		
8.1	Экскурсія як мэтанакіраваны наглядны працэс пазнання. Паняцце і прыкметы экскурсіі. Функцыі (адукацыйная, навуковая, выхаваўчая, інфармацыйная, арганізацыя вольнага часу, пашырэнне кругагляду) і прынцыпы (навуковасці, даступнасці, ідэйнасці, сувязі тэорыі з жыццём і інш.) экскурсіі.	2					2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [6], [8]	
8.2	Класіфікацыя экскурсій. Аглядавыя і тэматычныя экскурсіі. Падзяленне тэматычных экскурсій на падгрупы (гістарычныя, мастацтвазнаўчыя, архітэктурныя і архітэктурна-будаўнічыя, літаратурныя, прыродазнаўчыя і экалагічныя, вытворчыя).			2			2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [6], [8]	Вучэбны праект “Беларусь экскурсійная”
8.3	Метадычныя парады і рэкамендацыі па падрыхтоўцы і правядзенні краязнаўчых, мастацтвазнаўчых і архітэктурных экскурсій у адукацыі. Класіфікацыя экскурсій па месцы правядзення экскурсіі. Гарадскія і загарадныя экскурсіі, іх спецыфіка. Асаблівасці выдзялення экскурсій па спосабе перамяшчэння экскурсійнай групы. Форма правядзення экскурсій.			2			2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [6], [8]	Распрацоўка маршрутнага ліста для экскурсіі
8.4	Экскурсія ў вучэбна-выхаваўчым працэсе. Экскурсія як форма навучання і выхавання. Асаблівасці вучэбнай экскурсіі. Картка экскурсійнага аб’екта. Кантрольны і індывідуальны тэкст экскурсіі.			2			2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [6], [8]	Распрацоўка сцэнарыя тэатралізаванай мізансцэны для экскурсіі
8.5	Методыка падрыхтоўкі і правядзення экскурсіі. Метады і прыёмы арганізацыі дзейнасці на экскурсіі. Структура экскурсіі ў навучальным працэсе. Складанне кароткага і поўнага плана-каспекта экскурсіі па вызначанай тэме.			2			2	Літ-ра асн. [1], дад. [1], [6], [8]	Распрацоўка тэматыкі экскурсій для розных груп
	Всего за семестр	10	30				50		Залік
	Всего	10	30				50		

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

СПІС ВЫКАРЫСТАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Асноўная літаратура

1. Залуцкая, В. Л. Вучэбныя экскурсіі: падрыхтоўка і правядзенне : метады рэкамендацыі / В. Л. Залуцкая. – Мінск : Беларус. дзярж. пед. ун-т, 2009. – 56 с.

Дадатковая літаратура

1. Гужалоўскі, А. А. Беларуская музейялогія : бібліягр. паказ. / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т, 2013. – 145 с.

2. Гужалоўскі, А. А. Гісторыя музейнай справы Беларусі : вучэб.-метады. дапам. / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т, 2012. – 303 с.

3. Гужалоўскі, А. А. Музеі Беларусі (1918–1941 гг.) / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Нац. арх. Рэсп. Беларусь, 2002. – 176 с.

4. Гужалоўскі, А. А. Музеі Беларусі (1941–1991 гг.) / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Нац. арх. Рэсп. Беларусь, 2004. – 218 с.

5. Гужалоўскі, А. А. Нараджэнне беларускага музея / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Нац. архіў Рэсп. Беларусь, 2001. – 124 с.

6. Основы музееведения : учеб. пособие / Т. В. Абанкина [и др.] ; отв. ред. Э. А. Шулепова. – Изд. 3-е. – М. : Либроком, 2013. – 430 с.

7. 100 великих музеев мира / авт.-сост. Н. А. Ионина. – М. : Вече, 2011. – 431 с.

8. Тельчаров, А. Д. Музееведение / А. Д. Тельчаров. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Науч. мир, 2011. – 180 с.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ І ВЫКАНАННЮ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ

Самастойная работа студэнтаў прадугледжвае павышэнне ўзроўню прафесійнай кампетэнцыі па асобных пытаннях зместу праграмы. Асноўнымі формамі самастойнай працы студэнтаў з'яўляюцца: праца з навуковай і метадычнай літаратурай, інтэрнэт-рэсурсамі, праектная работа, падрыхтоўка дакладаў, рэфератаў, паведамленняў, маршрутных лістоў, сцэнарыяў, прэзентацый.

У адпаведнасці са зместам канкрэтнай тэмы студэнтамі выконваюцца самастойна наступныя віды работ:

- падрыхтоўка да семінарскіх заняткаў;
- падрыхтоўка да заліку па вучэбнай дысцыпліне;
- прапрацоўка тэм (пытанняў), вынесеных на самастойнае вывучэнне;
- выкананне даследчых і творчых заданняў;
- падрыхтоўка паведамленняў, дакладаў, рэфератаў, прэзентацый;
- канспектаванне вучэбнай літаратуры;
- складанне агляду вуэбнай і навуковай літаратуры па зададзенай

тэме.

Кантроль самастойнай работы ажыццяўляецца ў выглядзе:

- кантрольнай працы;
- абароны вучэбных праектаў;
- ацэнкі вуснага адказу, паведамлення;
- індывідуальнай гутаркі.

Патрабаванні да выканання самастойнай работы студэнтаў

№ п/п	Назва тэмы, раздзела	К-сьць адзін на СРС	Заданне	Форма выканання
1	Уводзіны. Музей як сацыяльны інстытут. Гісторыя ўзнікнення і развіцця музея	4	Складзі кароткі канспект гісторыі збіральніцтва культавых рэчаў, мастацкіх твораў, матэрыяльных каштоўнасцей у храмах, палацах, бібліятэках Старажытнага Егіпта, Вавілона, Асірыі і інш. Падрыхтаваць паведамленні.	Паведамленні
2	Уводзіны. Музей як сацыяльны інстытут. Гісторыя ўзнікнення і развіцця музея	4	Складзі карту музеяў у эпоху Асветніцтва	Карта музеяў
3	Уводзіны. Музей як сацыяльны інстытут. Гісторыя ўзнікнення і развіцця музея	6	Падрыхтаваць прэзентацыі пра гісторыю ўзнікнення і развіцця музея XIX стагоддзя	Прэзентацыя
4	Гісторыя развіцця музейнай справы ў Беларусі	6	Выканаць вучэбны праект “Развіццё музейнай справы на тэрыторыі Беларусі да XIX стагоддзя”	Вучэбны праект
5	Сістэма арганізацыі музейнай справы ў сучаснай Беларусі	6	Складзі кароткі канспект па заканадаўчых дакументах Рэспублікі Беларусь аб рэгуляванні музейнай справы, пра дзейнасць дзяржаўных і грамадскіх ўстаноў, якія займаюцца аховай гістарычнай спадчыны	Кароткі канспект
6	Структура музея і асноўныя напрамкі дзейнасці. Навукова-фондавая работа музея	4	Распрацаваць інтэрактыўную электронную картку музейнага прадмета	Інтэрактыўная электронная картка музейнага прадмета
7	Навукова-экспазіцыйная работа ў музеі	6	Распрацаваць сцэнар адкрыцця выставы	Сцэнар адкрыцця выставы
8	Культурна-адукацыйная дзейнасць музеяў. Музейная педагогіка	4	Кароткі канспект тэматычнага вечара (музейнага свята)	Кароткі канспект мерапрыемства
9	Музей установы адукацыі	6	Стварэнне канцэпцыі музея школы	Канцэпцыя школьнага музея
10	Экскурсійная дзейнасць у адукацыі	6	Распрацоўка маршрутнага ліста па выставачнай экспазіцыі, выкананне вучэбнага праекта (на выбар)	Маршрутны ліст па выставачнай экспазіцыі
11	Экскурсійная дзейнасць у адукацыі	6	Распрацоўка экскурсіі па зададзенай тэме	Канспект экскурсіі
	Всяго	58		

ПЕРАЛІК ВЫКАРЫСТАНЫХ СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

Для бягучага кантролю і самакантролю ведаў і ўменняў студэнтаў па вучэбнай дысцыпліне “Музеязнаўства і экскурсійная дзейнасць у адукацыі” можна выкарыстоўваць наступны дыягнастычны інструментарый:

- паведамленні;
- даклады;
- рэфераты;
- стварэнне праектаў;
- групавая дыскусія;
- складанне прэзентацый;
- індывідуальнае і фронтальнае апытанні;
- кантрольныя працы;
- залік.

Выніковай формай кантролю ведаў і ўменняў студэнтаў па вучэбнай дысцыпліне з’яўляецца залік, які праходзіць у вуснай форме.

МЕТАДЫЧНЫЯ ДАПАМОЖНІКІ. СРОДКІ НАВУЧАННЯ

1. Мультымедычныя прэзентацыі па тэмах заняткаў.
2. Відэазапісы і фотаздымкі музеяў і музейных экспазіцый па Беларусі.
3. Прыклады творчых праектаў, якія рэалізаваны ў музеях.
4. Запісы віртуальных экскурсій па музеях.
5. Прыклады музейных прадметаў і іх апісанняў: этнаграфічныя прадметы, адноўленыя прадметы быту, манеты і папяровыя грошы ранейшых перыядаў.

ПРЫКЛАДНЫ ПЕРАЛІК ПЫТАННЯЎ ДА ЗАЛІКУ

1. Музеязнаўства як навуковая дысцыпліна, яе месца ў сістэме іншых навук. Прадмет даследавання музеязнаўства.
2. Асноўныя паняцці музеязнаўства: музей, музейны прадмет, музейная справа.
3. Перадмузейны перыяд збіральніцтва.
4. Змены ў падыходах да прыватнага збіральніцтва ў эпоху Адраджэння.
5. Музейная справа ў эпоху Асветніцтва (другая палова XVII – XVIII ст.).
6. Музейная справа ў XIX – пачатку XX ст.
7. Музеі ў канцы XIX – пачатку XX ст.
8. Асаблівасці развіцця музеяў Еўропы і Амерыкі ў сярэдзіне – канцы XX ст.
9. Пашырэнне сферы дзейнасці музеяў у другой палове XX ст.
10. Міжнародны рух за новую музеялогію.
11. Старажытнабеларускае збіральніцтва (вялікакняжацкія зборы і зборы рэчаў культавага прызначэння).
12. Узнікненне першых музеяў пры навучальных установах на беларускіх землях, іх роля ў развіцці даследаванняў у галіне прыродазнаўчых, дакладных навук.
13. Тэндэнцыі развіцця музеяў Беларусі ў канцы XIX – пачатку XX ст.
14. Змены ў музейнай справе пасля 1917 г.
15. Беларускі дзяржаўны музей і яго філіялы.
16. Пашырэнне музейнай сеткі ў канцы XX стагоддзя.
17. Сістэма арганізацыі музейнай справы ў сучаснай Беларусі
18. Музейная сетка сучаснай Беларусі.
19. Навукова-фондавая работа музея.
20. Навукова-экспазіцыйная работа ў музеі.
21. Музейная педагогіка як навуковая дысцыпліна, яе мэты і задачы.
22. Формы культурна-адукацыйнай дзейнасці музея.
23. Дзіцячы музей. Спецыфіка дзіцячых музеяў.
24. Умовы для стварэння музея ўстанова адукацыі.
25. Асаблівасці экспазіцыйнай работы музея ўстанова адукацыі.
26. Экскурсія як мэтанакіраваны наглядны працэс пазнання.
27. Паняцце і прыкметы экскурсіі.
28. Функцыі і прынцыпы экскурсіі.
29. Класіфікацыя экскурсій.
30. Экскурсія ў вучэбна-выхаваўчым працэсе.
31. Методыка падрыхтоўкі і правядзення экскурсіі.
32. Метады і прыёмы арганізацыі дзейнасці на экскурсіі.

КРЫТЭРЫ АЦЭНЬВАННЯ НАВУЧЭНЦАЎ ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ

Бал	Крытэры ацэньвання тэарэтычных ведаў па вучэбнай дысцыпліне	Крытэры ацэньвання практычных уменняў і навыкаў па вучэбнай дысцыпліне
10 (дзесяць), залічана	8. Сістэматызаваня, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы, а таксама па асноўных пытаннях, якія выходзяць за яе межы; 9. дакладнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні; 10. выяўленая здольнасць самастойна і творча вырашаць складаныя праблемы ў нестандартнай сітуацыі; 11. поўнае і глыбокае засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры; 12. уменне свабодна арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вучэбнай дысцыпліне і даваць ім аналітычную ацэнку, выкарыстоўваць навуковыя дасягненні іншых дысцыплін.	13. Бездакорнае валоданне інструментарыем навучальнай дысцыпліны, уменне яго эфектыўна выкарыстоўваць у пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач; 14. творчая самастойная праца на семінарскіх занятках, актыўны творчы ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.
9 (дзевяць), залічана	• Сістэматызаваня, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне; • дакладнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні; • поўнае засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай; • уменне арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і	• Валоданне інструментарыем навучальнай дысцыпліны, уменне яго эфектыўна выкарыстоўваць у пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач; • здольнасць самастойна і творча вырашаць складаныя праблемы ў нестандартнай сітуацыі ў межах вучэбнай праграмы па навучальнай дысцыпліне; • сістэматычная, актыўная самастойная работа на

	накірунках па навучальнай дысцыпліне і даваць ім аналітычную ацэнку.	семінарскіх занятках, творчы ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.
8 (восем), залічана	• Сістэматызаваня, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы ўстанова вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне ў аб'ёме вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне; • выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць абгрунтаваня высновы і абагульненні; • засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай па вучэбнай дысцыпліне; • уменне арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вивучаемай навучальнай дысцыпліне і даваць ім аналітычную ацэнку.	• Актыўная самастойная праца на семінарскіх занятках, сістэматычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў. • здольнасць самастойна вырашаць складаныя праблемы ў межах вучэбнай праграмы па навучальнай дысцыпліне; • валоданне інструментарыем навучальнай дысцыпліны (метадамі комплекснага аналізу, тэхнікай інфармацыйных тэхналогій), уменне яго выкарыстоўваць у пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач.
7 (сем), залічана	8. Сістэматызаваня, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне; 9. выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць абгрунтаваня высновы і абагульненні; 10. засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай па вучэбнай дысцыпліне; 11. уменне арыентавацца ў	12. Валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць у пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач; 13. свабоднае валоданне тыпавымі рашэннямі ў межах вучэбнай праграмы па навучальнай дысцыпліне; 14. самастойная праца на семінарскіх занятках, удзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

	асноўных тэорыях, канцэпцыях і накірунках па навучальнай дысцыпліне і даваць ім аналітычную ацэнку.	
6 (шэсць), залічана	• Дастаткова поўныя і сістэматызаваныя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне; • выкарыстанне неабходнай навуковай тэрміналогіі, пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць абагульненні і абгрунтаваныя высновы; • засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай па вучэбнай дысцыпліне; • уменне арыентавацца ў базавых тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вивучаемай дысцыпліне і даваць ім параўнальную ацэнку.	• Валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць у вырашэнні вучэбных і прафесійных задач; • здольнасць самастойна прымяняць тыпавыя рашэнні ў рамках вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне; • актыўная самастойная праца на семінарскіх занятках, перыядычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.
5 (пяць), залічана	8. Дастатковыя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне; 9. выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць высновы; 10. здольнасць самастойна прымяняць тыпавыя рашэнні ў рамках вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне; 11. засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай па вучэбнай дысцыпліне; 12. уменне арыентавацца ў базавых тэорыях, канцэпцыях і накірунках па навучальнай дысцыпліне і даваць ім параўнальную ацэнку.	13. Валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць у вырашэнні вучэбных і прафесійных задач; 14. самастойная праца на семінарскіх занятках, фрагментарны ўдзел у групавых абмеркаваннях, дастатковы ўзровень культуры выканання заданняў.
4	8. Дастатковы аб'ём ведаў у	12. Валоданне

(чатыры), залічана	рамках адукацыйнага стандарта вышэйшай адукацыі; 9. засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай па вучэбнай дысцыпліне; 10. выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, лагічны выклад адказаў на пытанні, уменне рабіць высновы без істотных памылак; 11. уменне арыентавацца ў асноўных тэорыях, канцэпцыях і накірунках па навучальнай дысцыпліне і даваць ім адзнаку.	інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць у вырашэнні стандартных (тыповых) задач; 13. уменне пад кіраўніцтвам выкладчыка вырашаць стандартныя (тыпавыя) задачы; 14. праца пад кіраўніцтвам выкладчыка на семінарскіх занятках, дапушчальны ўзровень культуры выканання заданняў.
3 (тры), не залічана	• Недастаткова поўны аб'ём ведаў у рамках адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі; • веданне часткі асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай па вучэбнай дысцыпліне; • выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, выкладанне адказу на пытанні з істотнымі, лагічнымі памылкамі; • няўменне арыентавацца ў асноўных тэорыях, канцэпцыях і накірунках вивучаемай навучальнай дысцыпліны.	• Слабое валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, некампетэнтнасць у рашэнні стандартных (тыповых) задач; • пасіўнасць на семінарскіх занятках, нізкі ўзровень культуры выканання заданняў.
2 (два), не залічана	4. Фрагментарныя веды ў рамках адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі; 5. веданне асобных літаратурных крыніц, рэкамендаваных вучэбнай праграмай па вучэбнай дысцыпліне; 6. няўменне выкарыстоўваць навуковую тэрміналогію навучальнай дысцыпліны, наяўнасць у адказе грубых, лагічных памылак.	Пасіўнасць на семінарскіх занятках, нізкі ўзровень культуры выканання заданняў.
1 (адзін),	Адсутнасць ведаў у межах	Адсутнасць кампетэнцый у

не залічана	адукацыйнага вышэйшай адукацыі, адмова ад адказу.	стандарта рамках стандарту адукацыі, атэстацыі прычыны. адукацыйнага вышэйшай адсутнасць на без уважлівай

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ УВА

Назва вучэбнай дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб змяненнях у змесце вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала вучэбную праграму кафедрай (з указаннем даты і нумара пратакола)
Краязнаўства і пазнаваўчы турызм	Кафедра тэорыі і методыкі выкладання мастацтва	Пры раскрыцці зместу тэм вучэбнай дысцыпліны пазбягаць дубліравання матэрыялу адносна экскурсійнай дзейнасці	Пратакол № 12 ад 22.04.2024

4.3 ГЛАСАРЫЙ

Атрыбуцыя – выяўленне ўласцівых прадмету прыкмет - фізічных ўласцівасцей, функцыянальнага прызначэння, гісторыі паходжання і бытавання. Для гэтага ўстанаўліваецца матэрыял і спосаб выраба прадмета, колер, форма, памер, вага, прылада, аўтарства, стылістычныя асаблівасці, час і месца стварэння і бытавання прадмета, яго сацыяльная, этнічная, мемарыяльная прыналежнасць.

Галаграма – аб'ёмная трохмерная копія, створаная з дапамогай лазернай тэхнікі або запісу на святлоадчувальную пласціну і з яе дэманстрацыя.

Мадэль (у музейзнаўстве) – копія, якая захоўвае канструктыўныя прынцыпы і фактуру арыгінала.

Макет – аб'ёмнае ўзнаўленне знешняга выгляду арыгінала, выкананае ў маштабе і якое дапускае ўмоўнасць малюнка (за кошт апушчэння або ўтрыроўкі якіх-небудзь неістотных дэталей арыгінала).

Маркетынг (англ. marketing – акт пакупкі і продажу на рынку ад market - рынак) – сістэма мер, накіраваных на максімальна выгадны (прыбытковы) збыт прадукцыі, а таксама інфраструктура па рэкламе тавару, вывучэнні і фарміраванні попыту. Музейны маркетынг з'яўляецца тым інструментам, які дазваляе не толькі вызначаць, прагназаваць і задавальняць патрэбы спажывцоў музейных паслуг, але ў шэрагу выпадкаў эфектыўна ўплываць на фармаванне гэтых патрэб і нават непасрэдна іх сфармаваць.

Музеефікацыя – гэта напрамак у рамках музейнай дзейнасці і аховы помнікаў, сутнасць якога складаецца ў пераўтварэнні нерухомых помнікаў гісторыі і культуры, а таксама прыродных аб'ектаў у аб'екты музейнага паказу.

Музей (па ўставу ICOM, які быў прыняты на XVI Генеральнай асамблее ў 1989 г.) – “пастаянна дзеючая, некамерцыйная ўстанова, прызначаная служыць грамадству і садзейнічаць яго развіццю, даступнае шырокай публіцы, установа, якая займаецца даследаваннем, набыццём, захаваннем, папулярызацыяй і экспанаваннем матэрыяльных сведчанняў пра чалавека і яго наваколле ў мэтах вывучэння, адукацыі і задавальнення духоўных патрэбнасцей”.

Музейная выстава – гэта найбольш дынамічная форма экспазіцыйнай дзейнасці, якая спрыяе на розных этапах музейнага жыцця ўзнікненню, развіццю і ўдасканаленню асноўнай (стацыянарнай) экспазіцыі музея, а пры пэўных абставінах здольна выконваць яе прамыя функцыі.

Музейная педагогіка – адзін з напрамкаў педагогічнай навукі і вызначаецца як міждысцыплінарная галіна навуковых ведаў, фарміруецца на скрываванні педагогікі, псіхалогіі, музейзнаўства і профільнай музею дысцыпліны і пабудаваная на яго аснове спецыфічная практычная дзейнасць, арыентаваная на перадачу культурнага (мастацкага) досведу ва ўмовах музейнага асяроддзя.

Музейная сацыялогія – галіна сацыялогіі, якая вывучае музейную аўдыторыю, яе каштоўнасныя арыентацыі і духоўныя патрэбнасці, эфектыўнасць дзейнасці музеяў па іх фарміраванні і задавальненню.

Музейная сетка – сукупнасць музеяў, якая склалася гістарычна і дзейнічае на пэўнай тэрыторыі. Мае два ўжыванні: музейная сетка пэўнай краіны, рэгіёна незалежна ад іх профілю (музейная сетка СССР, музейная сетка РБ і да т.п.) або сукупнасць музеяў вызначанага профіля (сетка гістарычных музеяў, сетка тэхнічных музеяў і да т.п.).

Музейны збор – навукова арганізаваная сукупнасць музейных прадметаў, навукова-дапаможных матэрыялаў і сродкаў навуковай інфармацыі, забеспячэння, якія захоўваюцца ў музеі. У вузейшым сэнсе – сукупнасць музейных калекцый.

Музейны каталог – гэта анатаваны пералік уваходных у фонды прадметаў, размешчаных у пэўным парадку, які складваецца ў працэсе іх сістэматызацыі.

Музейны прадмет – рухомы аб'ект прыроды або матэрыяльны вынік чалавечай дзейнасці, які ў сілу сваёй значнасці для музейнага выкарыстання канфіскаваны з асяроддзя бытавання і ўключаны ў склад музейнага збора.

Муляж – прадмет, які паўтарае форму, колер і фактуру арыгінала, але можа адрознівацца па памерах.

Навадзел – дакладная копія, выкананая з таго ж матэрыялу, што і арыгінал.

Помнік – гэта матэрыяльны аб'ект, які фіксуе скрыжаванне сувязей некалькіх інфармацыйных сістэм, што дазваляе ўзнавіць каштоўнасны вобраз пэўнай культурнай з'явы.

Рэканструкцыя – навукова аргументаванае аднаўленне аблічча пашкоджанага або разбуранага помніка гісторыі і культуры, прыроднага аб'екта.

Рэпрадукцыя – узнаўленне твораў жывапісу, графікі, рукапісаў, карт ручнога вырабу, рукапісных і ўнікальных друкаваных кніг і г.д., выкананае з выкарыстаннем размнажальнай тэхнікі з мэтай атрымання як мага большай колькасці паўтораў.

Сувязь з грамадскасцю (Public Relations, PR) – кіраўніцкая дзейнасць, накіраваная на ўсталяванне ўзаемавыгадных гарманічных адносін паміж арганізацыяй і грамадскасцю, ад якой залежыць поспех функцыянавання гэтай арганізацыі.

Фандрэйзінг (англ. fund – грашовыя сродкі, raise – здабываць) азначае комплекс работ па прыцягненню фінансавых сродкаў для рэалізацыі некамерцыйных праектаў.

Экскурсія – мэтанакіраваны наглядны працэс пазнання, пабудаваны па спецыяльна адабраных аб'ектах пад кіраўніцтвам экскурсавода ў адпаведнасці з азначаным (акрэсленым) маршрутам і падпарадкаваны задачам раскрыцця пастаўленай тэмы.

4.4 СПІС РЭКАМЕНДАВАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Асноўная літаратура

1. Залуцкая, В. Л. Вучэбныя экскурсіі: падрыхтоўка і правядзенне : метады рэкамендацыі / В. Л. Залуцкая. – Мінск : Беларус. дзярж. пед. ун-т, 2009. – 56 с.

Дадатковая літаратура

1. Гужалоўскі, А. А. Беларуская музейялогія : бібліягр. паказ. / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т, 2013. – 145 с.

2. Гужалоўскі, А. А. Гісторыя музейнай справы Беларусі : вучэб.-метады. дапам. / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т, 2012. – 303 с.

3. Гужалоўскі, А. А. Музеі Беларусі (1918–1941 гг.) / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Нац. арх. Рэсп. Беларусь, 2002. – 176 с.

4. Гужалоўскі, А. А. Музеі Беларусі (1941–1991 гг.) / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Нац. арх. Рэсп. Беларусь, 2004. – 218 с.

5. Гужалоўскі, А. А. Музеі Беларусі перад новымі выклікамі стагоддзя / А. А. Гужалоўскі // Беларускі музей. – 2019. – Кастрычнік. – С. 20–24.

6. Гужалоўскі, А. А. Нараджэнне беларускага музея / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Нац. арх. Рэсп. Беларусь, 2001. – 124 с.

7. Димогло, М. В. Современность и традиционность музейного содержания / М. В. Димогло. – URL: https://book.uraic.ru/project/conf/txt/005/archvuz18_pril/34/template_article-ar=k01-20-k12.htm (дата обращения: 02.12.2024).

8. Музееведение : учеб.-метод. комплекс для специальности 1-02 01 02 «История и мировая художественная культура» / сост. А. А. Корзюк // Репозиторий БГПУ. – URL: <http://elib.bspu.by/handle/doc/28906> (дата обращения: 02.12.2024).

9. Музееведение как научная дисциплина // Музееведение: музеи исторического профиля : учеб. пособие для вузов / под ред. К. Г. Левыкина, В. Хербста. – М., 1988. – Гл. 1. – С. 7–34.

10. Новации в музейном мире. На пути к музею локальной истории нового типа : сб. науч. ст. / Рос. акад. наук, Ин-т истории, Сибир. отд-ние ; отв. ред. И. В. Чувилова, О. Н. Шелегина. – Новосибирск : Ин-т истории РАН, 2017. – 190 с.

11. Основы музееведения : учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности 052800 «Музейное дело и охрана памятников» / Т. В. Абанкина, К. З. Акопян, Л. Е. Востряков [и др.] ; Рос. ин-т культурологии ; отв. ред. Э. А. Шулепова. – Изд. 2-е, испр. – М. : URSS Либроком, 2010. – 430 с.